

วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

URU Journal of Integrated Sciences
for Development

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2567 | Vol. 14 No. 1 January - June 2024

ISSN 2821-9708 (Online)

วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

URU Journal of Integrated Sciences
for Development

ISSN 2821-9708 (Online)

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2567 | Vol. 14 No. 1 January - June 2024

วัตถุประสงค์ (Aims)

เพื่อส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และ ผลงานวิจัยเพื่อการพัฒนาการศึกษา ท้องถิ่น และ สังคม ของอาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา ตลอดจนผู้ที่สนใจ

ขอบเขตของงานวิจัย (Scope)

- General Social Sciences : สังคมศาสตร์ทั่วไป
- Communication : การสื่อสาร
- Education : การศึกษา
- Development : การพัฒนา
- Health (Social Sciences) : สุขภาพ (สังคมศาสตร์)

ที่ปรึกษา

1. อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
2. รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.ธัญญา จันทร์ตรง

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

กองบรรณาธิการภายใน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เจษฎา มีงฉาย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ พิญญาพงษ์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา ตันตจิริยาพันธ์
4. อาจารย์ ดร.รดี ธนารักษ์
5. อาจารย์ ดร.เชาวฤทธิ์ จันจัน
6. อาจารย์ ดร.พิทยา ยาไ้

คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

URU Journal of Integrated Sciences
for Development

ISSN 2821-9708 (Online)

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2567 | Vol. 14 No. 1 January - June 2024

กองบรรณาธิการภายนอก

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ชุมศักดิ์ อินทร์รักษา
2. รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตร์ระรุจิ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.พรชนก ทองลาด
4. รองศาสตราจารย์ ดร.วิรุณศิริ ไชมา
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณีภักดิ์ พลวัน
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐรดา วงษ์นายะ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตา อินสมบัติ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชิตาภา สุขพลา

คณะสหวิทยาการ
มหาวิทยาลัยคริสเตียน
คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยกำแพงเพชร
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยบูรพา

กำหนดการเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

ภาษาที่รับตีพิมพ์

ภาษาไทย

เจ้าของวารสาร

ศูนย์ส่งเสริมบัณฑิตศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Table Of Content

20
24

- URU-J.ISD 269592 “มาตาลดา” กับทัศนคติและการยอมรับต่อครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศของกลุ่มผู้ชม Gen Z
เสริมศิริ นิลดำ, กรกนก นิลดำ, ชนะภีย สังแก้ว, ดนุญย จินน้ำใส, พิมพิชนก ไชยนนท์, กัทรณนัย บุญศรี และวรณุช ลีสุวรรณ
- URU-J.ISD 270607 การพัฒนาเพื่อสร้างความยั่งยืนในอาชีพเกษตร กรณีศึกษา กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านสันราตุ ตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
กษิตศ ใจพาวัง, เสริมศิริ นิลดำ, ศิริพรรณ จินะบุญเรือง, นิเวศ จินะบุญเรือง และดรัณภพ อุดแน่น
- URU-J.ISD 272371 แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิจิตร เขต 2
กฤตยาณี ม่วงแจ่ม และทักษ์ อุดมรัตน์
- URU-J.ISD 272627 การพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก
กาญจนา ฐานะวุฒิกุล และน้ำทิพย์ อองอาจวานิชย์
- URU-J.ISD 272814 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออก ตามคุณลักษณะยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
สิปปกร ชันติกุล, พัทธวีภา โพธิ์ศรี และอุทิศ บำรุงชีพ
- URU-J.ISD 272924 การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา
กานุพันธ์ ไทฑูรย์

URU

Journal of Integrated Sciences
for Development

“มาตาลดา” กับทัศนคติและการยอมรับ ต่อครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ ของกลุ่มผู้ชม Gen Z

“MATALADA” AND GEN Z VIEWERS' ATTITUDES AND
ACCEPTANCE OF LGBTQ+ FAMILIES

เสริมศิริ นิลดำ^{1*}, กรณก นิลดำ¹, ชนะภัย สั้งแก้ว¹, ดนุญจ จินน้ำใส¹,
พิมพ์ชนก ไชยนนท์¹, ภัทรดนัย บุญศรี¹ และวรนุช ลิสุวรรณ¹
Sermsiri Nindum^{1*}, Kornkanok Nindum¹, Chanaphai Sangkaew¹,
Danunai Jeennamsai¹, Pimchanok Chaiyanon¹, Phattharanai Bunsri¹
and Woranuch Lisuwan¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

¹Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University

*Corresponding email: aj_sermsiri@yahoo.com

“มาตาลดา” กับทัศนคติและการยอมรับต่อครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ ของกลุ่มผู้ชม Gen Z

“MATALADA” AND GEN Z VIEWERS' ATTITUDES AND ACCEPTANCE OF LGBTQ+ FAMILIES

เสริมศิริ นิลดำ^{1*}, กรกนก นิลดำ¹, ชนะภัย สังก้าว¹, ดนุชัย จินน้ำใส¹,
พิมพ์ชนก ไชยนนท์¹, ภัทรดนัย บุญศรี¹ และวรานุช ลิสุวรรณ¹

Sermsiri Nindum^{1*}, Kornkanok Nindum¹, Chanaphai Sangkaew¹, Danunai Jeennamsai¹,
Pimchanok Chaiyanon¹, Phattharanai Bunsri¹ and Woranuch Lisuwan¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University

*Corresponding email: aj_sermsiri@yahoo.com

Receives: 17 January 2024, Revised: 9 April 2024, Accepted: 13 April 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและการยอมรับต่อครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศของกลุ่มผู้ชม GEN Z ที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา” เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ ผู้ชมละครโทรทัศน์ “มาตาลดา” ที่เป็นกลุ่ม Gen Z จำนวน 413 คนโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงบรรยายและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation)

ผลการศึกษาด้านทัศนคติและการยอมรับต่อครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา” โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ส่วนผลการทดสอบระดับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการรับชมละคร “มาตาลดา” กับทัศนคติที่มีต่อครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ และการยอมรับต่อครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศของกลุ่มผู้ชม GEN Z พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญในระดับสูง ผลการศึกษานี้จึงสนับสนุนแนวคิดอิทธิพลของละครโทรทัศน์ต่อกลุ่มวัยรุ่น

คำสำคัญ: ความหลากหลายทางเพศ, ทัศนคติ, การยอมรับ

Abstract

This research aims to study the attitudes and acceptance of LGBTQ+ families among GEN Z viewers who watch the drama "Matalada". It is survey research. The sample group in the study consisted of viewers of the television drama "Matalada" who are Gen Z, totaling 413 people. A questionnaire was used as a tool to collect data. Data analysis employed descriptive statistics, one-way ANOVA, and Pearson Correlation analysis.

The results regarding attitudes and acceptance towards LGBTQ+ families among the sample group who watched the drama "Matalada" were at the highest level of agreement overall. The correlation test results between behavior exposure to the drama "Matalada" and attitudes towards LGBTQ+ families and acceptance of LGBTQ+ families among GEN Z viewers were found to have a positive correlation at a high level with significance. Therefore, this study's results support the concept of the influence of television dramas on teenagers.

Keywords: LGBTQ+, Attitude, Acceptance

บทนำ

"มาตาลดา" (To the Moon and Back หรือ Matalada) ถือเป็นละครดราม่าโรแมนติกที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมจากกระแสสังคมว่าเป็นละครน้ำดีแห่งปี พ.ศ.2566 ละครเรื่องนี้มีตัวละครและเรื่องราวหลักเกี่ยวกับกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศหรือ LGBTQ+ ผลิตโดยบริษัท เมคเกอร์ วาย จำกัด ออกอากาศครั้งแรกในวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2566 ทุกวันจันทร์และอังคาร ช่วงเวลา 20.30 น. ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 จำนวนทั้งหมด 21 ตอน (Ch3Thailand, 2566)

ข้อมูลการรับชมที่สะท้อนการได้รับความนิยมจากสังคมของละครเรื่องนี้คือ "มาตาลดา" สามารถดึงดูดผู้ชมและสร้างความสนใจในช่วงเวลาที่ออกอากาศ โดยมีจำนวนข้อความที่ถูกพูดถึงมากถึง 6,480 ข้อความ และการมีส่วนร่วมหรือ Engagement ในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ สูงถึง 14,081,863 ครั้ง และยังเป็นละครที่ได้รับเรตติ้งสูงสุดตั้งแต่ออกอากาศ ทั้งในระดับประเทศและของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ภายในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา (อินโฟเควส, 2566) ในด้านกระแสของสื่อสังคมในช่วงระหว่างการออกอากาศของละครสะท้อนการมีส่วนร่วม (Engagement) ของผู้ชมในระดับสูง อาทิ การนำคำพูดหรือแง่คิดจากตัวละครไปสร้างเป็นมีม (MEME) การเกิดแพชั่นแต่งตัวทำผมแบบนางเอก การท่องเที่ยวตามรอยละคร และนำไปสู่การที่เพจแบรนด์ต่าง ๆ ได้หยิบยืมจากบทละครไปสร้างคอนเทนต์ทางการตลาดในธุรกิจต่าง ๆ

ในด้านแก่นเรื่อง (Theme) ของละครเรื่องนี้เป็นการบอกเล่าเรื่องราวด้านครอบครัวของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยมีตัวละครหลักเป็น LGBTQ+ ที่ไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว นำไปสู่ความขัดแย้งภายในครอบครัว ซึ่งสะท้อนถึงบริบทสังคมไทยที่แม้ปัจจุบันจะเปิดกว้างและมีการยอมรับจากครอบครัวมากขึ้น แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีกลุ่มคนที่มองเรื่อง LGBTQ+ อย่างมีอคติเหมือนกับตัวละครที่ต้องพิสูจน์ตัวตนเพื่อให้

ถูกยอมรับจากสังคมและที่สำคัญคือการยอมรับจากครอบครัว นอกจากนั้น ละครยังแฝงไปด้วยทัศนคติ จิตวิทยา และข้อคิดต่าง ๆ ผ่านตัวละครที่ส่งทอดและสร้างการรับรู้ให้กับผู้ชม และยังเป็นกระบอกเสียงในการขับเคลื่อนสังคมให้เกิดการตระหนักรู้ถึงประเด็นด้านครอบครัวและการยอมรับเพศทางเลือกจากสังคมได้มากขึ้น

เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วละครโทรทัศน์ถือเป็นรายการประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลและได้รับความสนใจจากสังคม เห็นได้จากสถานีโทรทัศน์และสื่อสังคมออนไลน์หลาย ๆ ช่องยังคงมุ่งผลิตละครเป็นรายการหลัก และการรับชมละครโทรทัศน์นั้นเป็นกิจกรรมหนึ่งที่คนไทยส่วนใหญ่ขาดไม่ได้ ด้วยความที่ละครเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงและช่วยให้ผู้ชมผ่อนคลายจากความเครียด อีกทั้งยังให้ความสนุกสนานบันเทิงไปพร้อมกับให้แง่คิดต่าง ๆ แก่ผู้ชม ทำให้ผู้ชมได้ปลดปล่อยตนเองจากบทบาทในการแสดงละครของนักแสดง และนำตัวเองเข้าไปในโลกของละคร กล่าวได้ว่า การชมละครเป็นการลดทอนความเครียดประจำวันและมีอิทธิพลในการเป็นแหล่งให้เรียนรู้และทำหน้าที่ในการขัดเกลาสังคม เสมือนว่าเป็นการให้ผู้อุทาหรณ์สอนแง่คิดต่าง ๆ ของสังคม เช่นเดียวกับละครมาตาลดาที่มีส่วนในการสะท้อนภาพวิถีชีวิตและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทยปัจจุบัน

ความหลากหลายทางเพศ เพศสภาพ เพศทางเลือก เอกลักษณ์ทางเพศ เพศวิถี ฯลฯ เหล่านี้ คือศัพท์ที่ถูกบัญญัติขึ้นมาในปัจจุบันที่เป็นโลกยุคดิจิทัล ทั้งในแง่รสนิยมทางเพศ (sexual orientation) และอัตลักษณ์ทางเพศ (gender identity) เป็นประเด็นที่สังคมในหลากหลายประเทศให้การยอมรับมากขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีต ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือในปี 2019 มี 28 ประเทศที่กำหนดให้การแต่งงานระหว่างเพศเดียวกันอย่างถูกกฎหมาย อีกทั้งในปี ค.ศ. 2016 องค์การอนามัยโลกได้กำหนดวาระการพัฒนาสุขภาพที่ยั่งยืนของประชากรโลก โดยกำหนดว่าภายในปี 2030 ผู้คนทั่วโลกกำลังดำเนินการไปสู่เป้าหมายโลกที่สะท้อนความยุติธรรมสากลทางด้านสุขภาพ เคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยประชากรกลุ่มนี้จะไม่ต้องเผชิญกับภาวะปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิตอย่างโดดเดี่ยวอีกต่อไป เพื่อที่จะต่อสู้กับความแตกต่างด้านสรีระและจิตใจ มีผลต่อภาวะสุขภาพอย่างมากที่ประชากร LGBTQ+ ต้องเผชิญ ประชากรทุกกลุ่มในโลกจะต้องเข้าใจถึงแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความหลากหลายทางเพศ เพื่อตอกย้ำความมุ่งมั่นของสหประชาชาติ ในการคงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเท่าเทียมกันของมวลมนุษยชาติในโลกต่อเอกลักษณ์ทางเพศและความหลากหลายทางเพศ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2565)

จากความสำคัญของความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันของชนทุกกลุ่มในสังคม งานวิจัยนี้จึงสนใจพฤติกรรม การรับชมละครโทรทัศน์ “มาตาลดา” และศึกษาทัศนคติและการยอมรับต่อครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศของกลุ่มผู้ชมที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา” โดยมุ่งศึกษากลุ่มผู้ชม Gen Z ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ.2538 – 2552 อายุระหว่าง 12-26 ปี เพราะเป็นกลุ่มที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและการใช้สื่อสังคมที่หลากหลาย เป็นกลุ่มที่เปิดกว้างทางความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่างมากขึ้นมีแนวโน้มที่จะปรับทัศนคติได้ดี (ปรีชญา แม้นมินทร์ และนภวรรณ ตันติเวชกุล, 2560) ทั้งนี้ข้อค้นพบจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทราบถึงความสัมพันธ์ของการเปิดรับละครกับทัศนคติและการยอมรับต่อครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ อันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาสื่อละครเพื่อเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม และการส่งเสริมค่านิยมต่อคุณค่าของครอบครัวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับชมละคร “มาตาลดา” ของกลุ่มผู้ชม GEN Z
2. เพื่อศึกษาทัศนคติและการยอมรับต่อครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศของกลุ่มผู้ชม GEN Z ที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา”

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะรายการละคร “มาตาลดา” ที่เผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ที่เผยแพร่ละครดังกล่าวเท่านั้น

ขอบเขตด้านตัวแปร มุ่งศึกษาตัวแปรทัศนคติที่มีต่อครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ และตัวแปรการยอมรับต่อครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ

ขอบเขตด้านประชากร การศึกษานี้มุ่งศึกษาประชากรที่เป็นกลุ่มผู้ชมละคร “มาตาลดา” ที่เป็นกลุ่ม Gen Z หรืออายุระหว่าง 18-26 ปีในประเทศไทย

ขอบเขตด้านระยะเวลา งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม - กันยายน พ.ศ. 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยช่วงอายุ 18-26 ปีหรือเรียกว่ากลุ่ม GEN Z ที่มีประสบการณ์รับชมละครมาตาลดาที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เนื่องจากมีข้อจำกัดในการกำหนดจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจึงคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (อ้างในวิเชียร เกตุสิงห์, 2543) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือแก่ผลการศึกษา ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 413 คน จากนั้นสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือแบบสอบถาม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่ม GEN Z ที่รับชมละคร “มาตาลดา” มีทั้งหมด 5 ข้อได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์เกี่ยวกับกลุ่มเพศทางเลือก

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมในการรับชมละครโทรทัศน์ “มาตาลดา” ของกลุ่มผู้ชม GEN Z มีทั้งหมด 9 ข้อ เช่น การรู้จักละคร ช่องทางการรับชม วิธีการรับชม รูปแบบการรับชม ความชื่นชอบในละคร ปัจจัยที่มีผลต่อการติดตามรับชมละคร และการมีส่วนร่วมกับละคร ฯลฯ

ส่วนที่ 3 ทักษะคิดที่มีต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z ที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา” มีทั้งหมด 8 ข้อ

ส่วนที่ 4 การยอมรับต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z ที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา” มีทั้งหมด 8 ข้อ

โดยส่วนที่ 3 และ 4 มีตัวเลือกเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนรวม 3 ท่าน และการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองเก็บข้อมูล (try out) กับกลุ่ม Gen Z ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยการค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach มีค่าเท่ากับ 0.83 จึงมีความเหมาะสมในการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเป็นการเก็บแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์โดยส่งเผยแพร่แบบสอบถามไปยัง Facebook Group และ Facebook Fan page กลุ่มแฟนละครมาตาลดา โดยระบุช่วงอายุของผู้เล่นเกมออนไลน์เป็นกลุ่มคนที่มีอายุระหว่าง 18-26 ปี เก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนกรกฎาคม - กันยายน พ.ศ. 2566 เมื่อรวบรวมแบบสอบถามได้ครบสมบูรณ์แล้วจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงบรรยายโดยวิธีการหาจำนวนค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย และใช้สถิติเชิงอ้างอิงด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance หรือ ANOVA) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 หากพบความแตกต่างในข้อใดจะทำการทดสอบด้วยการเปรียบเทียบภายหลังเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของ Scheffe รวมทั้งใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 48.5) เพศชาย (ร้อยละ 37.5) และน้อยที่สุด คือ กลุ่ม LGBTQ+ (ร้อยละ 14.0) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 – 23 ปี (ร้อยละ 54.6) รองลงมาคือ 18 – 20 ปี (ร้อยละ 27.7) ด้านการประกอบอาชีพพบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพนักเรียนและนิสิตนักศึกษา (ร้อยละ 57.9) รองลงมา คือ พนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 16.5) ในด้านการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 62.0) รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 19.8) และในด้านรายได้พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ 5,001– 10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 30.8) รองลงมา คือ น้อยกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 24.5)

ในด้านประสบการณ์เกี่ยวกับกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่มีสมาชิกครอบครัวหรือญาติที่เป็น LGBTQ+ (ร้อยละ 50.4) รองลงมา คือ มีสมาชิกครอบครัวหรือญาติที่เป็น LGBTQ+ (ร้อยละ 49.6)

2. พฤติกรรมในการรับชมละครโทรทัศน์ “มาตาลดา” ของกลุ่มผู้ชม GEN Z

ในด้านความรู้จักระมาตาลดา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักละครเรื่องนี้ผ่านสื่อสังคม (Social Media) ของนักแสดงนำในละครเป็นลำดับแรก (ร้อยละ 26.8) รองลงมา คือ รู้จักผ่านการสนทนาจากคนรอบข้างในชีวิตประจำวัน (ร้อยละ 25.7) อันดับสามคือ รู้จักจากการพูดถึงละครโทรทัศน์เรื่อง “มาตาลดา” ผ่านช่องทางแฟนเพจ (Fan page) ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 หรือแฟนเพจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 23.9)

ด้านช่องทางการรับชม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับชมละครโทรทัศน์เรื่อง “มาตาลดา” ผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน Netflix เป็นลำดับแรก (ร้อยละ 31.0) รองลงมา คือ รับชมผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน TikTok (ร้อยละ 22.6) และอันดับสามคือ รับชมการออกอากาศสดของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 (ร้อยละ 13.7) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับชมละครแบบย้อนหลัง (ร้อยละ 72.2) รองลงมา คือ รับชมละครถ่ายทอดสด (ร้อยละ 27.8) ในด้านรูปแบบคลิปในการรับชมพบว่า ส่วนใหญ่รับชมละครในรูปแบบคลิปยาว 1 ตอนจบ (ร้อยละ 62.0) รองลงมา คือ คลิปสั้น แบ่งเป็นหลายตอน (ร้อยละ 24.5) และคลิปไฮไลท์ของแต่ละตอน (ร้อยละ 13.5) ด้านความชื่นชอบในละครโทรทัศน์เรื่อง “มาตาลดา” พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชื่นชอบนักแสดงนำหรือพระเอก-นางเอก (ร้อยละ 20.5) รองลงมา คือ ชื่นชอบบทละครและเนื้อเรื่อง (ร้อยละ 19.9) อันดับสามคือ ชื่นชอบความสามารถของนักแสดง (ร้อยละ 19.4)

ปัจจัยที่มีผลต่อการติดตามรับชมละครโทรทัศน์ “มาตาลดา” พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ กระแสของสื่อสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.60) รองลงมาคือ ความสามารถของนักแสดง (ค่าเฉลี่ย 4.53) อันดับสามคือ ทศนคติหรือข้อคิดที่ได้รับจากละคร (ค่าเฉลี่ย 4.52) ในด้านการมีส่วนร่วม (Engagement) กับละครโทรทัศน์เรื่องนี้ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การนำเนื้อหาละครไปสนทนาพูดคุยต่อในชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย 4.37) รองลงมา คือ นำข้อคิดไปแบ่งปันและแลกเปลี่ยนกับคนรอบข้าง (ค่าเฉลี่ย 4.25) อันดับสามคือ การกดไลค์โพสท์หรือคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวละครโทรทัศน์เรื่อง “มาตาลดา” (ค่าเฉลี่ย 4.11)

ในด้านของประโยชน์ที่ได้จากการรับชมละครโทรทัศน์เรื่อง “มาตาลดา” พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ได้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ LGBTQ+ มากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.34) รองลงมา คือ การเห็นถึงความสำคัญของครอบครัวและคนรอบตัว (ค่าเฉลี่ย 4.30) อันดับสามคือ ได้ความรู้ความเข้าใจกับการอยู่ร่วมกับ LGBTQ+ (ค่าเฉลี่ย 4.22) ด้านพฤติกรรมหลังจากการรับชมละครโทรทัศน์เรื่อง “มาตาลดา” พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนำแนวคิดต่าง ๆ จากเนื้อเรื่องมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย 4.28) รองลงมา คือ เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อ LGBTQ+ (ค่าเฉลี่ย 4.26)

3. ทศนคติที่มีต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z ที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา”

ผลการศึกษาพบว่า ทศนคติที่มีต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา” โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมาชิกในครอบครัวสามารถเลือกเพศสภาพตนเองได้ (ค่าเฉลี่ย 4.57) รองลงมา คือ เด็กที่ถูกเลี้ยงดูโดยครอบครัว

LGBTQ+ ไม่มีความแตกต่างจากเด็กที่ถูกเลี้ยงดูโดยครอบครัวอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 4.55) และอันดับสามคือ ครอบครัว LGBTQ+ สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานได้มีคุณภาพเช่นเดียวกับครอบครัวอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 4.53)

ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรด้านเพศ อาชีพ การศึกษา รายได้ และประสบการณ์เกี่ยวกับกลุ่มเพศทางเลือก (LGBTQ+) กับทัศนคติที่มีต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z ที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา” พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การยอมรับต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z ที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา”

ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มผู้ชม GEN Z ที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา” มีระดับการยอมรับต่อครอบครัว LGBTQ+ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ท่านสามารถยอมรับคนรักที่มาจากครอบครัว LGBTQ+ (ค่าเฉลี่ย 4.58) รองลงมา คือ ท่านสามารถยอมรับครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวเป็นกลุ่ม LGBTQ+ (ค่าเฉลี่ย 4.57) และอันดับสามคือ ท่านสามารถยอมรับทัศนคติและคำสอนที่มาจากครอบครัว LGBTQ+ (ค่าเฉลี่ย 4.48)

ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรด้านเพศกับการยอมรับต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z ที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา” พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่ตัวแปรอาชีพ การศึกษา รายได้ และประสบการณ์เกี่ยวกับกลุ่มเพศทางเลือก (LGBTQ+) ไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการรับชมละคร “มาตาลดา” กับทัศนคติที่มีต่อครอบครัว LGBTQ+ และการยอมรับต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z

ผลการทดสอบระดับความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน พบค่าความสัมพันธ์ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการรับชมละคร “มาตาลดา” กับทัศนคติที่มีต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z

ค่าความสัมพันธ์	r	p
พฤติกรรมการรับชมละคร “มาตาลดา” กับทัศนคติที่มีต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z	0.66	0.04*
พฤติกรรมการรับชมละคร “มาตาลดา”กับการยอมรับต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z	0.72	0.05*
ทัศนคติที่มีต่อครอบครัว LGBTQ+ กับการยอมรับต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z	0.79	0.03*

*P<0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการรับชมละคร “มาตาลดา” (อันประกอบด้วยความถี่ในการรับชม ปัจจัยที่มีผลต่อการติดตามรับชมละคร “มาตาลดา” และการมีส่วนร่วม (Engagement) กับละคร “มาตาลดา”)

มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทัศนคติที่มีต่อครอบครัว LGBTQ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r=0.66$)

ขณะที่พฤติกรรมกรรมการรับชมละคร “มาตาลดา” มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการยอมรับต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r=0.72$)

นอกจากนั้นยังพบว่า ทัศนคติที่มีต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z ที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา” มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการยอมรับต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r=0.79$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ละครกับการเสริมสร้างทัศนคติที่มีต่อครอบครัว LGBTQ+ สำหรับผู้ชม GEN Z

จากผลการศึกษาที่พบว่า ผู้ชม Gen Z ที่รับชมละคร “มาตาลดา” ส่วนใหญ่รับชมละครทุกตอนตั้งแต่ต้นจนจบ โดยเริ่มรู้จักละครมาจากกระแสของสื่อสังคม และมีส่วนร่วม (Engage) กับละครโทรทัศน์เรื่องนี้อย่างหลากหลาย ทั้งการนำเนื้อหาละครไปสนทนาพูดคุยต่อในชีวิตประจำวัน และการนำข้อคิดไปแบ่งปันและแลกเปลี่ยนกับคนรอบข้าง รวมถึงรู้สึกว่าได้ประโยชน์จากการรับชมละครด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ LGBTQ+ มากขึ้น การเห็นถึงความสำคัญของครอบครัวและคนรอบตัว และการได้ความรู้ความเข้าใจกับการอยู่ร่วมกับ LGBTQ+ รวมทั้งผลการทดสอบความสัมพันธ์ที่พบว่า พฤติกรรมการรับชมละคร “มาตาลดา” (อันประกอบด้วยความถี่ในการรับชม ปัจจัยที่มีผลต่อการติดตามรับชมละคร “มาตาลดา” และการมีส่วนร่วม (Engagement) กับละคร “มาตาลดา”) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับทัศนคติที่มีต่อครอบครัว LGBTQ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z

ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดเจนว่า ละครมาตาลดา มีความสัมพันธ์กับการก่อตัวและเสริมสร้างทัศนคติของผู้รับชม ซึ่งเป็นไปตามข้อสันนิษฐานของทฤษฎีการปลูกฝัง (Cultivation Theory) ที่อธิบายไว้ว่า สื่อมวลชนมีส่วนปลูกฝังความคิดของผู้รับสารเกี่ยวกับโลกที่แท้จริง (Morgan, 2009) ในกรณีนี้กล่าวได้ว่า เนื้อหาที่ปรากฏและเผยแพร่ผ่านละครโทรทัศน์ “มาตาลดา” จะมีส่วนในการบ่มเพาะและปลูกฝังให้ผู้ชมได้รับรู้และเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในเรื่องความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะผู้ชมที่มีพฤติกรรมรับชมอย่างต่อเนื่องก็จะได้ซึมซับอิทธิพลมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ รวมถึงผู้ชมที่เป็นกลุ่มวัยรุ่นก็มีแนวโน้มว่าจะได้รับอิทธิพลจากละครโทรทัศน์มากยิ่งขึ้นไปด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sheharyar (2020) ที่ศึกษาผลกระทบต่อละครโทรทัศน์ต่อคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม พบว่า การปลูกฝังของสื่อละครโทรทัศน์มีอิทธิพลมากต่อการให้คุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงแนวคิดเรื่องความหลากหลายทางเพศในงานวิจัยนี้

นอกจากนั้น จากผลการศึกษาที่พบว่า กลุ่ม Gen Z มีส่วนร่วมกับละครโทรทัศน์เรื่องนี้อย่างหลากหลาย ทั้งการนำเนื้อหาละครไปสนทนาพูดคุยต่อในชีวิตประจำวัน และการนำข้อคิดไปแบ่งปันและแลกเปลี่ยนกับคนรอบข้าง แสดงให้เห็นว่าการรับชมละครและอุปนิสัยของคน Gen Z ซึ่งเป็นกลุ่มเปิดกว้างทางความคิดและยอมรับความแตกต่าง (มนัสวี ศรีนนท์, 2561) มีแนวโน้มที่จะปรับทัศนคติได้ดี พร้อมทั้งจะเข้าใจความเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yan (2019) ที่พบว่า ผลของการรับชมรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ LGBT สามารถทำ

ให้เกิดการรับรู้แบบแรงกระเพื่อม (The Rippled Perceptions) ต่อทัศนคติของผู้ชมและการรับรู้ทัศนคติของเพื่อนรอบตัวที่มีต่อกลุ่มเลสเบียนและเกย์ รวมถึงการบริโภคสื่อและการสื่อสารระหว่างบุคคลกับเพื่อนจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อกลุ่มหลากหลายทางเพศ จึงสรุปได้ว่า ละครหรือเนื้อหาของสื่อมวลชนไม่ได้เป็นปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเกิดทัศนคติต่อกลุ่ม LGBTQ+ แต่เป็นตัวช่วยเสริมสร้างและสนับสนุนทัศนคติ ความรู้สึก ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมที่จะแสดงออกต่อกลุ่ม LGBTQ+ ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกันยังพบว่า ผู้ชมละคร “มาตาลดา” ส่วนใหญ่มีทัศนคติทางบวกค่อนข้างมากถึงมากที่สุดต่อครอบครัว LGBTQ+ ทั้งการเข้าใจในสิทธิของบุคคลในการเลือกเพศสภาพตนเองได้ การมีความรู้สึกทางบวกต่อเด็กที่ถูกเลี้ยงดูโดยครอบครัว LGBTQ+ ว่าไม่มีความแตกต่างจากเด็กที่ถูกเลี้ยงดูโดยครอบครัวอื่น ๆ หรือการเห็นด้วยว่าครอบครัว LGBTQ+ สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานได้มีคุณภาพเช่นเดียวกับครอบครัวอื่น ๆ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jerel, et.al (2009) ที่ศึกษาการเปิดรับสื่อและทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อกลุ่มรักร่วมเพศ พบว่า การเปิดรับสื่อที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มรักร่วมเพศที่เพิ่มขึ้นอาจส่งผลให้กลุ่มผู้ชมที่มีทัศนคติต่างกันมีมุมมองต่อกลุ่มรักร่วมเพศที่คล้ายกันมากขึ้น

2. ละครกับการยอมรับต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z

กลุ่มผู้ชม GEN Z ที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา” มีการยอมรับในระดับสูงต่อครอบครัว LGBTQ+ ทั้งการยอมรับหากตนเองจะมีคนรักที่มาจากครอบครัว LGBTQ+ การยอมรับครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวเป็นกลุ่ม LGBTQ+ หรือการยอมรับว่าครอบครัว LGBTQ+ สามารถสั่งสอนเลี้ยงดู ปลูกฝังทัศนคติและคำสอนให้แก่บุตรหลานได้ไม่แตกต่างจากครอบครัวทั่วไป นอกจากนี้ ผลการทดสอบระดับความสัมพันธ์ยังพบว่า พฤติกรรมการรับชมละคร “มาตาลดา” มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการยอมรับต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z

ผลการวิจัยนี้เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อต่อสมาชิกในสังคม ซึ่งอธิบายว่า สื่อมวลชนเป็นตัวแทนการอบรมขัดเกลาทางสังคม (Socialization) โดยการให้ความรู้ แง่คิดและประสบการณ์ การถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคม และการเผยแพร่ค่านิยมในสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการยอมรับและพฤติกรรมของบุคคล (จุมพล หนิมพานิช, 2548) ทั้งนี้ในการยอมรับแนวคิดเรื่องความหลากหลายทางเพศ ละครก็สามารถทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคมแก่ผู้ชมทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ และแบบแผนการประพฤติปฏิบัติต่อกลุ่ม LGBTQ+ ซึ่งถือเป็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมย่อย ๆ ในสังคม ละครจึงมีอิทธิพลต่อการขัดเกลาหล่อหลอมความคิดของผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขณะเดียวกัน ผลการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ยังพบว่า ทัศนคติที่มีต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z ที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา” มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการยอมรับต่อครอบครัว LGBTQ+ ของกลุ่มผู้ชม GEN Z ที่ได้รับชมละคร “มาตาลดา” โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ในระดับสูง ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเรื่องทัศนคติและพฤติกรรม (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2544) ที่อธิบายว่า เมื่อบุคคลมีความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติเช่นไร ก็แสดงพฤติกรรมไปตามความรู้ ความเชื่อและทัศนคติที่มีอยู่นั้น ด้วยเหตุนี้ทัศนคติและพฤติกรรมจึงต่างมีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน รวมถึงสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Gonta et.al

(2017) ที่ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสื่อและการเปลี่ยนแปลงทางความคิด: การเปิดรับสื่อและทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อกลุ่มโฮโมเซ็กชวล ผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า ยิ่งเปิดรับสื่อมากจะยิ่งส่งเสริมทัศนคติในการยอมรับกลุ่มโฮโมเซ็กชวลมากขึ้น และกลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อยสามารถยอมรับแนวคิดรักเพศเดียวกันได้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

องค์ความรู้จากการวิจัยสู่การพัฒนา

ผลการศึกษาสนับสนุนแนวคิดอิทธิพลของสื่อมวลชนโทรทัศน์ต่อกลุ่มวัยรุ่นหรือคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของการรับชมละครกับการหล่อหลอมทัศนคติและการยอมรับต่อแนวคิดใหม่ต่างๆ ในสังคม ดังเช่นแนวคิดเกี่ยวกับบุคคลและครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยละครสามารถให้ความหมาย สร้างความรู้ความเข้าใจ เกิดแง่คิด และเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม รวมถึงการส่งเสริมความสำคัญของสถาบันครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. เนื่องจากงานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในการศึกษาทัศนคติที่มีมาก่อน (prior attitude) ในเรื่องความหลากหลายทางเพศของกลุ่มผู้ชม ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้เนื้อหาใหม่เกี่ยวกับ LGBTQ+ ของสื่อมวลชน ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาตัวแปรด้านทัศนคติที่มีมาก่อนของผู้รับสารเพิ่มเติมเพื่อความลึกซึ้งของการวิจัยยิ่งขึ้น
2. ในปัจจุบันมีสื่อมวลชนนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ LGBTQ+ ในมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งในรูปแบบละครหรือภาพยนตร์ โดยมีการแฝงแง่คิดหรืออุดมการณ์ทางชีวิตบางอย่างที่อยากสื่อสารให้สังคมรับรู้และเข้าใจยิ่งขึ้น งานวิจัยครั้งต่อไปจึงอาจขยายการศึกษาผลของละครหรือภาพยนตร์ดังกล่าวต่อการรับรู้ของผู้ชมเพื่อให้เห็นอิทธิพลของสื่อมวลชนในการสื่อสารเรื่องความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยยังคงยืนยันอิทธิพลของสื่อที่มีต่อการรับรู้ของผู้รับสารในเรื่องความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะละคร “มาตาลดา” ที่มีแก่นเรื่องที่น่าสนใจ นักแสดงที่สมบทบาท การดำเนินเรื่องที่สนุก การให้แง่คิดเกี่ยวกับ LGBTQ+ ในมุมมองที่แตกต่างไปจากที่เคยนำมาเสนอมา ดังนั้น ผู้ผลิตสื่ออาจถอดบทเรียนความสำเร็จดังกล่าวไปใช้ในการผลิตละครหรือรายการประเภทอื่น ๆ เพื่อสื่อสารแนวคิดใหม่ ๆ ที่มีคุณค่าต่อสังคมไทย
2. ละคร “มาตาลดา” มีจุดเน้นเป็นเรื่องราวครอบครัวของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ความขัดแย้งภายในครอบครัวและค่านิยมเรื่องเพศของสังคม แฝงแง่คิดและจิตวิทยาต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมกันของคนกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นมุมมองใหม่ที่ไม่พบมากนักในละครไทย จึงได้รับการตอบรับที่ดีและการมีส่วนร่วมจากผู้ชม ดังนั้น ผู้ผลิตจึงอาจนำเสนอละครเกี่ยวกับกลุ่ม LGBTQ+ ในแง่มุมอื่น ๆ ที่สนุกและสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การหล่อหลอมทัศนคติและการยอมรับต่อผู้มีความหลากหลายทางเพศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2554). เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย. *วารสารประชากรและสังคม*, 15(1), 43-66.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2548). *การสื่อสารเพื่อพัฒนาท้องถิ่น*. นครปฐม: ภาควิชาการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- นิภาพร เจริญผ่อง. (2550). *การยอมรับของนักศึกษาต่อการประชาสัมพันธ์ของคณะวิศวกรรมศาสตร์สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2540). *พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพ และสุขศึกษา*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์
- ปารณีย์ จงรักษ์ และอนุชา ทิรคานนท์. (2557). *การเปิดรับสื่อ ทศนคตติ การแสดงออกทางสังคมของกลุ่มหญิงรักรัหญิง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนัสวี ศรีนนท์. (2561). ทฤษฎีเจเนเนอเรนซ์กับกรอบวิธีคิด. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร.คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 6(1), 364-373.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2543). *คู่มือการวิจัย: การวิจัยเชิงปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: เจริญผล.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2565). *ความหลากหลายทางเพศ*. สืบค้น 30 สิงหาคม 2566, จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2649
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2544). *การสื่อสารกับสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อินโฟเคส. (2566). *เจาะกระแส “มาตาลดาฟีเวอร์” ละครฟีลกู๊ด Engagement สูงกว่า 14 ล้านครั้ง*. สืบค้น 30 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.dataxet.co/insights/thai-drama-matalada-fever>
- อัญฐ์ กุฬพงษ์ศักดิ์. (2553). *การบริหารจัดการรายการของกิจการโทรทัศน์แบบฟรีทีวีเพื่อผลเชิงพาณิชย์*. สืบค้น 30 สิงหาคม 2566, จาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/30_2/pdf/aw3.pdf.
- Gonta, G., Hansen, S., Fagin, C., and Fong, J. (2017). Changing Media and Changing Minds: Media Exposure and Viewer Attitudes Toward Homosexuality. *Pepperdine Journal of Communication Research*, 5, 21-34.
- Jerel, P.C., and L. Monique, W. (2009). Media Exposure and Viewers' Attitudes Toward Homosexuality: Evidence for Mainstreaming or Resonance?, *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 53:2, 280-299, DOI: 10.1080/08838150902908049
- Morgan, M. (2009). *Cultivation analysis and media effects*. The Sage handbook of media processes and effects, 69-82.
- Sheharyar, A. (2020) Effects of Television Dramas on Socio Cultural Values: A Case Study of Faisalabad City. (2023). *Human Nature Journal of Social Sciences*, 1(1), 40-50.

Yan, H. Y. (2019). “The Rippled Perceptions”: The Effects of LGBT-Inclusive TV on Own Attitudes and Perceived Attitudes of Peers Toward Lesbians and Gays. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 96(3), 848-871.

แนวทางการสร้างความยั่งยืนอาชีพเกษตรกร กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ ตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

GUIDELINES FOR SUSTAINABLE AGRICULTURE CAREER DEVELOPMENT FOR THE
LARGE-SCALE PADDY FARMERS IN SANTHAD VILLAGE, YONOK SUBDISTRICT,
CHIANG SEAN, CHIANG RAI PROVINCE

กษิต ใจผาวัง^{1*}, เสริมศิริ นิลดำ¹, ศิริพรรณ จินะบุญเรือง¹,
นิเวศ จินะบุญเรือง¹ และ ดรัณภพ อุடன்¹

Kasidit Chaiphawang^{1*}, Sermsiri Nindum¹, Siripan Jeenaboonrueng¹,
Niwest Jeenaboonrueng¹ and Darunphop Udnan¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University

*Corresponding email: kasidit.crru@crru.ac.th

แนวทางการสร้างความยั่งยืนอาชีพเกษตรกรกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านสันธาต
ตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

GUIDELINES FOR SUSTAINABLE AGRICULTURE CAREER DEVELOPMENT FOR THE LARGE-SCALE
PADDY FARMERS IN SANTHAD VILLAGE, YONOK SUBDISTRICT,
CHIANG SEAN, CHIANG RAI PROVINCE

กษิตศ ใจผาวัง^{1*}, เสริมศิริ นิลด้า¹, ศิริพรรณ จินะบุญเรือง¹,
นิเวศ จินะบุญเรือง¹ และ ดรัณภพ อดแนนน¹

Kasidit Chaiphawang^{1*}, Sermsiri Nindum¹, Siripan Jeenaboonrueng¹,
Niwest Jeenaboonrueng¹ and Darunphop Udnan¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University

*Corresponding email: kasidit.crru@crru.ac.th

Receives: 20 January 2024, Revised: 22 February 2024, Accepted: 28 February 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการผลิตข้าวที่มีความสัมพันธ์กับความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกร และออกแบบแนวทางสร้างความยั่งยืนให้แก่กลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านสันธาต ตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ใช้สมาชิกของกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตเป็นกลุ่มตัวอย่าง ปฏิบัติการวิจัย การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการจำเพาะเจาะจง คือ เกษตรกรที่ปลูกข้าวนาปรังในฤดูกาล ปี พ.ศ. 2566-2567 จำนวน 50 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผลด้วยใช้ค่าสถิติ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคด้านการผลิตภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาโรคและแมลงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น และน้อยที่สุด ได้แก่ ปัญหาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว ส่วนปัญหาอุปสรรคด้านการตลาดภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาราคาตกต่ำมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การถูกกดราคารับซื้อผลผลิต และน้อยที่สุดได้แก่ ปัญหาข้าวล้นตลาด

ความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยความยั่งยืนด้านสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ

แนวทางการสร้างความยั่งยืนด้านการผลิต ได้แก่ การเสริมความรู้ในเรื่องโรคและแมลง ส่งเสริมการทำ การเกษตรผสมผสานและแบบอินทรีย์ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ การจัดกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อ ยกกระตือรือร้นทำนา ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าว ส่วนทางด้าน การตลาด ได้แก่ การใช้

กระบวนการกลุ่มเพื่อต่อรองกับผู้รับซื้อ การสร้างยุ่งฉางในการเก็บข้าว พัฒนายุวเกษตรกรเพื่อต่อยอดอาชีพเกษตรกร วิเคราะห์ปัญหาการตลาดและขอรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ แสวงหาความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน ในพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว

คำสำคัญ: ความยั่งยืน, เกษตรนาข้าว, การพัฒนา

Abstract

This research aims to study the obstacles to rice production, agricultural sustainability, and design strategies to enhance sustainability for the large-scale paddy farmers in Santhad Village, Yonok Subdistrict, Chiang Saen District, Chiang Rai Province. The research is survey research, using members of the Santhad Village paddy farmers group as the research population. A purposive sampling method was employed, selecting 50 rice farmers who cultivated rain-fed rice during the 2023-2024 agricultural season. Data was collected using questionnaires, and the statistical analysis used are frequency, percentages, averages, standard deviations, and Pearson Correlation coefficients.

The research findings indicate that overall obstacles to production are at a high level, with disease and pest issues having the highest average, followed by increasing production costs and the processing of rice products consecutively. Market-related issues are at a high level, by which low price is at the highest average, followed by price control and rice oversupply.

The overall sustainability of agriculture is at a moderate level, with social sustainability at the highest average, followed by environmental and economic sustainability respectively.

The proposed strategies for production sustainability include enhancing knowledge of diseases and pests, promoting integrated farming and organic farming, accessing low-interest funding sources, arranging knowledge management activities to elevate rice cultivation, and applying technology to reduce rice production costs. Strategies for market sustainability include utilizing farmers' groups to negotiate with buyers, building storage facilities for rice, developing young farmers to continue agricultural professions, analyzing market-related issues, and seeking assistance from both government and private sections to develop and produce rice products.

Keywords: Sustainability, Rice Farmer, Development Strategies

บทนำ

การสร้างความยั่งยืนในชุมชนและเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ เป็นความท้าทายที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากภาคการเกษตร แต่ยังไม่เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ปัจจุบันได้มีการสร้างความยั่งยืนให้แก่เกษตรกรสร้างความเข้มแข็งในระดับพื้นที่ ชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกษตรกรได้รวมกลุ่มกัน ช่วยเหลือซึ่งกันในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ด้วยศักยภาพของชุมชน ทรัพยากรทางธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการขับเคลื่อนธุรกิจในระดับชุมชนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทุกองค์ประกอบของประเทศ

พื้นที่จังหวัดเชียงรายได้มีการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างความยั่งยืนภายใต้บริบทของตนเอง ทั้งในด้านการดัดศักยภาพของพื้นที่นำมาพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าเกษตร ได้กำหนดเป็นประเด็นการพัฒนาของจังหวัดในการส่งเสริมการผลิตและพัฒนานวัตกรรม เพื่อยกระดับสินค้าเกษตร ภายใต้แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs) แต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจทั่วโลก ยังส่งผลให้เกิดปัญหาระดับท้องถิ่น ธุรกิจชุมชนได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม อันเนื่องมาจากอำนาจการซื้อของผู้บริโภคลดลงรวมถึงความกังวลทางด้านเศรษฐกิจของผู้บริโภค และส่งผลกระทบต่อสินค้าเกษตรไม่สามารถส่งออกได้ มีราคาต่ำลงสวนทางกับต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น (สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 2565)

การลงพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งถูกขนานนามว่าเป็น ประตูการค้าของไทยในการนำเข้าและส่งออกโดยเฉพาะสินค้าเกษตรต่าง ๆ ไปยังประเทศจีน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ผ่านมา โดยเฉพาะประชาชนที่มีการประกอบอาชีพทางการเกษตร กรณีกลุ่มเกษตรกรรณานิคมแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ ซึ่งได้รับผลกระทบจากราคาข้าวที่ตกต่ำ ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด -19 สามารถจำหน่ายข้าวเปลือกได้ประมาณตันละ 11,000 บาท ปัจจุบันเหลือเพียง ตันละ 5,000 – 6,000 บาท ซึ่งสวนทางกับต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งชุมชนยังไม่สามารถแปรรูปข้าวเพื่อจัดจำหน่าย เนื่องจากยังขาดทักษะ ความรู้ และเครื่องมือในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นความต้องการของชุมชนที่ปรารถนาให้เกิดการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าเกษตร ลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง นอกจากนี้การปลูกข้าวของเกษตรกรยังไม่ได้มาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร และเกษตรกรมีความสนใจที่ต้องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำการเกษตรแบบเคมีเข้าสู่การทำการเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ แต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบจากหน่วยงานราชการ (สมบูรณ์ สงครินทร์, ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ; สัมภาษณ์เมื่อ 26 ธันวาคม 2564)

ความต้องการและปัญหาของชุมชนได้กำหนดทิศทางการวิจัยเพื่อเข้าไปแก้ไขปัญหาของประชาชน พัฒนาพื้นที่และพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนให้แก่ชุมชนตามเป้าหมายการพัฒนาของประเทศ การวิจัยในครั้งนี้จึงวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม ทั้งในด้านการผลิต และการตลาด พร้อมกับนำปัญหาที่ได้มาออกแบบแนวทางการพัฒนาเพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสามารถชี้แนะแนวทางแก้ไขปัญหาของการประกอบอาชีพเกษตรกรของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุได้อย่างถาวร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการผลิตข้าวที่มีความสัมพันธ์กับความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ ตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อออกแบบแนวทางในการสร้างความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ ตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษา เป็นการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในด้านการผลิตและการตลาดข้าวของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ ตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และความสัมพันธ์ที่มีต่อความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกร เพื่อจะออกแบบแนวทางในการสร้างความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรให้แก่กลุ่มเกษตรกร

ขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่โดยใช้เกษตรกรที่มีการปลูกข้าวนาปรังในฤดูกาล พ.ศ. 2566 – 2567 เป็นกลุ่มตัวอย่างปฏิบัติการวิจัยแบบจำเพาะเจาะจง จำนวน 50 ราย

ขอบเขตวิธีการรวบรวมข้อมูล เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งดำเนินการโดยคณะผู้วิจัยเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. คณะผู้วิจัยดำเนินการสำรวจความต้องการและบริบทปัญหาประเด็นการวิจัยในพื้นที่อำเภอเชียงแสน
2. ประสานงานหน่วยงานราชการในพื้นที่ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และประธานกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ เพื่อลงพื้นที่ดำเนินการวิจัย
3. ดำเนินการเชิญเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ เพื่อประชุมชี้แจงกระบวนการวิจัยและดำเนินการเก็บข้อมูลตามที่ได้มีการวางแผนไว้
4. ดำเนินการวิเคราะห์ผลข้อมูลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ และจัดทำรายงานการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้เป็นเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ จำนวน 96 ราย (สมบุญ สงครินทร์, ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ; สัมภาษณ์เมื่อ 26 ธันวาคม

2564) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจงทั้งสิ้น 50 ราย โดยเลือกเกษตรกรที่ได้ดำเนินการทำนาปรังในฤดูกาล ปี พ.ศ. 2566 – 2567

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ที่ได้รับการพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีค่า IOC เฉลี่ย เท่ากับ 0.91 และได้นำไปทดลองเก็บข้อมูลกับกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 ราย เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นอัลฟาครอนบาช (Cronbach's alpha) ได้เท่ากับ 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ประสานงานไปยังประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุในการประชาสัมพันธ์เชิญเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีการทำนาปรัง ในฤดูกาล ปี พ.ศ. 2566-2567 เพื่อเข้าร่วมประชุม
2. ดำเนินการประชุมเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างปฏิบัติการวิจัย ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านสันธาตุ โดยมีเกษตรกรที่ทำนาปรังในฤดูกาลปี พ.ศ. 2566 – 2567 จำนวน 50 คนเข้าร่วมการประชุม
3. คณะผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ด้วยการแจกแบบสอบถามการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่เข้าร่วมประชุม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ผลในลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ผลการวิจัย ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ผลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สภาพปัญหาอุปสรรคในการผลิตข้าว และความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกร มีการใช้สถิติเชิงอ้างอิงในการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) ระหว่างปัญหาอุปสรรคในการผลิตข้าวกับความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ การแปลผลค่าเฉลี่ยของปัญหาอุปสรรคและความยั่งยืนในอาชีพ ใช้วิธีการแบ่งช่วงโดย สมโภชน์ อเนกสุข (2552,น. 129)

4.20 - 5.00	ความหมาย มากที่สุด	3.41 – 4.20	ความหมาย มาก
2.61 – 3.40	ความหมาย ปานกลาง	1.81 – 2.60	ความหมาย น้อย
1.00 – 1.80	ความหมาย น้อยที่สุด		

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการผลิตข้าวที่มีความสัมพันธ์ต่อความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ ตำบลโยนก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า กลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ที่ให้ข้อมูลจำนวน 50 ราย ประกอบด้วย เพศชาย จำนวน 35 ราย ร้อยละ 70 และเพศหญิง จำนวน 15 ราย ร้อยละ 30 ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 42.00 จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 78.00 ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักของครอบครัว จำนวน 48 คน ร้อยละ 96 ปลูกข้าวเหนียวเป็นหลัก ร้อยละ 61.84 และข้าวเจ้าร้อยละ 38.16 และเกษตรกรทั้งหมดเมื่อมีการเก็บเกี่ยวก็จำหน่ายเป็นข้าวเปลือกและเหลือเก็บไว้บางส่วนเพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือน ทั้งนี้ปัญหาอุปสรรคในการผลิตข้าวมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ปัญหาอุปสรรคด้านการผลิตข้าวของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ ตำบลโยนก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

ปัญหาอุปสรรคด้านการผลิตข้าว	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
1. ปัญหาโรคและแมลง	3.86	0.83	มาก
2. ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น	3.84	0.84	มาก
3. ขาดแคลนเงินทุนในการปลูกข้าว	3.84	0.97	มาก
4. ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ	3.70	0.90	มาก
5. ขาดองค์ความรู้เพื่อยกระดับการทำนา	3.58	0.95	มาก
6. คุณภาพของผลผลิตไม่ดี	3.48	0.73	มาก
7. ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อมาใช้ในการปลูกข้าว	3.44	0.88	มาก
8. ขาดมาตรฐานการผลิตทางการเกษตร	3.26	0.87	ปานกลาง
9. ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค	3.14	0.94	ปานกลาง
10. ขาดกำลังคน หรือแรงงานในการผลิต	3.06	0.86	ปานกลาง
11. ปัญหาด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว	3.02	0.91	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.47	0.54	มาก

ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคด้านการผลิตข้าวของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 โดยปัญหาอุปสรรคด้านโรคและแมลง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 รองลงมา ได้แก่ ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น ค่าเฉลี่ย 3.84 และน้อยที่สุดได้แก่ ปัญหาด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว ค่าเฉลี่ย 3.02 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ปัญหาอุปสรรคด้านการตลาดของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ ตำบลโยนก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

ปัญหาอุปสรรคด้านการตลาด	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
1. ปัญหาด้านราคาตกต่ำ	4.04	1.10	มาก
2. ปัญหาการถูกกดราคารับซื้อผลผลิต	4.00	0.99	มาก
3. ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการตลาด	3.90	0.83	มาก
4. ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ	3.86	0.99	มาก
5. ขาดทักษะในการสื่อสารการตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์	3.80	0.83	มาก
6. ขาดทักษะทางการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว	3.76	0.87	มาก
7. ขาดช่องทางการตลาดที่สามารถขายสินค้าของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.74	0.89	มาก
8. ขาดพันธมิตรหรือคู่ค้าภายนอกในการทำการตลาด	3.74	0.87	มาก
9. ปัญหาด้านจำนวนผู้รับซื้อจำกัด	3.64	0.98	มาก
10. ความต้องการข้าวตลาดลดลง	3.54	1.01	มาก
11. ปัญหาข้าวล้นตลาด	3.50	1.05	มาก
รวมเฉลี่ย	3.77	0.76	มาก

ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคด้านการตลาดของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 โดยปัญหาด้านราคาตกต่ำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 รองลงมา ได้แก่ ปัญหาการถูกกดราคารับซื้อผลผลิต ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และน้อยที่สุดได้แก่ ปัญหาข้าวล้นตลาด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและร้อยละของความยั่งยืนในอาชีพของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ ตำบลโยนก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

ความยั่งยืน	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
ด้านเศรษฐกิจ	3.17	0.95	ปานกลาง
1.1 ความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ	3.50	0.86	มาก
1.2 การมีอาชีพที่มั่นคง	3.44	1.01	มาก
1.3 การลดภาวะการว่างงาน	3.06	1.03	ปานกลาง
1.4 การมีรายได้ที่สม่ำเสมอ	2.98	0.89	ปานกลาง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ความยั่งยืน	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
1.5 การบรรเทาภาระหนี้สิน	2.86	1.01	ปานกลาง
ด้านสังคม	3.60	0.83	มาก
2.1 ความรักและสามัคคีของคนในชุมชนดีขึ้น	3.74	0.82	มาก
2.2 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดีขึ้น	3.72	0.80	มาก
2.3 การอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชุมชนและท้องถิ่น	3.72	0.78	มาก
2.4 ความเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น	3.44	0.92	มาก
2.5 ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไข	3.38	0.83	ปานกลาง
ด้านสิ่งแวดล้อม	3.36	0.88	ปานกลาง
3.1 การใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	3.68	0.79	มาก
3.2 คุณภาพของดิน น้ำ อากาศ ดีขึ้น	3.50	0.81	มาก
3.3 การลดปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน	3.32	0.84	ปานกลาง
3.4 การลดการปล่อยของเสียสู่สิ่งแวดล้อม	3.18	1.10	ปานกลาง
3.5 การลดการใช้สารเคมีในทางการเกษตร	3.14	0.85	ปานกลาง
รวมเฉลี่ยความยั่งยืน	3.37	0.59	ปานกลาง

ชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรประเมินความยั่งยืนในอาชีพเกษตรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 โดยความยั่งยืนทางสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 รองลงมาได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 และด้านเศรษฐกิจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 ตามลำดับ

โดยความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ พบว่า ความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 รองลงมาได้แก่ การมีอาชีพที่มั่นคง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 และน้อยที่สุด ได้แก่ การบรรเทาภาระหนี้สิน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86

ความยั่งยืนด้านสังคม พบว่า ความรักและสามัคคีของคนในชุมชนดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 รองลงมาได้แก่ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดีขึ้น และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชุมชนและท้องถิ่น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 และน้อยที่สุด ได้แก่ ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไข ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38

ส่วนความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า การใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 รองลงมาได้แก่ คุณภาพของดิน น้ำ อากาศ ดีขึ้น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และน้อยที่สุด ได้แก่ การลดการใช้สารเคมีในทางการเกษตร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.14

ความสัมพันธ์ของปัญหาอุปสรรคในการผลิตข้าวที่มีต่อความยั่งยืนในอาชีพการเกษตรของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ของปัญหาอุปสรรคในการผลิตข้าวที่มีต่อความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ

รายการ		ปัญหาอุปสรรค			ความยั่งยืน	
		การผลิต	การตลาด	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม
ปัญหาอุปสรรค	Pearson Correlation	1	.486**	.166	.118	.296*
การผลิต	Sig. (2-tailed)		.000	.249	.414	.037
ปัญหาอุปสรรค	Pearson Correlation		1	.092*	.080	.238
การตลาด	Sig. (2-tailed)			.527	.580	.096
ความยั่งยืน	Pearson Correlation			1	.625**	.474**
ด้านเศรษฐกิจ	Sig. (2-tailed)				.000	.001
ความยั่งยืน	Pearson Correlation				1	.697**
ด้านสังคม	Sig. (2-tailed)					.000
ความยั่งยืน	Pearson Correlation					1
ด้านสิ่งแวดล้อม	Sig. (2-tailed)					

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคด้านการผลิตมีความสัมพันธ์กับปัญหาทางด้านการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และยังมีความสัมพันธ์กับความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัญหาทางด้านการตลาดมีความสัมพันธ์กับความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ความความยั่งยืนด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ทั้งนี้การวิจัยได้ ออกแบบแนวทางในการสร้างความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ ตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ไว้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แนวทางการสร้างความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ ตำบลโยนก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

ที่	ปัญหาอุปสรรค	แนวทางการสร้างความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกร
1.	ปัญหาอุปสรรคด้านการผลิต	<p>1. ปัญหาโรคและแมลง – การเสริมความรู้ด้านเกษตรผสมผสาน และเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรในป้องกันปัญหาเรื่องโรคและแมลงโดยการใช้ทรัพยากรชีวภาพในชุมชน การหาพันธุ์ข้าวที่มีความต้านต่อโรคและแมลงสูง ช่วงเวลาในการปลูก การดูแลรักษาต้นข้าวเป็นประจำ</p> <p>2. ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น – ส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสานหรือแบบอินทรีย์ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพในชุมชนเพื่อลดต้นทุน</p> <p>3. ขาดเงินทุนในการลงทุน – การส่งเสริมให้เกษตรกรได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ หรือการจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์กลุ่มสมาชิกนาแปลงใหญ่ หรือกองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์การเกษตร เพื่อให้เกษตรกรกู้ยืมเงินโดยมีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่า ธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นๆ</p> <p>4. ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ – ใช้พลังการรวมกลุ่มเพื่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ วางแผนการดำเนินงานของกลุ่มและวิเคราะห์กิจกรรมใดที่ต้องการสนับสนุนจากภาครัฐและเขียนโครงการเพื่อเสนอขอรับการช่วยเหลือ</p> <p>5. ขาดองค์ความรู้เพื่อต่อยอดยกระดับการทำนา – การใช้วิธีการจัดการความรู้ หรือ Knowledge Management (KM) เพื่อหาแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการยกระดับการทำนา รวมถึงการใช้พันธมิตรเครือข่ายเกษตรกรที่อยู่ในการเสริมองค์ความรู้ในการทำนาร่วมกัน</p> <p>6. คุณภาพของผลผลิตไม่ดี – นำมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรมาประยุกต์ใช้ เช่น มาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย มาตรฐาน GAP มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น</p> <p>7. ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อมาใช้ในการปลูกข้าว – ส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพในการทำนา สืบค้นข้อมูลความต้องการของสมาชิกเพื่อขอรับการสนับสนุนทั้งในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเกษตร และเครื่องมือในการทำเกษตรต่างๆ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกันภายในกลุ่ม</p>

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ที่	ปัญหาอุปสรรค	แนวทางการสร้างความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกร
2.	ปัญหาอุปสรรคด้านการตลาด	<ol style="list-style-type: none">1. ปัญหาด้านราคาตกต่ำและการถูกกดราคารับซื้อผลผลิต –ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับผู้รับซื้อ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีอำนาจในการเก็บรักษาผลผลิต ทั้งยังอาจส่วนตัวและสาธารณะในการเก็บผลผลิต เพื่อรอขายเมื่อราคาเพิ่มสูงขึ้น2. ปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้าน การตลาดและขาดทักษะในการสื่อสารการตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์ –พัฒนาบุคลากรรุ่นใหม่ที่เป็นทายาทของเกษตรกร เสริมความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีและการตลาด3. ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ –การส่งเสริมให้มีการวางแผนการดำเนินงานและวิเคราะห์ปัญหาทางด้านการตลาด และนำเสนอความต้องการให้แก่หน่วยงานภาครัฐเพื่อรับการช่วยเหลือ4. ขาดทักษะทางการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว การขาดช่องทางการตลาด และขาดพันธมิตรหรือคู่ค้าภายนอกในการทำ การตลาด –แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและแปรรูปจากข้าว ทั้งในรูปแบบของพันธมิตรทางธุรกิจในการซื้อวัตถุดิบจากกลุ่มเกษตรกรไปแปรรูปและจำหน่าย หรือในรูปแบบของการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ชุมชน ในการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้วยตนเองโดยอาศัยเทคโนโลยีระดับชุมชน5. ปัญหาด้านจำนวนผู้รับซื้อจำกัด – ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายข้าวเป็นของตนเองหรือของกลุ่ม มีการเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูปข้าวให้เป็นสินค้าที่มีความต้องการของตลาด

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นปัญหาอุปสรรคในการผลิตข้าวของเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุที่พบว่า ปัญหาอุปสรรคด้านการผลิตมีความสัมพันธ์ปัญหาทางด้านการตลาดอย่างมีนัยสำคัญ และปัญหาทางด้านการตลาดมีความสัมพันธ์ต่อความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ และความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจก็มีความสัมพันธ์กับความยั่งยืนทางด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมนั้น ทำให้เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคในการผลิตข้าวจะส่งผลต่อกันเป็นทอดๆ ตามลำดับของกระบวนการผลิตข้าว ตั้งแต่ปัญหาด้านการผลิตส่งผลต่อปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านการตลาดก็จะส่งผลต่อเนื่องไปยังความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ

ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นก็จะส่งผลต่อไปยังความยั่งยืนทางด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมตามลำดับ ดังนั้น การสร้างความยั่งยืนในการผลิตข้าวนั้นจะต้องเริ่มต้นจากการแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้านการผลิตก่อนเป็นลำดับแรกแล้วจึงแก้ไขปัญหาด้านการตลาด เมื่อแก้ไขปัญหาทั้งสองด้านนี้แล้วจะทำให้เกิดความยั่งยืนให้แก่กลุ่มเกษตรกร โดยจะทำให้เกิดความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจให้แก่กลุ่มเกษตรกร และยังส่งผลต่อไปเนื่องไปยังความยั่งยืนทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมตามลำดับ

ปัญหาอุปสรรคด้านการผลิตที่รุนแรงที่สุด ได้แก่ ปัญหาด้านโรคและแมลง ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ใกล้ชิดกับเกษตรกรซึ่งควบคุมได้แต่ยาก สอดคล้องกับสิ่งที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) (2563) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาที่ทำให้เกษตรกรไทยต้องปวดหัวมากคือ “โรค” และ “แมลงศัตรูข้าว” โดยโรคที่พบเกิดจากจุลินทรีย์ชนิดต่าง ๆ ทั้งแบคทีเรีย เชื้อรา และไวรัส ทำให้เกษตรกรต้องใช้สารเคมีในปริมาณมากเพื่อยับยั้งจุลินทรีย์เหล่านี้ ส่งผลเสียต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ก็พบว่าความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การลดการใช้สารเคมีในทางการเกษตร นอกจากนี้การใช้สารเคมีในการผลิตข้าวยังส่งผลต่อต้นทุนการผลิตข้าวซึ่งเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงในอันดับสอง ดังนั้นหากต้องการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ควรส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีการปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวแบบใช้เคมีมาใช้แนวทางการทำการเกษตรแบบอินทรีย์เพื่อลดต้นทุน ซึ่งจะเห็นได้จากการวิจัยของ วาทีวุธ นิตติกิจดำรง และไกรเลิศ ทวีกุล (2558) ที่พบว่า เกษตรกรที่หันมาใช้แนวทางการทำการเกษตรแบบอินทรีย์สามารถลดต้นทุนได้ถึง 20.24% จากวิธีปลูกข้าวโดยใช้สารเคมี ซึ่งถ้าหากสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ ก็จะช่วยบรรเทาปัญหาการขาดเงินทุนในการปลูกข้าวของเกษตรกรไปพร้อมๆ กัน ส่วนการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำการเกษตรแบบเคมีสู่การเกษตรแบบอินทรีย์จะมีผลทำให้เกษตรกรได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของตลาด ทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายข้าวแบบอินทรีย์ในราคาที่สูงกว่าข้าวทั่วไป เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ วาทีวุธ นิตติกิจดำรง และไกรเลิศ ทวีกุล (2558) ที่พบว่า ราคาขายของข้าวอินทรีย์จะสูงขึ้น 37.64% เมื่อเปรียบเทียบกับข้าวทั่วไป ยังมีมาตรฐานรับรองยังสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค ดังที่งานวิจัยของ เพ็ญศรี เจริญวานิช และ วรณช ศรีเจษฎารักษ์ (2552) ได้ระบุว่าผู้บริโภคจะซื้อข้าวอินทรีย์ก็ต่อเมื่อมีการตรวจสอบข้อมูลที่ระบุไว้ในฉลากว่า มีเครื่องหมายข้าวอินทรีย์ตามที่กรมวิชาการเกษตรกำหนดไว้หรือไม่ อนึ่งในการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรแบบเคมีสู่การทำการเกษตรแบบอินทรีย์ไม่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของพื้นที่ พันธุ์ข้าว และความสามารถของเกษตรกร ซึ่งอาจเป็นการทำการเกษตรแบบผสมผสานแบบอินทรีย์เคมีร่วมกัน ซึ่งผลการวิจัยของ สุรรัตน์ อนุเพ็ญ และคณะ (ม.ป.ป.) พบว่า การปลูกข้าวเกษตรแบบผสมจะให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าการปลูกข้าวเกษตรแบบอินทรีย์

ส่วนปัญหาอุปสรรคด้านการตลาด พบว่า ปัญหาหลักได้แก่ ปัญหาด้านราคาตกต่ำ เนื่องจากการจำหน่ายข้าวตามกลไกของตลาด โดยรัฐบาลไม่ได้เข้ามาแทรกแซงหรือเข้ามามีนโยบายอุดหนุนเหมือนแต่ก่อน ไม่ที่จะเป็นการประกันราคาซื้อหรือการรับจำนำข้าว ทำให้เกษตรกรต้องจำหน่ายผลผลิตตามราคาตลาดที่รับซื้อกันในช่วงเวลาของการเก็บเกี่ยว ตามหลักอุปสงค์และอุปทาน ในช่วงของการเก็บเกี่ยวอุปทานจะสูงกว่าอุปสงค์ทำให้ราคาของข้าวตกต่ำ ส่งผลให้รายได้ของเกษตรกรลดลง สวนทางกับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ทำให้ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะการบรรเทาภาระหนี้สินของเกษตรกรในการวิจัยครั้งนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของ ปิณภพวิณ ธรณรงค์นุรักษ์ (2558) ได้กล่าวว่า สาเหตุของการก่อหนี้ที่สำคัญของเกษตรกร คือ

หนี้จากต้นทุนทางการเกษตร นอกจากนี้ การที่เกษตรกรจะพึ่งพาตนเองทางการตลาดยังเป็นไปได้ยาก เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางการตลาด ขาดทักษะทางการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว ขาดทักษะในการสื่อสารการตลาดการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ซึ่งการแก้ไขปัญหาหนี้ วรรัญญา ทิพย์มณฑา (2559) ได้เสนอแนะไว้ในงานวิจัยว่า เกษตรกรอาจเริ่มต้นด้วยกระบวนการแปรรูปอย่างง่ายโดยการสีข้าวบรรจุถุง แต่ต้องมีการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์สะอาด สวยงาม สามารถทำหน้าที่สื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ในการเลือกซื้อข้าวสารบรรจุถุง ซึ่งอาจเป็นหนทางในการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร

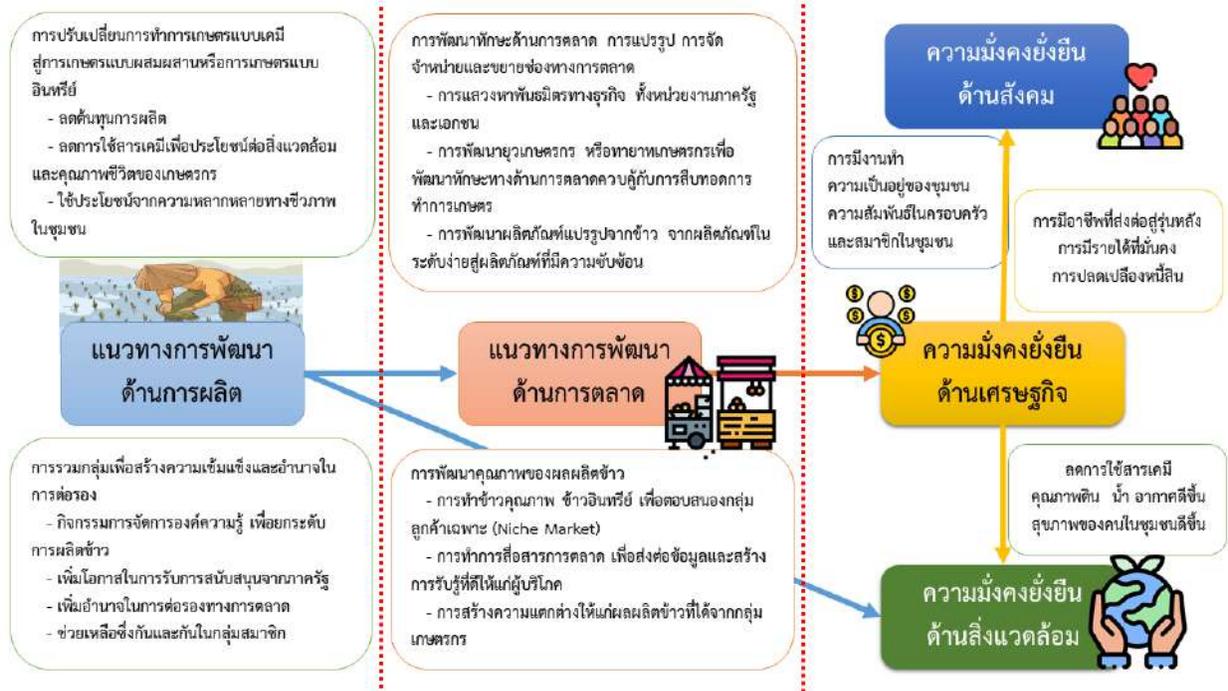
ความมั่นคงยั่งยืนด้านเศรษฐกิจอันประกอบด้วย ความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ การมีอาชีพที่มั่นคง การลดภาวะการว่างงาน การมีรายได้ที่สม่ำเสมอ จะช่วยให้ฐานะทางการเงินในครัวเรือนของเกษตรกรดีขึ้น ส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในครอบครัว ขยายไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน การว่างงานในชุมชนลดลงโดยใช้อาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักในการเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัว การรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนจะทำให้คนมีความสุข ชุมชนมีความเข้มแข็ง ทั้งนี้การปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำการเกษตรจะทำให้มีการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการใช้สารเคมี ลดต้นทุน นอกจากเกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนจากการผลิตข้าวเพิ่มสูงขึ้นแล้ว ยังส่งผลต่อความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม คุณภาพของดิน น้ำ อากาศดีขึ้น การลดปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ลดการปล่อยของเสียสู่สิ่งแวดล้อมเกิดผลดีโดยรวมต่อสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

ส่วนแนวทางการสร้างความยั่งยืนให้แก่อาชีพเกษตรกรของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุต้องเริ่มส่งเสริมพัฒนาตั้งแต่ด้านการผลิต จะต้องมุ่งเน้นการผลิตข้าวที่มีคุณภาพ และมีความแตกต่าง โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการทำการเกษตรแบบเคมี สู่เกษตรแบบผสมผสานหรือเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพ และมีการขอมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อรองรับคุณภาพดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็น มาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย หรือมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค ส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรมีศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับการวิจัยของ ญัฐธดา เนตรสว่างและวรรณี วิณิช (2562) ที่พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับ ตรารับรองเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากทำให้รู้สึกว่าคุณภาพมีส่วนช่วยดูแลสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารพิษ และผลิตภัณฑ์มีความสะอาดปลอดภัย ดีต่อสุขภาพมากกว่าผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรทั่วไป ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาความยั่งยืนทางการตลาด ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องอาศัยการใช้กลยุทธ์ในการสร้างความแตกต่าง โดยการใช้จุดขายในการเป็นสินค้าเกษตรปลอดภัยหรืออินทรีย์เพื่อที่จะสื่อสารไปยังกลุ่มลูกค้าเฉพาะ แต่ทั้งนี้ต้องแก้ไขปัญหาในการใช้เทคโนโลยีในการทำการตลาดของกลุ่มเกษตรกรก่อน ซึ่งจะเป็นปัญหาที่ไม่แตกต่างจากกลุ่มเกษตรกร กลุ่มโรงสีข้าวบ้านหัวดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ตามการวิจัยของ แก้วมณี อุทธิรัมย์และคณะ (2562) ที่พบว่า กลุ่มยังไม่รู้จักวิธีการจำหน่าย สินค้าผ่านสื่อออนไลน์ หรือการใช้สื่อดิจิทัล ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว การนำคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยการมุ่งเน้นการพัฒนา ยุวเกษตรกร ที่เป็นทายาทของเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำการตลาด รวมถึงการปลูกจิตสำนึกในการรักษาอาชีพเกษตรของบรรพบุรุษให้คงอยู่ และเป็นการสร้าง ความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรว่าสามารถที่จะเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ต่อไปในอนาคต รวมถึงการนำความคิดของคนรุ่นใหม่เข้ามาใช้ในการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว เพื่อเพิ่มมูลค่าแก้ไขปัญหาการค้าข้าวตกต่ำ ก็จะเป็นอีก

แนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาทางการตลาดเพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่อาชีพเกษตรกรของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ

องค์ความรู้จากการวิจัยสู่การพัฒนา

การสามารถสรุปและสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยสู่การพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางการสร้างความยั่งยืนให้แก่อาชีพเกษตรกร ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการสร้างความยั่งยืนให้แก่อาชีพเกษตรกร

แนวทางการสร้างความยั่งยืนให้แก่อาชีพเกษตรกรต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาด้านการผลิต ข้าวปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเคมีสู่การทำเกษตรผสมผสานหรือการเกษตรแบบอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุน ลดการใช้สารเคมี ใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพภายในชุมชน ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำเกษตร รวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความเข้มแข็ง จัดการองค์ความรู้เพื่อยกระดับการผลิตข้าว วางแผนการดำเนินงานและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เข้ามาแก้ไขในบางปัญหาที่เกินความสามารถของกลุ่ม

การพัฒนาทางการตลาด ประกอบด้วย การพัฒนาทักษะการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม พัฒนาผู้ประกอบการเพื่อเข้ามาช่วยเหลือทางการตลาดที่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ สร้างการ

รับรู้ถึงความแตกต่างในด้านคุณภาพของข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวด้วยการสื่อสารการตลาดที่มีความทันสมัยเพื่อเจาะกลุ่มลูกค้าเฉพาะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการสร้างความยั่งยืนโดยการพัฒนาด้านการผลิตและการตลาดจะช่วยสร้างความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกษตรกรรายได้และมีอาชีพที่มั่นคง ปลอดภัยภาวะหนี้สิน สามารถส่งต่ออาชีพเกษตรกรให้ทายาทรุ่นหลังได้ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัวและชุมชน ลดปัญหาการว่างงานและการละทิ้งถิ่นฐาน มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งเป็นความยั่งยืนด้านสังคม ส่วนการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรก็ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน ทั้งดิน น้ำ และอากาศ และส่งผลทางอ้อมต่อสุขภาพของคนในชุมชนดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. กลุ่มเกษตรกร ควรมีการจัดกิจกรรมการจัดการองค์ความรู้ภายในกลุ่มสมาชิก เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ในการผลิตข้าวร่วมกัน ในการยกระดับการปลูกข้าวให้มีคุณภาพเพิ่มสูงขึ้นแบบพึ่งพาตนเอง
2. กลุ่มเกษตรกร ควรมีการกำหนดแนวทางการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรแบบเคมีสู่การลดการใช้สารเคมีลด เพิ่มการใช้สารอินทรีย์ต่าง ๆ ที่ได้จากทรัพยากรทางชีวภาพภายในชุมชน เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตซึ่งจะมีส่วนช่วยยกระดับคุณภาพของสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้ดีขึ้นไปพร้อมกัน
3. กลุ่มเกษตรกร ควรมีการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว โดยอาจเริ่มต้นจากการแปรรูปอย่างง่าย เช่น ข้าวสารบรรจุถุง โดยจะต้องมีการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า ที่สามารถทำหน้าที่สื่อสารการตลาดไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจเสนอเป็นโครงการความต้องการเพื่อรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานสถาบันการศึกษา หรือภาคีภาคเอกชน เพื่อเข้ามาช่วยสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว
4. การพัฒนาเยาวชนเกษตรกร เพื่อสืบต่ออาชีพเกษตร ใช้ศักยภาพของคนรุ่นใหม่ในด้านเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริมและแก้ไขปัญหาจุดอ่อนในการใช้เทคโนโลยีในการทำการตลาด รวมถึงการปลูกจิตสำนึกในการรักษาอาชีพเกษตรของบรรพบุรุษให้คงอยู่ต่อไป
5. ผู้นำกลุ่มเกษตรกร ควรเป็นต้นแบบในการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรเพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่สมาชิก เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากผู้นำสู่สมาชิกเกษตรกรในกลุ่มมาแปลงใหญ่
6. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร ควรเข้าไปส่งเสริมและกระตุ้นให้เกษตรกรได้มีการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตร ทั้งในรูปแบบการให้ความรู้ การสนับสนุนเครื่องมือทางการเกษตรที่ทันสมัย เพื่อให้เกษตรกรมีแรงผลักดันในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำการเกษตรของตนเอง
7. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการตลาดสินค้าเกษตร เช่น สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ควรเข้ามาส่งเสริมการยกระดับการแปรรูปสินค้า การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าให้แก่เกษตรกร ร่วมแก้ไขปัญหาทางด้านการตลาดร่วมกับกลุ่มเกษตรกร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ต้องเร่งดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากข้าวที่มีความเป็นได้ในการสร้างความยั่งยืนให้แก่กลุ่มเกษตรกรรายแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ ภายใต้บริบทของศักยภาพของชุมชนและเทคโนโลยีที่เกษตรกรสามารถนำไปต่อยอดได้
2. ในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ต้องเร่งดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการทดลองให้เกษตรกรได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการทำการเกษตรสู่เกษตรแบบผสมผสานเคมีอินทรีย์ และเกษตรอินทรีย์ แล้วศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เห็นผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง อันจะเป็นแนวทางการปรับเปลี่ยนและยกระดับการผลิตข้าวของเกษตรกรในพื้นที่อื่น ๆ
3. ในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ต้องเร่งดำเนินการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่มีผลต่อศักยภาพทางการตลาดอันจะสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน ว่าจะต้องดำเนินการในรูปแบบใด อย่างไร จึงจะมีผลทำให้ศักยภาพทางการตลาดของกลุ่มเกษตรกรดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- แก้วมณี อุทัยรัมย์, ผกามาศ บุตรสาสดี, ทิพย์สุดา ทาสีดำ และ อุดมพงษ์ เกศศรีพงษ์ศา. (2562). การเพิ่มมูลค่าและพัฒนารูปแบบช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าของกลุ่มโรงสีข้าวบ้านหัวดง ตำบลพระเสาร์ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 14(2), 111-120.
- ณัฐรดา เนตรสว่าง และวรัท วินิจ. (2562). ทศนคติของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่ต่อตรารับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์. *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 5(3), 116-123.
- ปิ่นภักดิ์ปวีณ ธรณรงค์นุรักษ์. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าวและมันสำปะหลัง: กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรี. (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพ็ญศรี เจริญวานิช และ วรณัฐ ศรีเกษฎาภิรักษ์. (2552). การรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในพื้นที่ร้อยแก่นสาร. *วารสารวิจัย มข.* 14(4), 258-270.
- วรัญญา ทิพย์มณฑา. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อข้าวสารกล้องบรรจุถุงของผู้บริโภคในจังหวัดนครปฐม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วาทีวุทธ นิตติกิจดำรง และไกรเลิศ ทวีกุล. (2558). การลดต้นทุนการปลูกข้าวโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในจังหวัดขอนแก่น. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการทางธุรกิจและนวัตกรรมทางการจัดการระดับชาติและนานาชาติ ประจำปี 2558. (970-976). วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สมโภชน์ อเนกสุข. (2552). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ชลบุรี: ภาควิชาวิจัยและวัดผลการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมบูรณ์ สงครินทร์. 26 ธันวาคม 2564. ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่บ้านสันธาตุ. สัมภาษณ์.
- สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 2565. ห่วงสินค้าเกษตรราคาตก-ต้นทุนผลผลิตขึ้นสูง ฤดูรายได้เกษตรกรปี 66. สืบค้น 1 มกราคม 2567, จาก <https://www.infoquest.co.th/2022/255999>

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) (2563). *ข้าวไทย ใช้วิจัยสู้โรคและ*
แมลง. สืบค้น 1 มกราคม 2567, จาก <https://researchcafe.tsri.or.th/rice-disease-exhibition/>.
สุรียรัตน์ อนุเพ็ญ, กมลวรรณ จินดาเพ็ง, กิตติชัย กุลชัยกุล และ ธนวัฒน์ ภมร. (ม.ป.ป.). การศึกษาผลตอบแทน
การปลูกข้าวเกษตรแบบอินทรีย์ เกษตรแบบเคมี และเกษตรแบบผสม ในจังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัด
บุรีรัมย์ โดยใช้ทฤษฎีเกม. “*สร้างสรรค์งานวิจัยบนฐานของนวัตกรรมสู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก*”
รายงานสืบเนื่องการประชุมการประชุมวิชาการระดับชาติราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 9. (1233-
1242). มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหาร งานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

**GUIDELINES FOR ENHANCING ACADEMIC MANAGEMENT COMPETENCIES OF
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF PHICHIT PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA 2**

**กฤติยาณี ม่วงแจ่ม* และทักษ์ อุดมรัตน์
Kritiyanee MOUNGJAE* and Thak UDOMRAT**

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok
*Corresponding email: katchatea@gmail.com

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

GUIDELINES FOR ENHANCING ACADEMIC MANAGEMENT COMPETENCIES OF SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF PHICHIT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

กฤติยาณี ม่วงแจ่ม* และทักษ์ อุดมรัตน์

Kritiyanee Mounjaem and Thak Udomrat

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Education, Naresuan University

*Corresponding email: katchatea@gmail.com

Receives: 18 March 2024, Revised: 18 June 2024, Accepted: 20 June 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประเภทของการวิจัย แบบผสมวิธี ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 จำนวน 71 คน และครูฝ่ายวิชาการ จำนวน 112 คน รวมทั้งสิ้น 183 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 แบบสอบถามสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และขั้นตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน.

ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ และแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา วางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ร่วมกับครู ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการนิเทศภายในสถานศึกษา ให้คำแนะนำ สะท้อนผลกับครูสอน เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 และวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของงานวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสถานศึกษา

คำสำคัญ: สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ

Abstract

The objective of this research was study the Academic Management Competencies of School Administrators under the Office of Phichit Primary Educational Service Area 2 and to study the Guidelines for Enhancing Academic Management Competencies of School Administrators under the Office of Phichit Primary Educational Service Area 2 by research method, 1st step, the study of Academic Management Competencies of School Administrators under the Office of Phichit Primary Educational Service Area 2. The sample group of this research consisted of 71 school administrators under and 112 academic teachers, total 183 people. The data was collected by questionnaire, data were analyzed using mean and standard deviation. The 2nd step, the study of the Guidelines for Enhancing Academic Management Competencies of School Administrators under the Office of Phichit Primary Educational Service Area 2, the informant group was 5 experts acquired by purposive sampling. The data was collected by interview and were analyzed by content analysis.

The results of the research were as follows: The overall of Academic Management Competencies of School Administrators under the Office of Phichit Primary Educational Service Area 2 was at a high level. When considering each aspect, it found that the highest mean aspect was school curriculum development, and the lowest mean aspect was the promotion of research to develop the quality of learning management. Results of the study of Guidelines for Enhancing Academic Management Competencies of School Administrators under the Office of Phichit Primary Educational Service Area 2, it found that the administrators should give importance to school curriculum development, plan the development of learning management together with teachers, promote and give importance to supervision within the school, give advice and reflect on the results with teachers concerning learning management in the 21st century and analyzing classroom research information to develop the quality of education to be suitable for school.

Keywords: Academic Management Competency

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 จ. ด้านการศึกษา (3) ให้มีกลไกและระบบการผลัดคัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบการวิชาชีพครู และ (4) ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดและปรับปรุง

โครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 48 และมาตรา 49 ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถาบันจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา ในการประเมินผู้บริหารสถานศึกษาและครู ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องได้รับการประเมิน ดังนั้นการ พัฒนาสมรรถนะของผู้บริหาร จึงเป็นส่วนสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2545)

จากผลการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 2 ซึ่งปรากฏในรายงานผลโครงการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา คือมีการ เปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ส่งผลให้การดำเนินงานของระบบประกัน คุณภาพการศึกษาไม่ต่อเนื่อง ขาดประสิทธิภาพ และรายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (o-net) ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2564 และปีการศึกษา 2565 จะเห็นว่าระดับคะแนน เฉลี่ยของระดับเขตพื้นที่ที่มีแนวโน้มลดลงเกือบทุกกลุ่มสาระ ยกเว้นกลุ่มสาระภาษาไทยและวิทยาศาสตร์ที่เพิ่มขึ้น แต่คะแนนเฉลี่ยโดยรวมทั้ง 4 กลุ่มสาระต่ำกว่าระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2, 2565) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาจะต้องเร่งรัดในการหาวิธีการ แก้ไขปัญหาโดยปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นผลมาจากการจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษาสะท้อนให้เห็นถึง สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงาน วิชาการเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมในสถานศึกษา โดยเฉพาะการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งถือว่าเป็น จุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา ที่เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาให้ ประสบความสำเร็จ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้บริหารจะต้องมีสมรรถนะ ที่สำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา และครูก็เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญมากและถือว่าครูเป็นผู้ขับเคลื่อน คุณภาพการศึกษา กล่าวคือ ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมประเทศชาติบ้านเมืองเป็น ผู้พัฒนาบุคคล สังคม ประเทศชาติโดยหน้าที่ นั่นคือครูมีหน้าที่ในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความเจริญงอกงาม อย่างเต็มที่ จนบุคคลเหล่านั้นสามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเองในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษานับว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษา จะประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นสำนักงานคุรุสภาซึ่งเป็นสภาครูและ บุคลากรทางการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดระบบการพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นกลไกใน การพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องตามมาตรฐานวิชาชีพให้มีความสำคัญแก่ผู้บริหารสถานศึกษา จึงได้ประกาศ ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 หมวด 1 มาตรฐานความรู้ ว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมี ความรู้ ดังต่อไปนี้ 1. การพัฒนาวิชาชีพ 2. ความเป็นผู้นำทางวิชาการ 3. การบริหารสถานศึกษา 4. หลักสูตร

การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5. กิจกรรมและกิจกรรมนักเรียน 6. การประกันคุณภาพการศึกษา และ 8. คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ

สถานศึกษาที่ตื่นตัวการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถบริหารสถานศึกษาตามแนวทางการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำการปฏิรูปการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความกระตือรือร้นและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ความรู้ ความสามารถและทักษะหรือที่เรียกว่าสมรรถนะ (Competencies) ของบุคคลเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่เตรียมรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานและคุณสมบัติที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา (ธีระ รุญเจริญ, 2546) และผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำสำคัญในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ตลอดจนวิธีดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อให้บรรลุผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้และต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการศึกษา ซึ่งการบริหารโรงเรียนจะดำเนินไปด้วยดีบรรลุตามวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับบุคลากรหลายฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหารชั้นพื้นฐานต้องเป็นผู้มีสมรรถนะเพียงพอเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม (สำเภา นรสิงห์, 2546) จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้เป็นแนวทางแก่ผู้บริหารในการปรับปรุงพัฒนาสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านบริหารจัดการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2. ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3. ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา และ 4. ด้านส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูฝ่ายวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้โดยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 โดยดำเนินการศึกษา 2 ขั้นตอน

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 จำนวน 71 คน และครูฝ่ายวิชาการ จำนวน 112 คน รวมทั้งสิ้น 183 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์การบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 2 คน
2. ครูฝ่ายวิชาการ ที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์ทำงาน ไม่ต่ำกว่า 5 ปี มีความรู้ ผลงานและความเชี่ยวชาญในการบริหารงานวิชาการ หรือเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านวิชาการ จำนวน 2 คน
3. อาจารย์มหาวิทยาลัย ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์ทำงาน ไม่ต่ำกว่า 5 ปี หรือมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)
2. แบบสัมภาษณ์การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 จากข้อการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู ฝายวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ที่เป็นประชากร
2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอเก็บข้อมูล พร้อมแบบสอบถามถึงผู้บริหารสถานศึกษา และครูฝายวิชาการ ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ที่เป็นประชากร จำนวน 183 คน โดยดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ กลับคืนมาทั้งสิ้น จำนวน 183 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100
3. ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย นเรศวร เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์
4. ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล นัดวัน และเวลาในการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ในภาพรวม

ด้าน	สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	(N = 183)		ระดับ สมรรถนะ	อันดับ ที่
		\bar{X}	S.D.		
1	ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.20	0.35	มาก	3
2	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.25	0.31	มาก	1
3	ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา	4.22	0.30	มาก	2
4	ด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้	4.14	0.29	มาก	4
รวมเฉลี่ย		4.20	0.31	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพิบูลย์ เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมาคือ ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.22$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.14$)

2. แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิบูลย์ เขต 2 ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า 1. ผู้บริหารสร้างความตระหนัก มีความ เข้าใจหลักการ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2. ประชุมชี้แจง วางแผนการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ร่วมกับครู ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและยุคปัจจุบัน 3. พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญสอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของสถานศึกษา

2.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า 1. ผู้บริหารสร้างความตระหนัก ให้ความสำคัญ ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2. ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจเป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับครู 3. วิเคราะห์หลักสูตร ให้ได้มาตรฐานและเหมาะสมกับผู้เรียน 4. นำหลักสูตรสู่การปฏิบัติและประเมินหลักสูตร เพื่อนำผลมาดำเนินการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

2.3 ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา พบว่า 1. ผู้บริหารส่งเสริมและให้ความสำคัญ ของการนิเทศภายในสถานศึกษา 2. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายใน โดยพิจารณารูปแบบการนิเทศ ให้เหมาะสม มุ่งเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ให้คำแนะนำ สะท้อนผลกับผู้สอน เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ใน ยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น 3. ผู้บริหารให้ความสำคัญกับผลการนิเทศภายใน มาเป็นข้อมูลสารสนเทศ ในการวิเคราะห์ข้อมูลว่าเป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดหลักสูตรหรือไม่ เพื่อนำมา วางแผนจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา จึงนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

2.4 ด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ พบว่า 1. ผู้บริหารส่งเสริม และสร้างความตระหนักให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน 2. ผู้บริหารวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของงานวิจัยในชั้นเรียน เพื่อชี้แจง ส่งเสริมสนับสนุน ให้คำแนะนำในการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อพัฒนา คุณภาพการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิบูลย์ เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิบูลย์ เขต 2 ผู้บริหารควรสร้างความตระหนัก มีความเข้าใจหลักการ และแนวทาง

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการประชุมชี้แจง วางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครูให้สอดคล้องกับหลักสูตรและยุคปัจจุบัน มีการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องมาจาก การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในการวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อมาพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ เกศรา ตุ่มคำ (2562) กล่าวว่า งานการเรียนการสอน คือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครู ได้แก่ งานจัดกิจกรรมการสอน การจัดทำแผนการเรียน การจัดการเรียน การจัดการชั้นเรียน การสอนซ่อมเสริม เป็นต้น ซึ่งงานเหล่านี้ควรมีการวางแผนที่ดี เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ เข้มทอง ศิริแสงเลิศ (2561) กล่าวว่า การบริหารเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการวางแผน เพื่ออำนวยความสะดวกของครูให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา

2. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิบูลย์ เขต 2 ผู้บริหารควรสร้างความตระหนัก ให้ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจเป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับครู วิเคราะห์หลักสูตรให้ได้มาตรฐานและเหมาะสมกับผู้เรียนนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติและประเมินหลักสูตร เพื่อนำผลมาดำเนินการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป ทั้งนี้เนื่องมาจาก หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญของงานวิชาการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษา ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรและการวิเคราะห์หลักสูตร จะทำให้การจัดการศึกษาดำเนินไปด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับ ยุพา พรหมแย้ม (2562) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรต้องใช้ความร่วมมือของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนผู้เรียน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาต้องมีการวิเคราะห์หลักสูตร ให้ได้มาตรฐานและเหมาะสมกับผู้เรียน อีกทั้งต้องปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ รัตนา ดวงแก้ว (2561) กล่าวว่า การจัดการและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการพัฒนาและใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งควรครอบคลุมการมีส่วนร่วม มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และระบบกำกับตรวจสอบคุณภาพที่ดี

3. ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิบูลย์ เขต 2 ผู้บริหารควรส่งเสริมและให้ความสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายใน โดยพิจารณารูปแบบการนิเทศให้เหมาะสม มุ่งเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ให้คำแนะนำ สะท้อนผลกับผู้สอน เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น และ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับผลการนิเทศภายในมาเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวิเคราะห์ข้อมูลว่าเป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดหลักสูตรหรือไม่ เพื่อนำมาวางแผน จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา จึงนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือและส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ติดตามประเมินผลการจัดการนิเทศภายใน

โรงเรียน และนำผลการนิเทศมาวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ เรื่องฤทธิ์ อรรถชัย (2563) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้วยการให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมให้เกิดการปรับปรุงการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เต็มศักยภาพสถานศึกษา นอกจากนี้ การสนทนาทางวิชาการ เพื่อระดมความคิดเพิ่มพูน ความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงานการเรียนการสอน ตลอดจน เทคนิคการสอนแก่คณะครู ยังเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะทำให้กระบวนการเรียนรู้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิบูลย์เขต 2 ผู้บริหารควรส่งเสริม และสร้างความตระหนักให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ผู้บริหารวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของงานวิจัยในชั้นเรียน เพื่อชี้แจง ส่งเสริมสนับสนุน ให้คำแนะนำในการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ให้เหมาะสมกับสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน กำกับติดตามให้ความช่วยเหลือการวิจัยในชั้นเรียน และให้ความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ กัญญณ์พัทธ์ เพิ่มพูน (2561) กล่าวว่า การส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ผู้บริหารก็ต้องมีแนวปฏิบัติในการทำวิจัยของครู เกิดจากการที่จะต้องแก้ปัญหาของนักเรียน ปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง อาจเป็นการวิจัยหน้าเดียว วิจัย 3 บท หรือวิจัย 5 บท ที่สมบูรณ์แบบ แต่ทั้งนี้ต้องมีการรายงานผลจากการทำวิจัย สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ไม่ใช่การวิจัยเพื่อแค่ทำผลงานหรือวิจัยเพื่อเก็บแต่ไม่ได้นำมาใช้จริง

องค์ความรู้จากการวิจัยสู่การพัฒนา

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิบูลย์เขต 2 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา วางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ร่วมกับครู ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการนิเทศภายในสถานศึกษา ให้คำแนะนำ สะท้อนผลกับครูสอน เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 และวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ผู้บริหารสามารถวางแผนส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างเป็นระบบมีระดับสมรรถนะการบริหารงานต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารต้องสร้างความตระหนัก มีความเข้าใจหลักการ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการประชุมชี้แจง วางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครู ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและ

ยุคปัจจุบัน มีการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของสถานศึกษา

2. จากผลการวิจัยด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสามารถส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ มีระดับสมรรถนะการบริหารงานต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารต้องสร้างความตระหนัก ให้ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจเป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับครู วิเคราะห์หลักสูตร ให้ได้มาตรฐานและเหมาะสมกับผู้เรียน นำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และประเมินหลักสูตร เพื่อนำผลมาดำเนินการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

3. จากผลการวิจัยด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสามารถแนะนำให้ความช่วยเหลือ และเป็นพี่ปรึกษา ให้กับครู ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระดับสมรรถนะการบริหารงานต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมและให้ความสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายใน โดยพิจารณารูปแบบการนิเทศให้เหมาะสม มุ่งเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ให้คำแนะนำ สะท้อนผลกับครูสอน เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น และ ผู้บริหารสามารถนำผลการนิเทศภายในไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม มีระดับสมรรถนะการบริหารงานต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับผลการนิเทศภายในมาเป็นข้อมูลสารสนเทศ ในการวิเคราะห์ข้อมูลว่าเป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดหลักสูตรหรือไม่ เพื่อนำมาวางแผน จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา จึงนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

4. จากผลการวิจัยด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารสามารถสังเคราะห์ผลงานวิจัยในชั้นเรียนของครูเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม มีระดับสมรรถนะการบริหารงานต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริม และสร้างความตระหนักให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ผู้บริหารวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของงานวิจัยในชั้นเรียน เพื่อชี้แจง ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำแนะนำในการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
2. ควรศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- กัญญ์ณพัชร เพิ่มพูน. (2561). *สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัยภาคใต้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- เกศรา ตุ่มคำ. (2562). *การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านแม่ชะปู่ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ตามกระบวนการ PDCA*. (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เข็มทอง ศิริแสงเลิศ. (2561). *ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารวิชาการและทรัพยากรการศึกษา*. ใน สมจิตร เผื่อนโกคา. *การบริหารและพัฒนาหลักสูตร*. (น.3-8). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ ข้าวฟ่าง จำกัด.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ยุพา พรหมแย้ม. (2562). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 79 – 80.
- รัตนา ดวงแก้ว. (2561). *ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารวิชาการและทรัพยากรการศึกษา*. ใน สมจิตร เผื่อนโกคา. *การบริหารและพัฒนาหลักสูตร*. (น. 2-13). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เรืองฤทธิ์ อรรถชัย. (2563). *การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. (2565). *รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ 2565*. สืบค้น 5 กรกฎาคม 2566, จาก <https://sites.google.com/a/phichit2.go.th/supervisorpesao2/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2545). *หลักการทั่วไปในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำเนา นรสิงห์. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียนกับจริยธรรมของครูฝ่ายปกครองในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และเข้าปกเจริญผล.

การพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์ วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก

THE DEVELOPMENT OF THAI LITERATURE ANALYTICAL READING
ABILITIES OF PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS BY USING
GPAS 5 STEPS LEARNING WITH INFOGRAPHICS

กาญจนา ฐานะวุฒิกุล^{1*} และน้ำทิพย์ องอาจวานิชย์¹
Kanchana Thanawutthikul^{1*} and Namthip Ongardwanich¹

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

¹Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok

*Corresponding email: somo.thikul@gmail.com

การพัฒนาความสามารถอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก
THE DEVELOPMENT OF THAI LITERATURE ANALYTICAL READING ABILITIES OF
PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS BY USING GPAS 5 STEPS
LEARNING WITH INFOGRAPHICS

กาญจนา ฐานะวุฒิกุล^{1*} และน้ำทิพย์ องอาจวานิช¹
Kanchana Thanawutthikul¹ and Namthip Ongardwanich¹

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok

*Corresponding email: somo.thikul@gmail.com

Receives: Receives: 3 April 2024, Revised: 13 May 2024, Accepted: 15 May 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และเปรียบเทียบความสามารถอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนเทศบาล 3 วัดชัยชนะสงคราม จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ 1. แผนการจัดการเรียนรู้ 2. สื่ออินโฟกราฟิก 3. แบบทดสอบวัดความสามารถอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทย 4. แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิกมี 5 ขั้นตอน และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.85/80.74 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.55)

คำสำคัญ: กระบวนการ GPAS 5 Steps, อินโฟกราฟิก, ความสามารถอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทย

Abstract

The purposes of this research were to create learning activities by using the GPAS 5 Steps with infographics to develop analytical reading ability in Thai literature of Prathomsuksa 6 students and evaluate the efficiency of the activities with the standard criterion 80/80. Compare analytical reading ability in Thai literature of Prathomsuksa 6 students, before and after using the GPAS 5 Steps learning with infographics. To study the satisfaction of Prathomsuksa 6 students towards the GPAS 5 Steps learning with infographics. The sample group was consisted of 25 students by simple random sampling from Prathomsuksa 6 of Tessaban 3 Watchaichanasongkram School. The research instruments were 1. lesson plan. 2. Infographic media. 3. Thai literature critical reading test. 4. questionnaire of satisfaction on learning management. The data were analyzed by the average (\bar{X}) standard deviation (S.D.) and Dependent Samples t-test.

The results revealed that: Learning activities by using the GPAS 5 Steps with infographics had 5 steps and effectiveness equal 81.85/80.74. The analytical reading ability of the Prathomsuksa 6 students after studying were significantly higher than before using GPAS 5 Steps learning with infographics at the 0.5 level of significance. The satisfaction of the Prathomsuksa 6 students toward GPAS 5 Steps learning with infographics were at highest level (\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.55).

Keywords: GPAS 5 Steps learning, Infographics, Thai literature analytical reading Abilities.

บทนำ

สังคมปัจจุบันอุดมไปด้วยเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร จึงทำให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งการสื่อสารอย่างไร้ขีดจำกัด โดยส่วนใหญ่แล้วมนุษย์แสวงหาความรู้และรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านการอ่านจากสื่อต่างๆ รอบตัว ซึ่งล้วนต้องอาศัยทักษะการอ่านเป็นสำคัญ มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีทักษะการอ่านวิเคราะห์เพื่อเลือกรับข้อมูลข่าวสารแล้วนำไปสู่การตัดสินใจ ปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ถูกต้อง โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ 3Rs8Cs ซึ่ง 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สำหรับการอ่านวิเคราะห์ถือเป็นทักษะการอ่านขั้นสูง ต้องมีการพิจารณาสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารในด้านต่าง ๆ ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านวิเคราะห์จะเป็นผู้ที่สามารถคิดได้ลึกซึ้ง ขยายผลรอบคอบ สามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (กรมวิชาการ, 2546) แนวทางการพัฒนาการอ่านวิเคราะห์ของผู้เรียนสามารถอ่านวิเคราะห์จากสารหลายประเภทหนึ่งในนั้นคือวรรณคดี ทั้งนี้เพราะวรรณคดีมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับชีวิตมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรมมาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิจักษ์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมา

ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าหลักสูตรให้ความสำคัญการ
เรียนวรรณคดีในแง่ของการอ่านวิเคราะห์เนื้อหา นำคุณค่าสู่การประยุกต์ใช้ แต่ยังคงพบว่าการจัดการเรียนการสอน
วรรณคดียังไม่ประสบผลสำเร็จ ดังที่สุวัฒนา มั่นภาวานา (2562) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย
ของครูเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาในห้องเรียน ใช้ตำราเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนขาดประสบการณ์การอ่านวิเคราะห์ ครู
มุ่งเน้นในการสอนคำศัพท์และเนื้อหาของวรรณคดีมากกว่าการพัฒนาความคิดของผู้เรียนให้จับใจความ วิเคราะห์
วิจารณ์ ซึ่งหากไม่ตั้งใจเรียนก็จะจำไม่ได้

ผลของปัญหาการเรียนการสอนอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยสะท้อนผ่านผลการทดสอบทางการศึกษา
ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) รายวิชาภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 3 วัดชัยชนะ
สงคราม มีผลคะแนนในสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม ปีการศึกษา 2564 คะแนนเฉลี่ย 40.28 ซึ่งต่ำกว่า
ระดับประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ย 42.76 และปีการศึกษา 2565 คะแนนเฉลี่ย 48.92 ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่มี
คะแนนเฉลี่ย 52.58 คณะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโรงเรียนเทศบาล 3 วัดชัยชนะสงคราม จึงได้วิเคราะห์
สาเหตุของปัญหาผ่านการประชุมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่าเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยแรก
เกี่ยวข้องกับนักเรียน ด้วยผู้เรียนไม่สามารถจับใจความเรื่องที่อ่านได้จึงส่งผลให้ไม่สามารถอ่านวิเคราะห์สารได้ อีกทั้ง
มุมมองการเรียนวรรณคดีของผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นไปในเชิงลบ มองว่าเป็นเรื่องโบราณ เข้าใจได้ยากจึงไม่
มีความสำคัญกับการเรียนวรรณคดี ปัจจัยที่สองเกี่ยวข้องกับกระบวนการสอนของครูพบว่าไม่ได้สอนให้ผู้เรียนเกิด
กระบวนการอ่านวิเคราะห์ จัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนขาดการมีส่วนร่วม ไม่ได้ให้ผู้เรียน
ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ นวัตกรรมสื่อการสอนยังไม่สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

แนวทางในการพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของผู้เรียนมีหลายแนวทาง เช่น บูรณา
การตามแนวคิดวรรณคดีเป็นฐาน กระบวนการ GPAS 5 Steps วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ โดยผู้วิจัยสนใจ
กระบวนการ GPAS 5 Steps ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สังเกต รวบรวมข้อมูล (Gathering) ขั้นที่ 2 คิดวิเคราะห์และ
สรุปความรู้ (Processing) ขั้นที่ 3 ปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ (Applying and Constructing the
Knowledge) ขั้นที่ 4 สื่อสารและนำเสนอ (Applying and Communication Skill) ขั้นที่ 5 ประเมินเพื่อเพิ่ม
คุณค่าบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Self-Regulating) (สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.), 2562) ซึ่ง
กระบวนการ GPAS 5 Steps เป็นกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะ
สามารถเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา คุณค่าของวรรณคดีที่อ่าน สามารถสังเคราะห์คุณค่าความรู้ที่เป็น
หลักการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสื่อสารนำเสนอเผยแพร่ผลงานเพื่อบริการตอบแทนสังคม

การพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยนอกจากจะใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps แล้วยังควรมีสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย เหมาะสมกับเนื้อหา มาตรฐานการเรียนรู้
ตัวชี้วัด และวัยของผู้เรียน เช่น อินโฟกราฟิก บอร์ดเกม สื่อประสม ซึ่งผู้วิจัยสนใจนำอินโฟกราฟิกเข้ามาเป็นส่วน
หนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาของวรรณคดีไทยได้ง่ายยิ่งขึ้น และสามารถสร้างสรรค์
ผลงานออกมาในรูปแบบของอินโฟกราฟิก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้
กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิกมาพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. สร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เปรียบเทียบความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก
3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก
ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทย และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 10 ชั่วโมง ทดสอบก่อนและหลังเรียน 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

ขอบเขตด้านเนื้อหา

วรรณคดีไทยตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม และสุภาชิตสอนหญิง

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย วิเคราะห์ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก
3. ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 หน่วยการเรียนรู้ 6 แผน 10 ชั่วโมง
4. นำแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิกเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขตามคำแนะนำ

5. นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิกให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบความเหมาะสม โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.56)

6. นำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิกไปประเมินประสิทธิภาพแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาและเวลา แล้วปรับปรุงเพื่อนำไปใช้ในการประเมินประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก

7. นำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิกไปประเมินประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก (1:3) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือโดยใช้สูตร E_1/E_2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

แหล่งข้อมูล

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนเทศบาล 3 วัดชัยชนะสงคราม สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองตาก อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก จำนวน 3 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 69 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนเทศบาล 3 วัดชัยชนะสงคราม สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองตาก อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (The One-group Pretest-Posttest design)

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบปรนัย 1 ฉบับ ชนิดเลือกคำตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย วิเคราะห์ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.2. ศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทย

1.3 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยออกข้อสอบจำนวน 40 ข้อ และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขตามคำแนะนำ

1.4 นำแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำคะแนนไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item objective Congruence : IOC) พบว่าแบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ระหว่าง 0.60-1.00

1.5 ปรับรูปแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเคยเรียนวรรณคดีไทยทั้งสองเรื่องมาแล้ว เพื่อตรวจสอบหาความยากง่าย ซึ่งอยู่ระหว่าง 0.40-0.80 และค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.37-0.73

1.6 คัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ จำนวน 30 ข้อ แล้วนำมาคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ พบว่าแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 ปรับปรุงและจัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Pre-test and Post-test)

2. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก 1 ฉบับ จำนวน 15 ข้อ

2.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการวัดและหลักการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

2.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ท จำนวน 15 ข้อ แบ่งคำถามออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่ออินโฟกราฟิก ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขตามคำแนะนำ

2.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำคะแนนไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item objective Congruence : IOC) พบว่าแบบสอบถามความพึงพอใจมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับจุดประสงค์การถามระหว่าง 0.80-1.00

2.4 ปรับปรุงและจัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทย แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือแล้ว ใช้เวลา 1 ชั่วโมง เพื่อเก็บคะแนนกลุ่มตัวอย่างก่อนเรียน

2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิกเพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามแผนการจัดการเรียนรู้และสื่ออินโฟกราฟิกที่ผู้วิจัยสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือแล้ว จำนวน 6 แผน รวมใช้เวลา 10 ชั่วโมง

3. ทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทย แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซุดเดียวกับ การทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ โดยมีการสลับข้อและตัวเลือก โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง
4. นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 ข้อ ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำโดยใช้เวลาในชั่วโมงที่ทำการทดสอบหลังเรียน
5. ตรวจสอบให้คะแนนการทำการกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างเรียน และการทำแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยแล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนเฉลี่ยระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กับคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยหลังการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เพื่อหาประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. การเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Pre-test) กับการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Post-test) โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 ค่าที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. ผลการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สังเกต รวบรวมข้อมูล (Gathering) ขั้นที่ 2 คิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ (Processing) ขั้นที่ 3 ปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ (Applying and Constructing the Knowledge) ขั้นที่ 4 สื่อสารและนำเสนอ (Applying the Communication Skill) ขั้นที่ 5 ประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการสังคม (Self-Regulating)
2. ผลการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (จำนวน 9 คน) ตามเกณฑ์ 80/80

จำนวน	คะแนนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						ประสิทธิภาพ กระบวนการ (E ₁)	ประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ (E ₂)
	แผนที่ 1	แผนที่ 2	แผนที่ 3	แผนที่ 4	แผนที่ 5	แผนที่ 6		
คะแนนเต็ม	30	36	42	30	36	36	210	30
คะแนนเฉลี่ย	22.78	30.33	32.67	24.89	31.22	30.00	171.89	24.22
เฉลี่ยร้อยละ	75.93	84.26	77.78	82.96	86.73	83.33	81.85	80.74
					E ₁ = 81.85 E ₂ = 80.74			

จากตาราง 1 ผลการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่ามีประสิทธิภาพ 81.85/80.74 สอดคล้องกับเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก (n=25)

การทดสอบ	\bar{X}	S.D.	\bar{D}	S.D. _D	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	13.32	2.88	9.12	2.51	18.20*	0.0000
หลังเรียน	22.44	3.69				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า การทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.32 คะแนน S.D. เท่ากับ 2.88 และ 22.44 คะแนน S.D. เท่ากับ 3.69 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าคะแนนสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.53	0.65	มากที่สุด
ด้านสื่ออินโฟกราฟิก	4.63	0.52	มากที่สุด
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.65	0.50	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.61	0.54	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.61	0.55	มากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.55)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบจึงทำให้ได้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม จนสามารถออกแบบเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก และมีผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.56) แล้วดำเนินการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรัตนะ บัวสนธ์ (2556) โดยนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) จำนวน 3 คน เพื่อหาความเหมาะสมของภาษา เนื้อหา และเวลา แล้วปรับปรุงแก้ไขบกพร่องในเรื่องของคำอธิบายให้เหมาะสมกับวัย การจัดทำสื่ออินโฟกราฟิกเป็นรูปเล่ม การปรับเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน และนำไปทดลองใช้ (Try - Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มเล็ก (1:3) จำนวน 9 คน เพื่อหา ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก ได้ค่าประสิทธิภาพคือ 81.85/80.74 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80

ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการ GPAS 5 Steps เป็นการเรียนรู้เชิงรุก มุ่งการวิเคราะห์ เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนได้อภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยสอดคล้องกับพงษ์พิรุณ วดีศิริศักดิ์ (2563) ที่กล่าวถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของกลุ่มในกระบวนการ GPAS 5 Steps นำไปสู่ความสำเร็จ โดยนักเรียนจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม ช่วยกันลงความเห็น สรุปข้อมูล ฝึกฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดรวบยอดจากการค้นคว้า เพื่อนำเสนอให้ผู้อื่นเข้าใจและส่งต่อข้อมูลที่ถูกต้องที่สุดให้ผู้อื่น ในส่วน

ของสื่ออินโฟกราฟิกที่ผู้วิจัยจัดทำในรูปแบบของรูปเล่มอินโฟกราฟิกและไฟล์อินโฟกราฟิกที่ผู้เรียนสามารถเข้าไปเรียนรู้เพื่อทบทวนเนื้อห้าย้อนหลังได้ตลอดเวลา อีกทั้งภาระงานที่ให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ชิ้นงานออกมาในรูปแบบของอินโฟกราฟิกทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์เนื้อหาและต่อยอดความรู้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานและเผยแพร่ผลงานสู่สังคม ถือได้ว่าสื่ออินโฟกราฟิกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและการสร้างสรรค์ผลงานอินโฟกราฟิกที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์วรรณคดีไทยของผู้เรียนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยและทำให้งิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ สอดคล้องกับ สถาพร ปุ่มเป่า (2563) ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี เรื่องนิราศภูเขาทองโดยใช้วิธีการสอนแบบ SQ4R ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี เรื่องนิราศภูเขาทอง โดยใช้วิธีการสอนแบบ SQ4R ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อนำไปทดลองใช้พบว่ามีประสิทธิภาพ เท่ากับ 85.84/81.74

2. การเปรียบเทียบความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก พบว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 13.32 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 22.44 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 สังเกต รวบรวมข้อมูล (Gathering) ครูจะกระตุ้นความสนใจผู้เรียนโดยใช้คำถามที่เน้นให้เกิดกระบวนการคิด และใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย จากนั้นให้ผู้เรียนศึกษาพิจารณาข้อมูลเนื้อหาวรรณคดีไทยจากอินโฟกราฟิกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยจุดประสงค์ในขั้นตอนนี้เพื่อให้กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักตั้งข้อสังเกต รวบรวมข้อมูลวรรณคดีไทย

ขั้นที่ 2 คิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ (Processing) ในขั้นตอนนี้เน้นกิจกรรมกลุ่มมุ่งให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาวรรณคดีไทยจากอินโฟกราฟิก ร่วมกันอภิปรายสรุปความรู้จากการศึกษา ซึ่งผู้เรียนให้ความสนใจในสื่ออินโฟกราฟิก ทั้งนี้เนื่องจากอินโฟกราฟิกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีเนื้อหากระชับ เข้าใจได้ง่าย ลำดับข้อมูลที่เป็นขั้นตอน องค์กรประกอบมีความสวยงาม และมีความสมดุล จึงกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา และทำให้เกิดความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทย สอดคล้องกับ กองบรรณาธิการรีโวว่า (2563) ที่กล่าวถึงประโยชน์การนำอินโฟกราฟิกมาใช้สื่อสารจะช่วยให้เข้าใจง่าย ช่วยให้จดจำข้อมูลที่มีความซับซ้อน ง่ายต่อการเผยแพร่ข้อมูล ประหยัดเวลาทำความเข้าใจ และดึงดูดความสนใจ

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ (Applying and Constructing the Knowledge) ผู้เรียนจะลงมือปฏิบัติงานผ่านภาระงานที่ครูกำหนด เช่น ใบงานการวิเคราะห์ตัวละคร การทำแผนภาพความคิดวิเคราะห์คุณค่า และการสร้างสรรค์ความรู้ออกมาในรูปแบบอินโฟกราฟิก ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการอ่านวิเคราะห์อย่างแท้จริง เพราะมีสมาธิจดจ่ออยู่กับการระดมความคิด พูดคุยอภิปรายแลกเปลี่ยนกับเพื่อนภายในกลุ่ม สอดคล้องกับ นิตยา พิซเพียร (2564) ที่กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยไว้ว่า ควรให้ผู้เรียนได้ฝึกอ่าน ฝึกทำความเข้าใจ วิเคราะห์เรื่องราว อาจฝึกให้แสดงความคิดเห็นหรือฝึกเขียนสื่อสาร

และสอดคล้องกับสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) (2562) ที่กล่าวถึงบทบาทของครูในชั้นนี้ว่าครูต้องให้ผู้เรียน เชื่อมโยงการนำความรู้ที่ได้สู่การปฏิบัติจริงในสถานการณ์ต่าง ๆ ฝึกให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น สรุปความรู้จาก การปฏิบัติจริง

ขั้นที่ 4 สื่อสารและนำเสนอ (Applying the Communication Skill) ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะใช้ความคิด สร้างสรรค์ในการนำเสนอผลงานอินโฟกราฟิกที่จัดทำขึ้น กิจกรรมในขั้นตอนนี้จึงช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิด ความสามารถในการอ่านวิเคราะห์บทเพลงตนเองและวิเคราะห์ผลงานกลุ่มอื่น สอดคล้องกับ เมธาสีทิธิ ธีรรัตน์ศรีสุภา (2566) ที่กล่าวไว้ว่าการจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้มุ่งให้ผู้เรียนคิดหาวิธีการนำเสนอ จนเกิดผลงานที่มี คุณภาพ และนำเสนอด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ และนำนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์

ขั้นที่ 5 ประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการสังคม (Self-Regulating) ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลงานอินโฟ กราฟิกของผู้เรียนเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นแล้วเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งถือว่าสะดวกต่อ ผู้เรียนและผู้รับชมเพราะอินโฟกราฟิกที่ผู้เรียนสร้างขึ้นเป็นการสรุปและสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ผ่านการอ่าน วิเคราะห์วรรณคดีไทยของผู้เรียนแต่ละกลุ่มมาแล้ว สอดคล้องกับ จุติพงศ์ ภูสุมาศ (2560) ที่กล่าวถึงข้อดีของ อินโฟกราฟิกว่ามีเสน่ห์และดูน่าสนใจ ง่ายต่อการรับชม ง่ายต่อความเข้าใจ ง่ายต่อการเข้าถึงกลุ่มคนจำนวนมาก

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกการ อ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยอย่างเป็นขั้นตอน จึงสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก ช่วยพัฒนาความสามารถอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับเทวราช มังคะละ (2565) ศึกษาการพัฒนาความสามารถอ่านเชิงวิเคราะห์ ด้วย การออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับร่วมกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ (GPAS 5 Steps) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถอ่านเชิง วิเคราะห์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับร่วมกับการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ (GPAS 5 Steps) สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการจัดกิจกรรมมุ่งให้ผู้เรียนสร้าง ความรู้ด้วยตนเอง เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนอภิปราย ระดมความคิด วิเคราะห์เนื้อหา ประเมินคุณค่าสู่ ารประยุกต์ใช้ และให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานอินโฟกราฟิก นำมาสื่อสารผ่านการนำเสนอแล้ว เผยแพร่สู่สังคมสอดคล้องกับสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) (2562) ที่กล่าวถึงแนวคิดของกระบวนการ GPAS 5 Steps ว่าช่วยพัฒนาทักษะการคิด เน้นผู้เรียนสร้างสรรค์ความรู้ ใช้ความรู้ผลิตผลงาน มุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีทักษะการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านสื่ออินโฟกราฟิก อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการสร้างสื่ออินโฟกราฟิกและออกแบบให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนจึงทำให้ ผู้เรียนชื่นชอบ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้น กระบวนการทำงานกลุ่มและจัดบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ ทำให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดี ด้านประโยชน์ที่ได้รับ อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

มุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่า แล้วนำคุณค่าที่ได้รับมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีของกึ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล (2560) ที่กล่าวว่า ครูผู้สอนควรปลูกฝังกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียนผ่านการวิเคราะห์ วิเคราะห์ลักษณะนิสัย หรือการกระทำของตัวละครได้อย่างมีเหตุผล ผลอดจนสามารถนำแนวคิดที่ได้การอ่านวรรณคดีไปใช้ในชีวิตประจำวัน

องค์ความรู้จากการวิจัยสู่การพัฒนา

จากการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก สามารถสรุปและสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยสู่การพัฒนา ความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

ภาพ 1 การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิกเพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทย

แนวทางการพัฒนาความสามารถการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก ซึ่งเป็นกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยศึกษาจากอินโฟกราฟิกวรรณคดีไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วลงมือปฏิบัติสรุปความรู้ วิเคราะห์เนื้อหา ประเมินคุณค่า การประยุกต์ใช้ และการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อสื่อสารนำเสนอ ก่อนที่จะมีการปรับปรุงแล้วเผยแพร่สู่สังคมซึ่งถือว่าการเรียนรู้ที่สร้างสมรรถนะให้ผู้เรียนทั้งด้านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การคิดขั้นสูง และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถยืดหยุ่นด้านบริหารจัดการเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนและเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ในแต่ละขั้นตอน

2. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก ครูผู้สอนควรให้อิสระผู้เรียนในการสร้างอินโฟกราฟิก สร้างบรรยากาศที่ดี กำชับจุดประสงค์ การสร้างอินโฟกราฟิกแต่ละขั้นให้ชัดเจน รวมถึงคอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือผู้เรียนทุกกลุ่ม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก ไปพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยเรื่องอื่น

2. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับอินโฟกราฟิก ผู้เรียนจะได้สร้างอินโฟกราฟิกด้วยตนเอง จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสรรค์ออกแบบผลงานอินโฟกราฟิก

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2546). *การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การรับและส่งสินค้าพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กองบรรณาธิการรีไวว่า. (2563). *นำเสนอข้อมูลด้วยภาพ Infographic จะโปรโมทหรือขายอะไรก็ปัง!* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: รีไวว่า.
- กึ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล. (2560). จะสอนวรรณคดีอย่างไรให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 6(4). 203-213.
- จตุพงษ์ ภูสุมาต. (2560). *Principles Infographic เปลี่ยนข้อมูลเข้าใจยาก ให้เป็นภาพที่ทรงพลัง*. นนทบุรี: ไอดีซีฯ.
- เทวราช มังคะละ. (2565). *การพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ ด้วยการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับร่วมกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ (GPAS 5 Steps) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นิตยา พิษเพียร. (2564). *การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยด้วยเทคนิค SQ4R กับเทคนิค KWL PLUS สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- พงษ์พิรุณ วดีศิริศักดิ์. (2563). การพัฒนาความเป็นพลเมืองใส่ใจสังคมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา
วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน. (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เมธาสิทธิ์ ธัญรัตนศรีสกุล. (2566). การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 STEPS เพื่อส่งเสริมความเป็น
นวัตกรของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้. 3(1). 71-78.
- รัตนะ บัวสนธิ. (2556). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิษณุโลก: บัณฑิตศึกษา.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2565). สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET)
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564. สืบค้น 5 กรกฎาคม 2566, จาก
<https://www.niets.or.th/th/content/view/25416>
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET)
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565. สืบค้น 5 กรกฎาคม 2566, จาก
<https://www.niets.or.th/th/content/view/25618>
- สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.). (2562). เอกสารประกอบการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา เรื่อง
การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ด้วย GPAS
5 Steps. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- สถาพร ปุ่มเป้า. (2563). การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี เรื่อง นิราศภูเขาทองโดยใช้
วิธีการสอนแบบ SQ4R ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวาน
กราฟฟิค.
- สุวัฒนา มั่นภาวนา. (2562). ความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การ
จัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคแผนผังความคิด. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต. 14(2). 83-98.

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกร ภาคตะวันออกตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

COMPETENCY DEVELOPMENT GUIDELINES FOR EASTERN FARMER ACCORDING
TO YOUNG SMART FARMER TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT

สิปปกร ขันติกุล^{1*}, พักรวิภา โพรธีศรี² และอุทิศ บำรุงชีพ³
Sippakorn Khantikul^{1*}, Pakwipar Phosri² and Uthit Bamroongcheep³

¹นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

²อาจารย์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹Master's degree student, Major in Educational and Social Development, Faculty of Education, Burapha University

²Instructor, Department of Vocational Education and Social Development, Faculty of Education, Burapha University

³Assistant Professor, Department of Educational Innovation and Technology, Faculty of Education, Burapha University

*Corresponding email: sip_19557@hotmail.com

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกตามคุณลักษณะ
เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
COMPETENCY DEVELOPMENT GUIDELINES FOR EASTERN FARMER ACCORDING TO YOUNG
SMART FARMER TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT

สิปปกร ขันติกุล^{1*}, พักตร์วิภา โพรธีศรี² และอุทิศ บำรุงชีพ³

Sippakorn Khantikul^{1*}, Pakwipar Phosri² and Uthit Bamroongcheep³

¹นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์และการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

²อาจารย์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹Master's degree student, Major in Educational and Social Development, Faculty of Education, Burapha University

²Instructor, Department of Vocational Education and Social Development, Faculty of Education, Burapha University

³Assistant Professor, Department of Educational Innovation and Technology, Faculty of Education, Burapha University

*Corresponding email: sip_19557@hotmail.com

Receives: 4 April 2024, Revised: 24 April 2024, Accepted: 29 April 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะปัจจุบันและสมรรถนะพึงประสงค์ตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ในพื้นที่ภาคตะวันออก เสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ในพื้นที่ภาคตะวันออกสู่อการพัฒนาที่ยั่งยืน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมวิธี โดยมีกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ภาคตะวันออก จำนวน 340 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และ กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ปี พศ. 2566 จังหวัด ระยอง จำนวน 10 คน จังหวัดจันทบุรี 10 คน และจังหวัดตราด 10 คน รวมทั้งหมด 30 คน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สถิติที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าความต้องการจำเป็น

ผลวิจัยพบว่าสภาพสมรรถนะเกษตรกรปัจจุบันของ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเป็น 3.34 ($\bar{X} = 3.34$) คิดเป็นร้อยละ 67.51 และสภาพสมรรถนะเกษตรกรพึงประสงค์ของ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเป็น 4.71 ($\bar{X} = 4.71$) คิดเป็นร้อยละ 95.09 สำหรับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่อการพัฒนาที่

ยั่งยืนตามแนวทางการเกษตรที่ยั่งยืน ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืน แนวทางการจัดการเกษตรที่เน้นความเป็นธรรม แนวทางการตระหนักรู้ถึงความเป็นอยู่ที่ดี แนวทางการรับผิดชอบต่อการรักษาโลก และแนวทางการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน รวมเป็น “SMART” นำไปสู่ เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย

คำสำคัญ: เกษตรกรรุ่นใหม่: ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์, สมรรถนะเกษตรกร, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This article has objectives to study were: to study the current capabilities and desired capabilities of Yong Smart Farmer in the Eastern region. and propose development guidelines for enhancing the capabilities of farmers as smart and innovative farmers in the Eastern region towards sustainable development., focusing on the characteristics of smart farm owners, leading to sustainable development. The research adopts a mixed-method approach, with a quantitative sample group of 340 smart farm owners in the Eastern region, surveyed through questionnaires, and a qualitative sample group consisting of 30 smart farm owners from Rayong (10), Chanthaburi (10), and Trat (10) provinces in the year 2023. Data collection methods include in-depth interviews and participatory observations. Statistical analyses utilized in the research include frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Priority Needs Index Modified.

Research findings indicating

That the current capabilities of farmers, particularly smart farm owners, have an average score of 3.34 representing 67.51%. The desired capabilities of farmers, as perceived by smart farm owners, have an average score of 4.71, representing 95.09%.

The proposed development guidelines for enhancing farmers' capabilities in the Eastern region, following the characteristics of smart farm owners towards Sustainable development, include sustainable agriculture (S), Moral management (M), Awareness of wellbeing (A), responsibility to save the world (R), and Technology literacy (T), collectively referred to as "SMART," aligning with the 17 Sustainable Development Goals (SDGs).

Keywords: Young Smart farmers, Agriculturalist Capabilities, Sustainable Development

บทนำ

มิติของการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน นั้นเป็นกระบวนการสำคัญของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และเปิดโอกาสให้มนุษย์ทุกคนได้รับความรู้ ทักษะ เพื่อนำไปพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคมตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) มุ่งพลิกโฉมประเทศไทยสู่เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) เนื่องจาก สังคมไทยมีรากฐานมาจากสังคมเกษตรกรรม การปลูกข้าวเป็นการผลิต ของคนส่วนใหญ่ในประเทศ วิถีชีวิตของคนเพาะปลูกข้าวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการรังสรรค์วัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ทั้งวัฒนธรรมการเมือง การปกครอง วัฒนธรรมการกินอยู่จึงทำให้เกิด หมายเหตุการพัฒนาที่ 1 คือ ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง โดยมีกลยุทธ์ย่อยในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Young Smart Farmer) ซึ่งกระบวนการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรเพื่อยกระดับความสามารถเกษตรกรไปสู่การเป็นเกษตรกรอัจฉริยะที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนากระบวนการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของตลาดได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคการเกษตร ใน 5 รูปแบบ ดังนี้ เกษตรอัตลักษณ์พื้นที่ เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ โดยมีแผนพัฒนาการเกษตรกรให้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง และทักษะทางวิชาชีพ โดยที่เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องมีสมรรถนะเกี่ยวกับการเกษตร

เกษตรกรรุ่นใหม่ หรือ “ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์” (Young Smart Farmer) คือบุคคลที่ประกอบอาชีพและมีความสามารถด้านการเกษตร สามารถทดแทนเกษตรกรรุ่นสูงอายุ นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต การบริหารการจัดการ และการตลาดสินค้าเกษตร ไม่จำกัดเพศ อายุระหว่าง 17 – 45 ปี จบ การศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป และเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ เนื่องจากผลการคัดกรองสามารถผ่าน คุณสมบัติ ด้านรายได้ที่ไม่ต่ำกว่า 180,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และผ่านคุณสมบัติพื้นฐานครบทั้ง 6 ข้อ โดยผ่านตัวบ่งชี้ อย่างน้อย 1 ตัว ในแต่ละคุณสมบัติ ได้แก่ 1. มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ 2. มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ 3. มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด 4. มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค 5. มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม และ 6. มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) และมีสมรรถนะที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ในปัจจุบันเกษตรกรภาคตะวันออกมีปัญหา ในด้านมิติของผลิตภาพ (Productivity) (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) ทั้งนี้ยังอยู่ใน

เกณฑ์ที่ไม่สูงและรายได้เกษตรกรมีอัตราเฉลี่ยต่ำ เกิดจาก ปัญหาคุณภาพดินเสื่อมจากการใช้สารเคมี สารเคมี ตกค้าง (แผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2560, น.6) และยังเกิดผลกระทบทั้งเกษตรกรเองและผู้บริโภค โดยที่ เกษตรกรเป็นผู้ที่รับผลโดยตรง รวมทั้งปัญหาดินเสื่อมที่เกิดจากธรรมชาติ น้ำไม่คงที่ ถ้าปริมาณน้ำน้อยจะทำให้ พืชผลออกดอกช้า ทำให้ปริมาณผลผลิตไม่แน่นอน (แผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2560, น.6) ถ้าหากปริมาณน้ำมาก เกินไป จะทำให้พืชผลได้รับความเสียหาย รวมทั้งปัญหาที่มาจากนโยบายพลังงาน และปัญหาอันเกิดจากการ ขาดแคลนน้ำมัน ความแล้ง การจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกร รวมทั้งยังขาดข้อมูลเชิงลึกด้านการตลาดสำหรับ วางแผนการผลิต (ฤทัยชนก จริ่งจิตร, 2556) โดยส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่น้อย ทำให้เกิดผลกระทบต่อ การผลิตในภาคเกษตรกรรม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงระบบเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ ฐานอาหาร และ สิ่งแวดล้อม อันเนื่องจากการขยายตัวของการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากขึ้น และการบุกรุกพื้นที่ป่า ทำให้ระบบนิเวศ เสียหาย ซึ่งจากผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 พบว่า เกษตรกร รุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ที่เข้าร่วมโครงการส่วนมากยังขาดสมรรถนะที่พึงประสงค์ยังมีความเข้าใจที่ คลาดเคลื่อน เกี่ยวกับโครงการ และพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น ความยากของการใช้เทคโนโลยีในการทำเกษตร การมีต้นทุนที่สูง ความคุ้มค่าในการลงทุนที่ไม่ชัดเจน ไม่เข้าใจในตัวโครงการ การรักษาระบบนิเวศ รวมทั้ง ทักษะคติ ที่ดีต่อการเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ ทั้งนี้แนวทางหนึ่งที่ควรสร้างสมรรถนะโดยเป็นหลักการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ชาติ 20 ปี และของสหประชาชาติ นั่นคือการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็น ชุดเป้าหมายการพัฒนาที่ครอบคลุมการส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศ บนบกอย่างยั่งยืน หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและพื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลาย ทางชีวภาพ จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น หากต้องการให้เกษตรกรรุ่นใหม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ จำเป็นที่จะต้องมีความรู้และแนวทางพัฒนาสมรรถนะเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยกำหนดวิถีในการส่งเสริมได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาวิจัยในหัวข้อ “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตาม คุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เพื่อศึกษาสภาพสมรรถนะปัจจุบัน และ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ และนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามคุณลักษณะ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปนำเสนอต่อหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเพื่อส่งผลในการส่งเสริมเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ต้องการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง และสามารถเป็น ประโยชน์สูงสุดต่อผู้ที่มีความสนใจ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะปัจจุบันและสมรรถนะพึงประสงค์ตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสามารถฟาร์มเมอร์ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียง
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสามารถฟาร์มเมอร์ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสามารถฟาร์มเมอร์ ภาคตะวันออกเฉียงที่ลงทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 จังหวัดระยอง จำนวน 7 จังหวัด ใน ปี พศ. 2566 รวมจำนวนทั้งหมด 2,254 คน ประกอบด้วย จังหวัดจันทบุรี จำนวน 331 คน จังหวัดตราด จำนวน 269 คน จังหวัดสระแก้ว จำนวน 374 คน จังหวัดระยอง จำนวน 370 คน จังหวัดชลบุรี จำนวน 342 คน จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 278 คน และจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 290 คน (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่างงานวิจัยนี้ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ เกษตรกรรุ่นใหม่ (เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสามารถฟาร์มเมอร์) ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียง ที่มีอายุตั้งแต่ 17-45 ปี ที่ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับฉลากจากนั้นกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรอย่างง่ายของยามาเน่ โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95% ซึ่งมีจำนวน 340 คน หลังจากนั้นทำการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง แบบอาศัยความน่าจะเป็น โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้น และแบบเป็นสัดส่วน

2.2 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสามารถฟาร์มเมอร์ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงที่ลงทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 จังหวัดระยอง ใน ปี พศ. 2566 ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 30 คน จาก 3 จังหวัด ประกอบด้วย ระยอง จันทบุรี และตราด โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ด้วยมีเกณฑ์พิจารณาจากพื้นที่ของจังหวัดที่ปลูกไม้ผลยืนต้นมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียง 3 อันดับแรก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565) ดังตารางต่อไปนี้

จังหวัด	ผลผลิต	สัดส่วน	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	อันดับ
จันทบุรี	496,760	40%	227,002	1
ระยอง	149,234	12%	71,104	2
ตราด	86,336	7%	37,172	3
ปราจีนบุรี	3,137	0%	2,467	4
ชลบุรี	529	0%	393	5
สระแก้ว	0	0	0	6
ฉะเชิงเทรา	0	0	0	6

จากตารางข้างต้น พบว่า 3 จังหวัด ประกอบด้วยคือ ระยอง จันทบุรี และตราดมีผลผลิตมากที่สุดใภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ผู้วิจัยจึงเลือกเขตพื้นที่ 3 จังหวัดในการศึกษาวิจัย

ขอบเขตพื้นที่ที่ดำเนินการศึกษา

1. ขอบเขตพื้นที่เชิงปริมาณ คือ เกษตรกรรุ่นใหม่: ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ 7 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ขอบเขตพื้นที่เชิงคุณภาพ คือ เกษตรกรรุ่นใหม่: ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

ขอบเขตเชิงเนื้อหา

1. สมรรถนะเกษตรกรในบริบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. คุณลักษณะของ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์
3. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
4. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและพัฒนาสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้ผู้วิจัยขอแบ่งเป็น 2 วิธีการดังนี้

1. วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาสภาพสมรรถนะปัจจุบัน และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ผู้วิจัยกำหนดประชากร คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ลงทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 จังหวัดระยอง จำนวน 7 จังหวัด ใน ปี พ.ศ. 2566 รวมจำนวนทั้งหมด 2,254 คน ประกอบด้วย จังหวัดจันทบุรี จำนวน 331 คน จังหวัดตราด จำนวน 269 คน จังหวัดสระแก้ว จำนวน 374 คน จังหวัดระยอง จำนวน 370 คน จังหวัดชลบุรี จำนวน 342 คน จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 278 คน และจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 290 คน (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3, 2566)

1.2 ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยที่ กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีอายุตั้งแต่ 17-45 ปี ที่ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับฉลากจากนั้นกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรอย่างง่ายของยามานะ โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95% ซึ่งมีจำนวน 340 คนหลังจากนั้นทำการคำนวณกลุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้น และแบบเป็นสัดส่วน

1.3 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามให้มีคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ตอนที่ 2 สภาพสมรรถนะปัจจุบันและสมรรถนะที่พึงประสงค์ และตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งมีการแก้ไขข้อคำถามให้กระชับและครอบคลุมประเด็นสมรรถนะ และคัดเลือกข้อคำถามที่มี

ค่า IOC โดยมีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย อยู่ในช่วง 0.70-1.00 และความน่าเชื่อถือได้ของสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.73-0.86 นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

1.4 ยื่นขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Institutional Review Board)

1.5 ดำเนินการเก็บรวบรวม โดยเครื่องมือที่ใช้ในเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามโดยที่แบบสอบถามจะเป็นในรูปแบบ ออนไลน์ และเผชิญหน้า โดยใช้ผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง

1.6 วิเคราะห์ผล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยการใช้สูตรคำนวณทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลที่รวบรวม โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าความต้องการจำเป็น (PNI) จากนั้นสรุปและอภิปรายผล

2. วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างคือ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ที่ลงทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 จังหวัดระยอง พศ. 2566 ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 30 คน จาก 3 จังหวัด ประกอบด้วยคือ จังหวัดระยอง จำนวน 10 คน จันทบุรี จำนวน 10 คนและตราด จำนวน 10 คน โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจาก เป็น 3 จังหวัดที่ปลูกไม้ผลยืนต้นมากที่สุดในภาคตะวันออก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

2.2 ดำเนินการสร้างข้อคำถามการสนทนากลุ่มโดยมีการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ว่าข้อคำถามมีความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่ ซึ่งพบว่ามีความสอดคล้องกับกรอบประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อหาสมรรถนะปัจจุบันและสมรรถนะพึงประสงค์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์

2.3 ยื่นขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Institutional Review Board)

2.4 ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นและใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อหาสมรรถนะปัจจุบันและสมรรถนะพึงประสงค์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์

2.5 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แบบตีความและสรุปข้อมูลสำคัญจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ โดยการจำแนกถ้อยคำ หรือข้อความที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น แล้วนำมาตีความ สังเคราะห์ และวิเคราะห์ตามเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน และอภิปรายผล

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยบูรพา รหัสโครงการวิจัย G-HU230/2566 เอกสารรับรองที่ IRB4-286/2566 ซึ่งได้มีการอธิบายและชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย การใช้ข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์การวิจัย การคุ้มครอง สิทธิ เงื่อนไขข้อตกลงการเข้าร่วมวิจัยโดยอิสระ และการรักษาความลับของผู้เข้าร่วมวิจัย โดยการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ไม่มีความเสี่ยงแต่อย่างใด ข้อมูลจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยชื่อของกลุ่มตัวอย่าง การนำเสนอข้อมูลจะเป็นในภาพรวม

เครื่องมือในการวิจัย

1. เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ในประเด็น สภาพสมรรถนะปัจจุบัน และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ โดยเครื่องมือดังกล่าวนำมาตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าระหว่าง 0.70-1.00 นำไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับ กลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบราวน์ โดยค่าความน่าเชื่อถือได้ของสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.73-0.86 ประเด็นของแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ กำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีหัวข้อ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ

ตอนที่ 2 สมรรถนะเกษตรกร แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือ สภาพสมรรถนะปัจจุบัน และ ส่วนที่ 2 คือ สมรรถนะที่พึงประสงค์ ตามคุณลักษณะ ของ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ทั้งหมด 6 ข้อ รวม 36 ข้อ

2. เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป โดยเป็นคำถามที่มีหลายตัวเลือก และตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสมรรถนะเกษตรกร และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Questions) เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open end) และคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 11 ข้อ โดยเครื่องมือดังกล่าวนำมาตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ด้วยการวิเคราะห์ ความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) : IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าระหว่าง 0.60-1.00

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยการใช้สูตรคำนวณทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลที่รวบรวม โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI Modified)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แบบตีความและสรุปข้อมูลสำคัญจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ โดยการจำแนกถ้อยคำ หรือข้อความที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น แล้วนำมาตีความ สังเคราะห์ และวิเคราะห์ตามเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน

เป้าหมายที่ 2 ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 13 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

เป้าหมายที่ 15 ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและพื้นสภาพดิน และหยุดยั้งการสูญเสียดินหลากหลายทางชีวภาพ

เป้าหมายที่ 17 เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสมรรถนะปัจจุบันและสมรรถนะพึงประสงค์ตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียง

ตอนที่ 1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ย ช่องทางการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร สื่อออนไลน์ที่ใช้แสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง และกิจกรรมด้านการเกษตร โดยมีผลการวิจัยดังนี้ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 49.71 มีอายุอยู่ที่ 26-34 ปี จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 50.29 มีภูมิลำเนาจังหวัดระยองจำนวน 180 คน คิดเป็น 52.94 โดยเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาคือปริญญาตรีจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 37.06 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 20,000 – 30,000 บาท จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 41.76 โดยมีกิจกรรมทางการด้านการเกษตร ส่วนใหญ่ คือ พืชสวน จำนวนครั้งที่เลือกโดย เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ คือ 111 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.88 และมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร เป็นการจำหน่ายสินค้าผ่านทางโรงงานหรือห้างและตลาด จำนวนครั้งที่เลือกโดย เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ คือ 107 ครั้ง คิดเป็น 14.38 โดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะหาความรู้ หรือ ข้อมูลทางการเกษตร คือ ช่องทาง YouTube จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 34.71 และมีระยะเวลาในการทำเกษตรคือ 1- 5 ปี จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 24.12

ตอนที่ 1.2 สมรรถนะเกษตรกร แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือ สภาพสมรรถนะปัจจุบัน และ ส่วนที่ 2 คือ สมรรถนะที่พึงประสงค์ ตามคุณลักษณะ ของ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ทั้งหมด 6 ข้อ รวม 36 ข้อ มีผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สภาพสมรรถนะปัจจุบัน และ สมรรถนะที่พึงประสงค์ ตามคุณลักษณะ ของ เกษตรกรรุ่นใหม่ :
ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์

คุณลักษณะ	D (สมรรถนะปัจจุบัน)				I (สมรรถนะพึงประสงค์)				ค่าความ ต้องการ จำเป็น PNI	อันดับ
	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD	แปล ผล	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD	แปล ผล	ร้อยละ		
1.คุณลักษณะด้าน บริหารจัดการความรู้ ตามบริบทที่ เปลี่ยนแปลงไปและ การเผยแพร่ความรู้ ตามบทบาทของยัง สมาร์ทฟาร์มเมอร์	3.19	0.05	ระดับ ปาน กลาง	64.69	4.71	0.04	ระดับ มาก ที่สุด	94.87	0.47	1
2.คุณลักษณะด้าน บริหารจัดการข้อมูล ทางการเกษตร ตาม บทบาทของยัง สมาร์ทฟาร์มเมอร์	3.30	0.04	ระดับ ปาน กลาง	66.90	4.71	0.03	ระดับ มาก ที่สุด	95.11	0.42	2
3.คุณลักษณะด้าน บริหารจัดการ ผลผลิตและ การตลาดตาม บทบาทของยัง สมาร์ทฟาร์มเมอร์	3.31	0.04	ระดับ ปาน กลาง	66.95	4.70	0.02	ระดับ มาก ที่สุด	94.84	0.42	2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คุณลักษณะ	D (สมรรถนะปัจจุบัน)				I (สมรรถนะพึงประสงค์)				ค่าความ ต้องการ จำเป็น PNI	อันดับ
	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD	แปล ผล	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD	แปล ผล	ร้อย ละ		
4.คุณลักษณะด้าน ตระหนักถึงคุณภาพ สินค้าและความ ปลอดภัยของ ผู้บริโภคตามบทบาท ของยังสมาร์ทฟาร์ม เมอร์	3.38	0.03	ระดับ มาก	68.15	4.71	0.02	ระดับ มาก ที่สุด	95.13	0.40	3
5.คุณลักษณะด้าน ความรับผิดชอบต่อ สิ่งแวดล้อมและ สังคมตามบทบาท ของยังสมาร์ทฟาร์ม เมอร์	3.41	0.06	ระดับ มาก	68.64	4.72	0.03	ระดับ มาก ที่สุด	95.30	0.39	4
6.คุณลักษณะด้านมี ความภูมิใจในความ เป็นเกษตรกรตาม บทบาทของยัง สมาร์ทฟาร์มเมอร์	3.45	0.04	ระดับ มาก	69.75	4.72	0.01	ระดับ มาก ที่สุด	95.28	0.37	5
รวม	3.34	0.04	ระดับ ปาน กลาง	67.51	4.71	0.03	ระดับ มาก ที่สุด	95.09		

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลสมรรถนะปัจจุบันและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแบ่งได้เป็น 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการความรู้และการเผยแพร่ความรู้ตามบทบาทของยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ พบว่า สมรรถนะปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม อยู่ที่ 3.19 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.05 คิดเป็นร้อยละ 64.69 และสมรรถนะที่พึงประสงค์ต้องการเฉลี่ยระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม อยู่ที่ 4.71 S.D. อยู่ที่ 0.04 คิดเป็นร้อยละ 94.87 ด้านการบริหารจัดการข้อมูลทางการเกษตร ตามบทบาทของเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ผลจากการศึกษาพบว่า สมรรถนะปัจจุบันมีอยู่เฉลี่ยระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.30 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.04 คิดเป็นร้อยละ 66.90 ส่วนสมรรถนะที่พึงประสงค์มีความต้องการเฉลี่ยระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม อยู่ที่ 4.71 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.03 คิดเป็นร้อยละ 95.11 ด้านบริหารจัดการผลผลิตและการตลาดตามบทบาทของเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ผลจากการศึกษาสมรรถนะปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม อยู่ที่ 3.31 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.04 คิดเป็นร้อยละ 66.95 และสมรรถนะที่พึงประสงค์ มีความต้องการเฉลี่ยอยู่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม อยู่ที่ 4.70 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.02 คิดเป็นร้อยละ 94.84 ด้านตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภคตามบทบาทของเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ พบว่า สมรรถนะปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม อยู่ที่ 3.38 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.03 คิดเป็นร้อยละ 68.15 ในส่วนของสมรรถนะที่พึงประสงค์มีความต้องการเฉลี่ย อยู่ระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.71 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.01 คิดเป็นร้อยละ 95.13 ด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมตามบทบาทของเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ผลจากการศึกษา พบว่า สมรรถนะปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.41 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.06 คิดเป็นร้อยละ 68.64 ในส่วนของสมรรถนะที่พึงประสงค์มีความต้องการเฉลี่ย อยู่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.70 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.03 คิดเป็นร้อยละ 95.30 และด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมตามบทบาทของเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ผลจากการศึกษาพบว่า สมรรถนะปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.48 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.04 คิดเป็นร้อยละ 70.29 ในส่วนของสมรรถนะที่พึงประสงค์มีความต้องการเฉลี่ยอยู่ระดับมากที่สุด มาก มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.72 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.01 คิดเป็นร้อยละ 95.28

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในโครงการ พัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง หรือเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการเป็นเกษตรกรที่สนใจในการเป็น เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ โดยที่เกษตรกรมีทั้งที่ทำเกษตรและผู้ที่สนใจทำการเกษตร โดยกิจกรรมทางการเกษตรของผู้เข้าร่วมอบรมส่วนใหญ่เป็นสวนผสม จากการสังเกตผู้เข้าร่วมโครงการมี คุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ พบว่า

คุณลักษณะพื้นฐานที่มีของผู้وبرม คือ คุณลักษณะด้านบริหารจัดการข้อมูลทางการเกษตรและคุณลักษณะด้านบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด ในการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสรุปและ แบ่งเป็นหัวข้อ ตามตัวอักษร รวมเป็น ตัวอักษรภาษาอังกฤษ คำว่า “SMART” มีรายละเอียดดังนี้ “S” = Sustainable agriculture คือ เกษตรยั่งยืน “M” = Moral Management คือ จัดการเกษตรที่เน้นความเป็นธรรม “A” = Awareness of Wellbeing คือ ความตระหนักรู้ถึงความเป็นอยู่ที่ดี “R” = Responsibility to save the world คือ มีการรับผิดชอบต่อการรักษาโลก “T” Technology Literacy คือ แนวทางการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน โดยมี รายละเอียด ข้อค้นพบ ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ ดังนี้ “....เรื่องเทคโนโลยีมันสามารถลดทุนได้มัย สำหรับผมนะ ถ้าเป็นสวนขนาดเล็ก เช่นรถไถ พวกแอร์บัส ถ้าเป็นสวนขนาดเล็กผมว่าไม่คุ้ม มันกระจายมันไม่มีความจำเป็นขนาดนั้นไหนจะค่าบำรุงประจำปีอีก แต่ถ้าว่าขนาดใหญ่คุ้ม..”

“ซาก็ทำ รูปแบบเดียวกับซาทั่วไปเลยแต่ว่าไม่ เราคงไม่ใช่สารเคมีส่วนเราเนี่ยส่วนเราเป็นสวนอินทรีย์เลยคะ มาตราฐานจีเอพี ด้วย ปีนี้ก็จะเก็บครั้งหนึ่ง แล้วเก็บก่อนพระอาทิตย์ขึ้นคะ พอมีแสงแล้วพอเริ่มร้อนเลยเราจะหยุดเก็บเลย เพราะเราจะเริ่มเก็บเค้าปุรงก่อนเค้าปุรงอาหาร อือ จากนั้นก็มาล้าง ให้มาให้สะอาดแล้วก็นำไปหั่น มีเครื่องหั่นคะ พออ่านเสร็จแล้วก็เอามาเอามาตาก ให้แห้ง แล้วก็ไปอบแล้ว เอาไปคั่วคั่วเสร็จแล้วก็ไปบดคะ มันมีหลายกระบวนการกระบวนการก็ใส่ใจเป็นพิเศษในการอบมีการนวดให้น้ำน้อย น้ำหอมเขาออกมา แล้วตาก ในส่วนของตัวถุง ก็ใช้เครื่องจักร ”

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยและข้อค้นพบในการทำวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ประเด็นทั่วไป เกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุอยู่ในช่วง 23-34 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ตามที่ อิศรา วงษ์กุลและ (2561) ที่กล่าวว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีอายุเฉลี่ย 29.72 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีรายได้ต่อปีที่ 240,000 – 360,000 บาทต่อปี ตามที่ ณิชชา อิศระกุล และ และ พัทธราวุธ ศรีบุญเรือง (2562) ที่กล่าวว่า รายได้เกษตรกร มีรายได้เฉลี่ย 214,312.93 บาท/ปี เกษตรกรรุ่นใหม่มีการใช้สื่อออนไลน์มากที่สุดอันดับที่ 1 คือ YouTube รองลงมาคือไลน์ แอปพลิเคชัน (Line Application) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ณิชชา อิศระกุล และ และ พัทธราวุธ ศรีบุญเรือง (2562) ที่กล่าวว่า สื่อวิดีโอแชร้ง (YouTube) สื่อสังคมออนไลน์ที่มีการใช้งานในกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ทุกคน โดยคุณลักษณะด้านบริหารจัดการความรู้ตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปและการเผยแพร่ความรู้ตามบทบาทของเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ มีค่า (PNI Modified= 1.39) ซึ่งเป็นอันดับสูงสุดในความต้องการจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory) ที่เชื่อว่าความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและวัฒนธรรมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสังคม การเผยแพร่องค์ความรู้ (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2557) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ CEDARAFRICA (2022) กล่าวว่า ยุคพลิกผัน (VUCA) คือ ความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือของสภาพแวดล้อมที่การเปลี่ยนแปลงของ

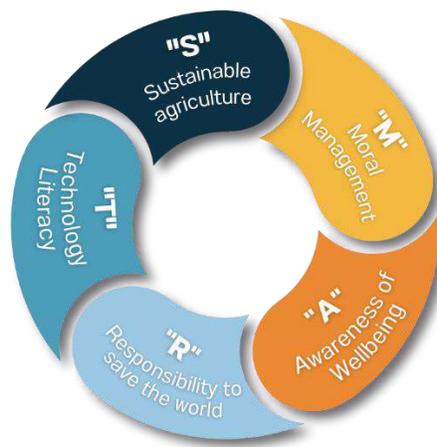
เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ธุรกิจต่าง ๆ ชีวิตความเป็นอยู่ที่สามารถดำเนินไปอย่างรวดเร็ว หรือคงที่ หรืออาจคาดเดาไม่ได้ ส่งผลให้คนในสังคมต้องเปลี่ยนแปลงปรับตัวพฤติกรรมและวัฒนธรรมความเป็นอยู่

สำหรับผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสามารถฟาร์มเมอร์สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้ 1. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามคุณลักษณะ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสามารถฟาร์มเมอร์สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางการเกษตรที่ยั่งยืน (“S” = Sustainable agriculture) คือ แนวทางการเกษตรที่ยั่งยืน ระบบการผลิตทางการเกษตรและวิถีเกษตรกรรมที่มีความสมดุลทั้งสามมิติ มิติสิ่งแวดล้อม มิติเศรษฐกิจ และมิติสังคม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2564) ที่สอดคล้องคือ ข้อที่ 1 ยุติความยากจน ข้อที่ 2 ยุติความหิวโหย ข้อที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภค ข้อที่ 13 ต่อสู้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ข้อที่ 15 ปกป้อง พืชน้ำ และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ 17 เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงานและพืชน้ำหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงานและพืชน้ำหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสามารถฟาร์มเมอร์สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางการจัดการเกษตรที่เน้นความเป็นธรรม (“M” = Moral Management) คือ การบริหารจัดการ มีวางแผน ตั้งแต่ การจัดการที่ดิน จัดการแรงงาน จัดการระบบต่าง ๆ รวมทั้งของเหลือจากภาคเกษตร โดยยึดหลักความเป็นธรรม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2564) ข้อที่ 1 ยุติความยากจน ข้อที่ 2 ยุติความหิวโหย และ ข้อที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภค 3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสามารถฟาร์มเมอร์สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางการตระหนักรู้ถึงความเป็นอยู่ที่ดี (“A” = Awareness of Wellbeing) คือ ความตระหนักรู้ว่าไม่ใช่แค่ตัวเกษตรกรที่ได้ผลกระทบทั้งด้านดีหรือไม่ดี ยังมีตัวของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ที่ได้รับผลกระทบ เกษตรกรควรที่จะต้องลดการใช้สารเคมี เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2564) ที่สอดคล้องคือ ข้อที่ 13 ต่อสู้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และข้อที่ 15 ปกป้อง พืชน้ำ และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน 4. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสามารถฟาร์มเมอร์สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางการรับผิดชอบต่อการรักษาโลก (“R” = Responsibility to save the world) คือ มีความรับผิดชอบต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ เกษตรกรจะต้องมีความตระหนักในด้านของสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารที่เป็นพิษ กำจัดของเหลือจากภาคเกษตรให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2564) ที่สอดคล้องคือ ข้อที่ 13 ต่อสู้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ข้อที่ 15 ปกป้อง พืชน้ำ และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน และ เป้าหมายที่ 17 เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงานและพืชน้ำหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงานและพืชน้ำหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสอดคล้องกับ สอดคล้องกับ Siti Fatimahwati Pehin Dato Musa (2022) ที่กล่าวว่า การทำฟาร์มอัจฉริยะเป็นเส้นทางไปสู่การบรรลุถึงความหิวโหยเป็นศูนย์โดยการจัดหาวิธีการใหม่ ๆ

สู่การเกษตรที่ให้ผลกำไรและเป็นที่ยอมรับของสังคมซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม รักษารายได้และความยืดหยุ่นของเกษตรกร และดึงดูดเยาวชนเข้าสู่ภาคส่วนนี้มากขึ้น 5. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน (“T” Technology Literacy) คือการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรอย่างรู้เท่าทันให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2564) ที่สอดคล้องคือ ข้อที่ 1 ยุติความยากจน ข้อที่ 2 ยุติความหิวโหย และ ข้อที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภค โดยแนวทางทั้งหมด จากแนวทางทั้ง 5 ข้อสามารถ รวมได้เป็นทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออก “SMART” และมีทฤษฎีการศึกษาเพื่อการพัฒนาข้อคือ ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน เน้น การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการที่จำเป็นพื้นฐานของประชาชน และเน้นชุมชนเป็นหลักและเน้นการพัฒนาในทุกด้านไปพร้อมกัน ซึ่งสัมพันธ์กับทฤษฎีภาวะทันสมัย (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2547) ทฤษฎีนี้อาศัยทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอ คลาสสิก (Neo-Classic Theory) และทฤษฎีสังคมศาสตร์ของอเมริกันมาประยุกต์เป็นกรอบการวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งจุดเน้นของแนวคิดทฤษฎีนี้ คือ การที่จะพัฒนาประเทศให้ทันสมัยนั้นต้องมีการดำเนินไปในทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง ความรู้สึกนึกคิด และความรู้ของคนในสังคมจะขาดด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันตลอดจนส่งผลซึ่งกันและกัน เน้นการรวมมือกันของสังคม และ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม ทฤษฎีนี้ถือว่าสังคมเหมือนกับสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง (Biological Organism) เป็นบิดาทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นี้คือ Herbert Spencer โดยคำว่า ตัวแบบเป็นเพียงอุปมา เพื่อการวิเคราะห์สังคมเท่านั้น (สนธยา พลศรี, 2544)

องค์ความรู้จากการวิจัยสู่การพัฒนา

สามารถสรุปและสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย ให้เป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกตามคุณลักษณะ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ดังภาพองค์ประกอบของกรอบแนวทาง ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวทาง “SMART” การพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกตามคุณลักษณะ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยมีรายละเอียด คือ 1. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางการเกษตรที่ยั่งยืน (S : Sustainable agriculture) เกษตรกรจะต้องมีวิถีชีวิตที่ตามหลักของเกษตรยั่งยืน คือมีความสมดุลทั้งสามมิติ คือ มิติด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรมีการลดใช้สารเคมี มิติด้านเศรษฐกิจ ความสามารถในการทำกำไร เช่นการแปรรูปสินค้าในการเพิ่มรายได้ และมีมิติด้านสังคม ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม ในด้านการช่วยเหลือสังคม 2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางการจัดการเกษตรที่เน้นความเป็นธรรม (“M” = Moral Management) คือการบริหารจัดการ มีวางแผน ตั้งแต่ การจัดการที่ดิน จัดการแรงงาน จัดการระบบต่าง ๆ รวมทั้งของเหลือจากภาคการเกษตร โดยยึดการที่เน้นความเป็นธรรม 3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางการตระหนักรู้ถึงความเป็นอยู่ที่ดี (“A” = Awareness of Wellbeing) คือ ความตระหนักรู้ ตระหนักรู้ว่าไม่ใช่มีแค่ตัวเกษตรกรที่ได้ผลกระทบทั้งด้านดีหรือไม่ดี ยังมีตัวของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ที่ได้รับผลกระทบ เกษตรกรที่จะต้องลดการใช้สารเคมี เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม 4. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางการรับผิดชอบต่อการรักษาโลก (“R” = Responsibility to save the world) คือ มีความรับผิดชอบต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ เกษตรกรจะต้องมีความตระหนักในด้านของสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารที่เป็นพิษ กำจัดของเหลือจากภาคเกษตรให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด และ 5. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน (“T” Technology Literacy) คือการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เริ่มตั้งแต่ระบบการจัดการน้ำ การใช้เทคโนโลยีมาช่วยลดแรงงานลง รวมทั้งการแปรรูปสินค้า และจะต้องใช้ให้เหมาะสมกับสวนของเกษตรกรด้วย รวมทั้งการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการขายสินค้าทางการเกษตร โดยใช้เศรษฐกิจดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในกลุ่มเกษตรกรยังมีการรวมกันที่น้อยในแต่ละพื้นที่ของในแต่ละจังหวัด ยังไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ชัดเจนเท่าที่ควร กลุ่มเกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มกันมากขึ้น ทั้งในส่วนของแลกเปลี่ยนที่ชัดเจนมากขึ้น ควรใช้ช่องทางการสื่อออนไลน์ เช่น ไลน์ หรือ Facebook
2. เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ควรมาการพัฒนาตัวเอง เนื่องจากความรู้ในปัจจุบันสามารถหาได้ง่ายกว่าเมื่อก่อน มีแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างตัวเกษตรกร หรือ ยัง สมาร์ท ในกลุ่มเครือข่ายและมีการเพิ่มการอบรมด้าน การตลาด กระตุ้นให้นำความรู้ไปใช้
3. รายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่จากการขายที่ไม่พอต่อการใช้จ่าย ซึ่งเกษตรกรรุ่นใหม่ จะต้องเพิ่มช่องทางการขายสินค้าของตนเอง เช่น ทางออนไลน์ เป็นการเพิ่มรายรับได้หลากหลายทางมากขึ้น

4. ในสภาวะปัจจุบันต้นทุนที่สูง เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อศึกษาและเรียนรู้จากสื่อออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือในการปรับเปลี่ยนวิธีการในการใช้สารเคมี โดยเน้นไปที่การใช้สารชีวภัณฑ์ เช่น การเรียนรู้ผ่านบทเรียนออนไลน์แบบเปิด https://thaimooc.org/taxonomy/category/agr_cate

5. เกษตรกรรุ่นใหม่ภาคตะวันออก ควรได้รับการหนุนเสริมและการพัฒนาศักยภาพผ่านโครงการฯ หรือการยกระดับความรู้เพื่อการบริหารจัดการความรู้ตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปและการเผยแพร่ความรู้ตามบทบาทของเกษตรกรมากขึ้น

6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำแนวทางที่ได้ไปประกอบการพิจารณาเบื้องต้นในการกำหนดแนวนโยบายการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ในพื้นที่ภาคตะวันออก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรรุ่นใหม่ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดการความรู้แบบผสมวิธีทั้งออนไลน์ และเผชิญหน้าของเกษตรกรรุ่นใหม่ เกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ควรมีการศึกษาต้นแบบเกษตรกรรุ่นใหม่ตามคุณลักษณะเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

4. ควรมีการศึกษาและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับ โครงการของเกษตรกรรุ่นใหม่ : ยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ เพื่อที่จะได้มุมมองของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและได้ข้อมูลที่มากกว่านี้

5. ควรมีการขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพในวิจัยครั้งต่อไป เพื่อศึกษาที่กว้างขึ้นและสามารถเปรียบเทียบความสัมพันธ์และความแตกต่างได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556). *Young smart farmer อนาคตและทิศทางภาคเกษตรกรไทย*. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. สืบค้น 12 พฤศจิกายน 2565, จาก

http://www.ictc.doae.go.th/wpcontent/uploads/2017/11/YSF_compress.pdf

ชนิตา รักษ์พลเมือง. (2557). *กระบวนทัศน์พัฒนาศึกษา*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.

แผนพัฒนาภาคตะวันออก พ.ศ. 2560 -2565 ฉบับทบทวน. (2562). *สภาพทั่วไป*. สืบค้น 5 พฤศจิกายน 2565, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7527

พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2556). *แนวคิด ทฤษฎี เทคนิค และการประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

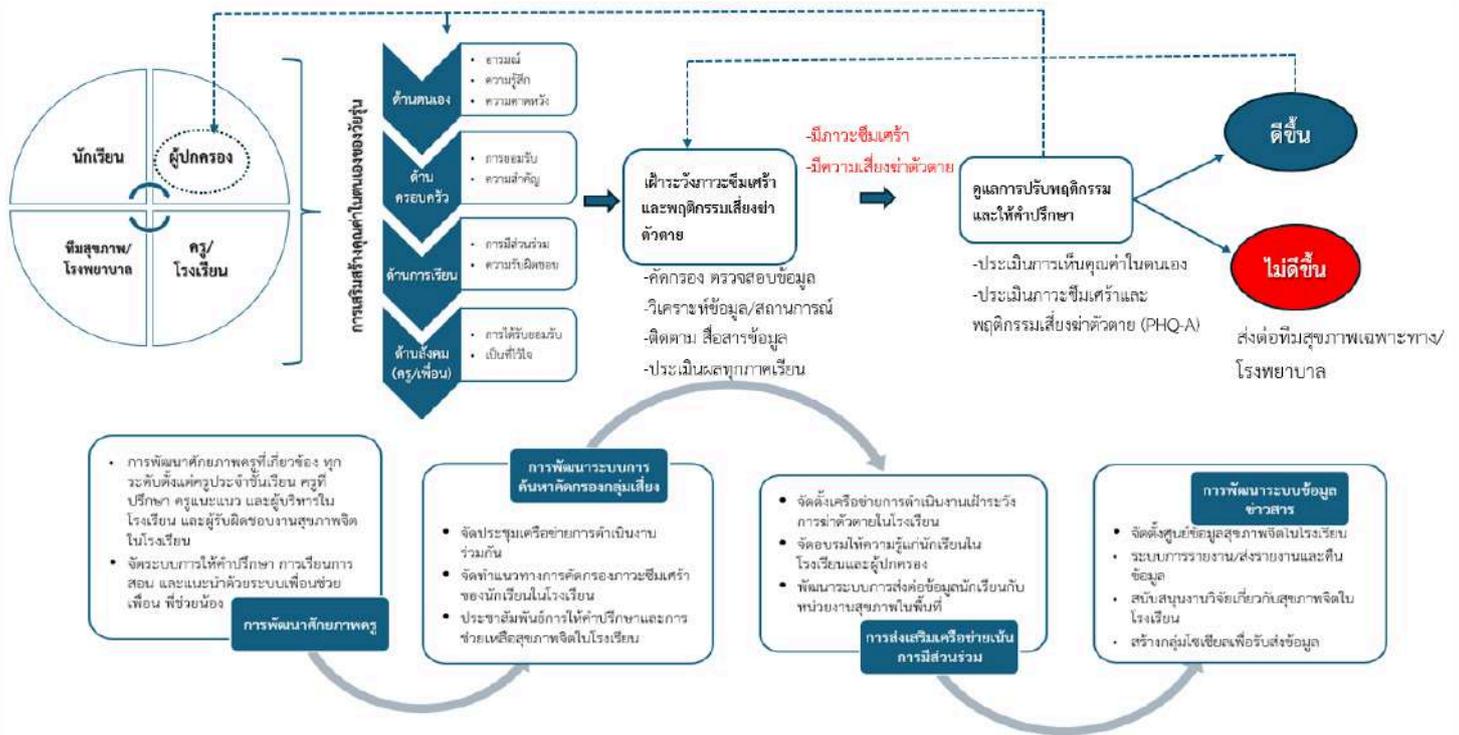
ณัฐชา อิศระกุล และพัชราวดี ศรีบุญเรือง. (2562). *การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ฉิรดา วงษ์กุดเลาะ. (2561). *แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2564). *เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สืบค้น 30 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2565). *ผลผลิตทุเรียนแยกตามจังหวัด ปี 2565*. สืบค้น 29 มีนาคม 2567, จาก <https://mis-app.oae.go.th/product/>
- สนธยา พลศรี. (2544). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- CEDARAFRICA. (2022). *Steps to Implementing Culture Change in an Agile/NUCA World*. Retrieved 2 January 2022, from <https://cedaraficagroup.com/culture-change-in-an-agile-world/>.
- Siti Fatimahwati Pehin Dato Musa, and Khairul Hidayatullah Basir. (2022). Smart farming: towards a sustainable agri-food system. *British Food Journal*, 123(9), 3085-3099.

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเอง เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย ของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา

THE DEVELOPMENT OF SELF-ESTEEM BUILDING MODEL TO PREVENT SUICIDAL RISK BEHAVIOR AMONG ADOLESCENTS IN PHAYAO PROVINCE

ภานุพันธ์ ไพฑูรย์
Panupan Paitoon

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
Phayao Provincial Public Health Office, Mueang Phayao District, Phayao Province

*Corresponding email: pnpptt@gmail.com

การพัฒนาแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อ
การฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา
THE DEVELOPMENT OF SELF-ESTEEM BUILDING MODEL TO PREVENT SUICIDAL RISK
BEHAVIOR AMONG ADOLESCENTS IN PHAYAO PROVINCE

ปานุพันธ์ ไพฑูรย์

Panupan Paitoon

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

Phayao Provincial Public Health Office, Mueang Phayao District, Phayao Province

*Corresponding email: pnpptt@gmail.com

Receives: 13 April 2024, Revised: 15 May 2024, Accepted: 20 May 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขด้านสุขภาพจิต ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งสิ้นจำนวน 200 คน โดยเก็บข้อมูลแบบผสมผสาน มี 3 ระยะ คือ 1. ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย 2. พัฒนาแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเอง และ 3. ประเมินผลรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นและแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนาและสถิติ paired t-test

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น ประกอบด้วย 1. การพัฒนาศักยภาพครูในโรงเรียน 2. การพัฒนาระบบการค้นหาคัดกรองกลุ่มเสี่ยง 3. การส่งเสริมเครือข่ายเน้นการมีส่วนร่วม 4. การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร เมื่อนำรูปแบบไปใช้แล้วพบว่า ภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนภาวะซึมเศร้าและมีความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และมีระดับภาวะซึมเศร้ามลดลงและไม่พบนักเรียนที่มีความคิดอยากฆ่าตัวตายในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ารูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย ส่งผลให้วัยรุ่นมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในตนเอง ปรับตัวและตอบสนองต่อสถานการณ์ได้ โดยการมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง นักเรียน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

คำสำคัญ: รูปแบบ, การเห็นคุณค่าในตนเอง, การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย, วัยรุ่น

Abstract

The objective of this research was to develop a self-esteem reinforcement model to prevent suicidal behaviors among adolescents in Phayao Province. The sample group consisted of mental health personnel, teachers, parents, and high school students, totaling 200 individuals. Data collection utilized a mixed-method approach with three phases: 1. studying self-value perception and factors influencing suicidal behaviors, 2. developing the self-value reinforcement model, and 3. evaluating its outcomes. Research tools included assessments for adolescent depression and the self-esteem reinforcement model to prevent suicidal behaviors. Statistical analysis employed inferential statistics and paired t-tests.

The research findings revealed that the self-esteem reinforcement model to prevent suicidal behaviors among adolescents comprises the following components: 1. development of teachers' competencies in schools, 2. enhancement of the risk group screening system, 3. promotion of a collaborative network focus, and 4. development of an information dissemination system. Upon implementing this model, it was observed that students experienced a significant decrease in average depression scores ($p < 0.001$) and a reduced risk of suicidal tendencies. Additionally, there was also a decrease in the level of depression, and no current students expressed suicidal ideation. It is evident that the self-value reinforcement model for preventing suicidal behaviors fosters adolescents' confidence and self-assurance, enabling them to adapt and respond to situations with the collaborative involvement of teachers, parents, students, and public health officials.

Keywords: Model, Self-esteem, Prevention of risk behaviors for suicide, Adolescents

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีสภาพการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รูปแบบการเลี้ยงดูเด็กที่อาศัยเทคโนโลยี ทำให้กลไกในการสร้างและควบคุมความสัมพันธ์ของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อภาวะความเข้มแข็งของจิตใจของเด็กทำให้ระดับความอดทนของคนเราลดลง เกิดเป็นปัญหาสังคมที่มีแนวโน้มรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งความรุนแรงในสังคมนั้นสามารถพบได้ทั่วไป ทั้งในครอบครัวและโรงเรียน สภาพความกดดันเช่นนี้ สร้างผลกระทบแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องชุมชนและสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มบุคคลที่จิตใจไม่เข้มแข็ง มีปัญหาสุขภาพจิตได้ ส่งผลไปสู่การพยายามฆ่าตัวตายเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา การฆ่าตัวตายจึงเป็น 1 ใน 10 สาเหตุการเสียชีวิตที่เป็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญทั่วโลกและพบว่าการฆ่าตัวตายสำเร็จมีประมาณ 10-20 หรือโดยเฉลี่ย 10.6 ต่อแสนประชากรต่อปี ซึ่งประเทศไทยมีแนวโน้มการฆ่าตัวตายเพิ่มสูงขึ้น โดยพบว่าคนไทยมีการฆ่าตัวตายประมาณปีละมากกว่า 4,000 คน เฉลี่ย 6.64 ต่อแสนประชากร หรือประมาณ 12 คนต่อวัน (กัญญา อภิพรชัยสกุล, 2564) โดยพบวัยรุ่นชายมากกว่าวัยรุ่นหญิง

2.6 เท่า (สมบุรณ์ หทัยอยู่สุข และสุพร อภินันท์ทเวช, 2563) สาเหตุหลักในการฆ่าตัวตายคือ ความน้อยใจ, ถูกดูต่ำตำหนิ, ทะเลาะกับคนใกล้ชิด การเจ็บป่วยทางจิตและโรคซึมเศร้า (Chen et al., 2023)

โรคซึมเศร้ากลายเป็นโรคที่เริ่มพบได้มากขึ้นกับคนทุกเพศทุกวัยในสังคมปัจจุบันและเป็นที่น่ากังวลไม่แพ้กับการเจ็บป่วยทางร่างกาย ข้อมูลจากองค์การอนามัยโลก ระบุว่า ในคน 20 คน จะมีคนที่กำลังเผชิญกับภาวะซึมเศร้า 1 คน และในทุกการเสียชีวิต 100 ครั้งจะมีอย่างน้อย 1 ครั้งที่เป็นกรฆ่าตัวตาย จากการสำรวจข้อมูลจาก HDC กระทรวงสาธารณสุข ปี 2566 พบผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในจังหวัดที่อยู่เขตภาคเหนือตอนบนทั้งสิ้น 115,238 คน โดยเชียงใหม่มีผู้ป่วยโรคซึมเศร้ามากที่สุดอยู่ที่ 34,692 คน ซึ่งสูงที่สุดในประเทศไทย รองลงมาคือ เชียงราย 25,189 คน ลำปาง 14,755 คน น่าน 9,365 คน พะเยา 9,325 คน แพร่ 8,814 คน ลำพูน 8,032 คน และแม่ฮ่องสอน 5,066 คน ตามลำดับ ส่วนการฆ่าตัวตายเมื่อพิจารณารายจังหวัดพบว่าจังหวัดที่อยู่เขตภาคเหนือตอนบน ได้แก่ แม่ฮ่องสอน มีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จสูงที่สุดอยู่ที่ 17.44 รายต่อแสนประชากร ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จสูงที่สุด อันดับที่ 1 ของประเทศ รองลงมาคือ เชียงใหม่ 14.61 รายต่อแสนประชากร น่าน 11.14 รายต่อแสนประชากร เชียงราย 10.92 รายต่อแสนประชากร แพร่ 10.02 รายต่อแสนประชากร ลำพูน 9.73 รายต่อแสนประชากร ลำปาง 9.71 รายต่อแสนประชากร และพะเยา 9.2 รายต่อแสนประชากร โดยทุกจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนมีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จมากกว่าภาพรวมทั้งประเทศที่อัตรา 7.37 รายต่อแสนประชากร (นลินี คำกำยาน, 2566)

การศึกษาความเครียดของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพะเยา พบว่านักเรียนมีระดับความเครียดในระดับเครียดมาก ร้อยละ 47.6 รองลงมาเป็นระดับความเครียดมากที่สุดร้อยละ 27.7 และระดับความเครียดปานกลาง ร้อยละ 24.8 โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของนักเรียน ได้แก่ เพศ โรคประจำตัว แผนการเรียนที่กำลังศึกษา ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ด้านการเรียนการสอน และด้านภูมิทัศน์ (สิประภา บุบผาวรรณา และคณะ, 2564) และปัจจัยทำนายนการคิดฆ่าตัวตายในวัยรุ่นไทยที่สำคัญคือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (เบญจมาภรณ์ รุ่งสาธ และคณะ, 2560) ซึ่งการมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเชิงบวกช่วยให้วัยรุ่นรับมือกับความกดดันและปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น หากวัยรุ่นรู้สึกมีค่าในตนเองน้อยลงหรือรู้สึกไม่มีค่า วัยรุ่นอาจมองตนเองและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตเชิงจะรู้สึกว่าการเห็นคุณค่าในตัวเอง (Self-Esteem) อาจเริ่มเผชิญกับภาวะของโรคซึมเศร้า เมื่อวัยรุ่นรู้สึกเศร้าเสียใจเป็นเวลานาน ๆ และไม่สามารถที่จะหลุดพ้นจากความรู้สึกนี้ได้ จะเริ่มเบื่ออาหารและนอนไม่หลับ รวมไปถึงไม่มีสมาธิ ในการทำกิจกรรมใด ๆ เลย ดังนั้นสิ่งหนึ่งที่อาจจะเป็นสาเหตุของโรคซึมเศร้าก็คือ ความรู้สึกไม่ชอบตัวเองหรือขาดการเห็นคุณค่าในตนเองนั่นเอง

แนวทางการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับการป้องกันการฆ่าตัวตายในวัยรุ่น ทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มเช่น ผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ผู้พยายามฆ่าตัวตาย โดยการให้ความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนักแก่วัยรุ่นและครอบครัว ดำเนินการค้นหา และคัดกรองวัยรุ่นทุกคน ลดปัจจัยเสี่ยงและเพิ่มปัจจัยปกป้องและมีการดำเนินงานเชิงรุกร่วมกับสหวิชาชีพ เพื่อให้วัยรุ่นได้รับการช่วยเหลือทันทั่วถึง ซึ่งจะเป็นการป้องกันการป้องกันไม่ให้เกิดภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นรายใหม่ (สมรทิพย์ วิภาวนิช, 2567) ดังนั้นการเสริมสร้างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เพิ่มทักษะการจัดการปัญหา โดยดำเนินการในโรงเรียนในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียน เช่น การคัดกรอง

วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง การฝึกอบรมผู้ให้คำปรึกษาเบื้องต้น ทั้งในระดับครูและเพื่อนวัยรุ่นด้วยกันเอง ต่างส่งผลดีในการป้องกันปัญหาการฆ่าตัวตายในวัยรุ่นได้ (สมบูรณ์ หทัยอยู่สุข และสุพร อภินันทเวช, 2563)

จากสถานการณ์และแนวทางการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตของวัยรุ่นในโรงเรียน เป็นเพียงการเฝ้าระวังและป้องกันการป่วยโรคซึมเศร้า ที่ยังขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ขาดทักษะการดำเนินงานที่ถูกต้องและยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาจริงของพื้นที่ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา ด้วยการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานด้านสุขภาพจิต ครูและผู้บริหารในโรงเรียน ผู้ปกครองและนักเรียน โดยหวังว่าผลการศึกษานี้จะสามารถใช้ประโยชน์ในการเฝ้าระวังและป้องกันภาวะซึมเศร้าและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา จากผลการนำรูปแบบไปทดลองใช้
2. เพื่อประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา เก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น แล้วนำมาพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเอง และดำเนินการประเมินผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งคัดเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมืองพะเยา แล้วสุ่มโรงเรียนจากการจับฉลากได้ 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนพะเยาพิทยาคม ปีการศึกษา 2566 ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนมิถุนายน 2566 ถึงเดือนมีนาคม 2567

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (2005) ประกอบด้วย 1. การวางแผน 2. การดำเนินการกิจกรรมตามแผน 3. การรวบรวมข้อมูล 4. การทบทวนใคร่ครวญหรือไตร่ตรอง การดำเนินการวิจัย มี 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบประเมินโรคซึมเศร้าในวัยรุ่น วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น ร่วมกับการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับคณะทำงานสุขภาพจิตของโรงพยาบาลพะเยา 2 คน ครู 2 คน และนักเรียนที่มีคะแนนภาวะซึมเศร้าระดับปานกลางขึ้นไป จำนวน 6 คน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา จำแนกเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา ในระยะที่ 1 มาสร้างรูปแบบพัฒนาการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น และตรวจสอบร่างโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านทักษะชีวิต ด้านการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองในวัยรุ่น จำนวน 3 คน และผู้มีประสบการณ์เสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพในพื้นที่ จำนวน 3 คน ด้วยวิธีการสนทนากลุ่มในประเด็นความถูกต้องทางวิชาการและความเหมาะสมในการนำไปใช้ เพื่อปรับปรุงรูปแบบและแนวทางการดำเนินการวิจัย ซึ่งผลการตรวจสอบความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหาของโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น มีค่า IOC เท่ากับ 1

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น เป็นเวลา 4 สัปดาห์ โดยปฏิบัติตามรูปแบบที่สร้างขึ้นตามกระบวนการที่กระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความสนใจ เอาใจใส่ รับรู้ เห็นคุณค่าของตนเองแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านตนเอง เช่น อารมณ์ ความรู้สึก ความคาดหวัง, ด้านครอบครัว เช่น การยอมรับ ความสำคัญ, ด้านการเรียน เช่น การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และด้านสังคม เช่น การได้รับยอมรับ เป็นที่ไว้วางใจ โดยผู้วิจัยได้นำรูปแบบไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผ่านการประเมินภาวะซึมเศร้าแล้วมีระดับภาวะซึมเศร้าปานกลางขึ้นไป จำนวน 60 คน โดยเป็นกลุ่มทดลอง 30 คนและกลุ่มควบคุม 30 คน แล้วทำการวิเคราะห์ผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเกี่ยวกับการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย ช่วยเพิ่มความตระหนักรู้คุณค่าในกลุ่มทดลองได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยนำรูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น มาพัฒนาและพิจารณาบริบทแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้อง ร่วมกับครูที่โรงเรียน ผู้ปกครอง นักเรียน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ดูแลงานสุขภาพจิต จำนวน 12 คน ร่วมกันสนทนากลุ่มในประเด็นความเหมาะสมในการนำไปใช้ เพื่อปรับปรุงรูปแบบและแนวทางการดำเนินการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พิจารณาการได้รับแรงสนับสนุนทางครอบครัวและโรงเรียน คือ 1. การได้รับความรัก ความผูกพัน 2. การรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม 3. การรับรู้ความมีคุณค่าในตนเอง 4. การได้ช่วยเหลือผู้อื่น 5. การได้รับความช่วยเหลือ เช่น การได้รับคำปรึกษา การได้รับสิ่งสนับสนุน (ด้านข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำ)

กิจกรรมการดำเนินการประกอบด้วย

1. จัดอบรม ชี้แจง แนวทางการดำเนินงานป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในโรงเรียน แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ปกครอง และครูในโรงเรียน จำนวน 50 คน
2. การเสริมสร้างความรู้ในการเฝ้าระวังและการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในโรงเรียน แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อสร้างแกนนำสุขภาพจิตในโรงเรียน จำนวน 100 คน
3. พัฒนาการเฝ้าระวังภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตาย โดยกำหนดช่วงการประเมินภาวะซึมเศร้า การจัดเก็บข้อมูล ผู้รับผิดชอบ และกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานสุขภาพจิตในโรงเรียน

ระยะที่ 3 การประเมินผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยดำเนินตามรูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีระดับภาวะซึมเศร้าตั้งแต่ปานกลางขึ้นไป จำนวน 30 คน ใช้รูปแบบวิจัยกึ่งทดลอง แบบ 1 กลุ่มวัด 2 ครั้ง ก่อน-หลังการทดลอง ประเมินดังนี้

1. การประเมินเชิงปริมาณ โดยประเมินภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายในวัยรุ่นด้วยแบบประเมินมาตรฐานของกรมสุขภาพจิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน วิเคราะห์ความแตกต่างของภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้ paired t-test

2. การประเมินเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น โดยการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตและสะท้อนผลการดำเนินงานโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมกลุ่มย่อย การระดมสมองเพื่อปรับปรุงรูปแบบและแนวทางการดำเนินการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

การวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา เอกสารเลขที่ 020/2566 ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามหลักการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างเคร่งครัด เนื่องจากเป็นประเด็นการวิจัยที่ละเอียดอ่อนอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา จากผลการนำรูปแบบไปทดลองใช้ เป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถวิจารณ์สถานการณ์ ประสพการณ์ วิเคราะห์สาเหตุและผลดีผลเสียทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เป็นการพัฒนาในระดับบุคคล (นักเรียน) ระหว่างบุคคล (นักเรียน ครู ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข) และระบบนโยบายของโรงเรียน พัฒนาเป็น 4 องค์ประกอบ (ตารางที่ 1) คือ

1. การพัฒนาศักยภาพครูในโรงเรียน โดยมีการพัฒนาศักยภาพครูที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานทุกระดับ ตั้งแต่ ครูประจำชั้นเรียน ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และผู้บริหารในโรงเรียน และผู้รับผิดชอบงานสุขภาพจิตในโรงเรียน จัดระบบการให้คำปรึกษา การเรียนการสอนและแนะนำด้วยระบบเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง

2. การพัฒนาระบบการค้นหาคัดกรองกลุ่มเสี่ยง โดยมีการจัดประชุมเครือข่ายการดำเนินงานร่วมกัน จัดทำแนวทางการคัดกรองภาวะซึมเศร้าของนักเรียนในโรงเรียน การประชาสัมพันธ์การให้คำปรึกษาการช่วยเหลือสุขภาพจิตในโรงเรียน

3. การส่งเสริมเครือข่ายเน้นการมีส่วนร่วมในการดูแลป้องกันและแก้ไขปัญหาภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น โดยการจัดตั้งเครือข่ายการดำเนินงานเฝ้าระวังการฆ่าตัวตายในโรงเรียน จัดอบรมให้ความรู้แก่

นักเรียนในโรงเรียนและผู้ปกครอง เพื่อเพิ่มศักยภาพของเครือข่ายในการดำเนินงานพัฒนาระบบการส่งต่อข้อมูลนักเรียนกับหน่วยงานสุขภาพในพื้นที่

4. การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร โดยจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสุขภาพจิตในโรงเรียน

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา

องค์ประกอบ	รูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย
1. การพัฒนา ศักยภาพครูใน โรงเรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดตั้งคณะกรรมการดูแลและแก้ปัญหาสุขภาพจิตในโรงเรียน 2. จัดอบรมพัฒนาศักยภาพครูในโรงเรียน 3. สนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์การให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจิต 4. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในโรงเรียนร่วมกันระหว่าง นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5. อบรมพัฒนาศักยภาพนักเรียนและครอบครัวกลุ่มเสี่ยงภาวะซึมเศร้าตั้งแต่ระดับปานกลางและมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย 6. จัดตั้งทีมครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ในการดำเนินงานการสร้างเสริมคุณค่าในตนเองแก่นักเรียนเป็นประจำทุกปี
2. การพัฒนาระบบ การค้นหาคัดกรอง กลุ่มเสี่ยง	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำแนวทางการค้นหาประเมินภาวะซึมเศร้าและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของนักเรียน 2. จัดทำระบบเฝ้าระวังภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายในโรงเรียน 3. จัดทำการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติ และติดตามทุกภาคเรียน 4. ดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพวัยรุ่นในพื้นที่
3. การส่งเสริม เครือข่ายเน้นการมี ส่วนร่วมระหว่าง นักเรียน ครู และ ผู้ปกครอง	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดตั้งเครือข่ายในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย นักเรียน บุคลากรทุกระดับในโรงเรียน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับงานสุขภาพจิต 2. จัดอบรมให้ความรู้เครือข่ายเกี่ยวกับแนวทางการคัดกรอง การประเมินสุขภาพ และการให้คำปรึกษาเบื้องต้น 3. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการหาแนวทางป้องกันภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนในเขตพื้นที่ใกล้เคียง 4. อบรมพัฒนาศักยภาพผู้ปกครอง ในการดูแลเฝ้าระวังภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายในครอบครัว

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา (ต่อ)

องค์ประกอบ	รูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย
4. การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร	1. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลสุขภาพจิตในโรงเรียน 2. พัฒนาระบบการรายงานข้อมูล 3. จัดประชุมชี้แจงการบันทึก ส่งรายงาน การเฝ้าระวังข้อมูลสุขภาพจิตในโรงเรียน 4. สนับสนุนการจัดทำข้อมูลวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพจิตในโรงเรียน 5. สร้างกลุ่มโซเชียลเพื่อรับส่งข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายในวัยรุ่น 6. กำหนดช่องทางคืนข้อมูลให้แก่ักเรียนที่เสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตาย

การประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา

1. โดยหลังเข้าร่วมโปรแกรม พบกลุ่มตัวอย่างไม่มีภาวะซึมเศร้า ร้อยละ 33.33, มีภาวะซึมเศร้าเล็กน้อย ร้อยละ 33.33, มีภาวะซึมเศร้าปานกลางร้อยละ 26.67, มีภาวะซึมเศร้ามาก ร้อยละ 6.67 โดยไม่พบผู้มีภาวะซึมเศร้ารุนแรงและผู้ที่มีความคิดอยากตายหรือจะพยายามฆ่าตัวตายในปัจจุบัน (ตารางที่ 2) ส่วนผลการนำรูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย ไปใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (ที่ผ่านการประเมินภาวะซึมเศร้าแล้วมีระดับภาวะซึมเศร้าปานกลางขึ้นไป) จำนวน 30 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีภาวะซึมเศร้าและมีความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละระดับภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น จำแนกตามช่วงของการเข้าร่วมโปรแกรม

สุขภาพจิต	ก่อนเข้าร่วม (n=30)		หลังเข้าร่วม (n=30)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับภาวะซึมเศร้า				
ไม่มีภาวะซึมเศร้า	0	0	10	33.33
มีภาวะซึมเศร้าเล็กน้อย	0	0	10	33.33
มีภาวะซึมเศร้าปานกลาง	23	76.67	8	26.67
มีภาวะซึมเศร้ามาก	7	23.33	2	6.67
มีภาวะซึมเศร้ารุนแรง	0	0	0	0
ความเสี่ยงการฆ่าตัวตาย	2	6.67	0	0

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา

การเปรียบเทียบ	n	Mean	SD.	\bar{d}	t	p-value
ก่อนเข้าร่วม	30	13.07	2.067	5.77	7.971	<0.001*
หลังเข้าร่วม	30	7.30	4.956			

*ระดับความเชื่อมั่น $p < 0.05$

2. การประเมินผลเชิงคุณภาพด้านประโยชน์และคุณค่าของรูปแบบ หลังการปฏิบัติตามรูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา พบว่ารูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายในการศึกษาคั้งนี้พบว่า วัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้าปานกลางขึ้นไปนั้น มีการเห็นคุณค่าในตนเองและด้านต่างๆของชีวิตช่วยให้วัยรุ่นมีความสุขและรู้สึกอิสระในการพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นตัวของตัวเอง การเริ่มต้นด้วยการรับรู้และยอมรับคุณค่าของตนเองมีความสำคัญของคุณสุขในทุกด้านจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการสร้างชีวิตที่เต็มไปด้วยความสุขและความสำเร็จในอนาคตของวัยรุ่น ด้านตนเอง จากคำพูด “หนูเข้ากลุ่มกับเพื่อนและทำงานกันได้อย่างราบรื่น” จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นยอมรับคุณค่าและความสำคัญของตนเอง มองเห็นคุณค่าในตนเองได้จากความสามารถในการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ หรือความเป็นกลางใจและเข้าใจตนเองอย่างดี ด้านครอบครัว จากคำพูด “ครอบครัวเข้าใจหนู” “พ่อแม่ให้กำลังใจและสนับสนุนในสิ่งที่ผมอยากทำ” เห็นได้ว่าวัยรุ่นได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบุคคลในครอบครัวเป็นอย่างดี ผู้ปกครองเข้าใจความรู้สึกอารมณ์ของวัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้า เสริมสร้างความมั่นใจและเป็นกำลังใจในชีวิตประจำวัน ตลอดจนสามารถสังเกตสัญญาณเตือนการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพจิตใจของวัยรุ่นได้ ด้านการเรียน “มีเพื่อนที่ไม่ชอบเข้ากลุ่มและอยู่คนเดียว” “เคยบอกเพื่อนที่แก้ปัญหาตัวเองไม่ได้ไปพบครูแนะแนว” ซึ่งพบว่านักเรียนและครูในโรงเรียนเข้าใจเห็นใจให้ความสำคัญผู้ที่มีภาวะซึมเศร้า ทำให้เกิดแกนนำสุขภาพจิตในโรงเรียนที่สามารถสอดส่องดูแล ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตในชั้นเรียน ครูประจำชั้นและครูแนะแนวสามารถส่งต่อนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้าเพื่อรับการรักษา และด้านสังคมโดยโรงเรียนมีรูปแบบการดำเนินการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในโรงเรียน มีระบบข้อมูลนักเรียนที่ประเมินคัดกรองสุขภาพจิตที่ดี ครบถ้วน สมบูรณ์ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีเครือข่ายการดำเนินงานร่วมกับผู้ปกครอง แกนนำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่มีการประสานงานอย่างรวดเร็ว มีผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตคอยให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครู แกนนำนักเรียน ผู้ปกครองในการปฏิบัติงานเกิดระบบการดำเนินงานที่ชัดเจน มีระบบเพื่อนเข้าใจเพื่อน ติดตามช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

จุดเด่นของรูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา คือ การสร้างความเข้มแข็งในจิตใจและอารมณ์ พัฒนาทักษะในการจัดการกับอารมณ์และสถานการณ์ที่เครียด ช่วยให้วัยรุ่นมีความสามารถในการรับมือกับความกดดันและปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมเสี่ยงเกิดขึ้นน้อยลง ส่งเสริมทักษะสังคม เรียนรู้วิธีการสื่อสารที่ดีและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความสุขในตนเอง ซึ่งอาจลดความเหงาและความอึดอัดทางสังคม ที่อาจเป็นปัจจัยที่เสี่ยงต่อพฤติกรรมเสี่ยง สนับสนุนทักษะชีวิตเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา การวางแผนชีวิต และการตัดสินใจที่ดี เป็นสิ่งที่สามารถช่วยให้วัยรุ่นมีความมั่นใจและรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้โดยไม่ต้องพึ่งพาการ

พึ่งพาผู้อื่นอย่างมาก สร้างความรู้และการเข้าใจ การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตาย และผลกระทบต่อคนที่รับผลกระทบ สามารถช่วยให้วัยรุ่นเข้าใจถึงความรู้สึกและสาเหตุของปัญหา และมีความตั้งใจที่จะหาทางแก้ไขได้ และการสนับสนุนเชิงบวก สร้างโอกาสในการเรียนรู้ การเลือกใช้เวลาว่างอย่างสร้างสรรค์ และการสนับสนุนจากครอบครัว โรงเรียน และชุมชน สามารถช่วยเสริมสร้างทักษะและความเชื่อมั่นในตนเองของวัยรุ่น

การพัฒนาศักยภาพครูในโรงเรียนให้สร้างเสริมคุณค่าในตนเองของนักเรียนเพื่อป้องกันภาวะซึมเศร้าของนักเรียนถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ ครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพจิตและช่วยให้นักเรียนมีความสุขเติบโตไปในทิศทางที่ดี การพัฒนาทักษะครูในโรงเรียนเป็นการพัฒนาทักษะในการรับรู้และจัดการกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้า การให้คำแนะนำและการสนับสนุน เช่น การฟังและเข้าใจนักเรียนอย่างเต็มที่ โรงเรียนสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมสุขภาพจิต จัดกิจกรรมที่สนุกสนานและเกิดการเรียนรู้ สนับสนุนความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนและครู การเสริมสร้างทักษะทางสังคมและการให้การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมชั้น ครูมีการรับรู้และเข้าใจถึงสภาพอารมณ์และพฤติกรรมของนักเรียน สามารถรับมือกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้าได้อย่างเหมาะสม และติดตามสถานะทางจิตใจของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยการให้คำแนะนำ การแก้ไขปัญหา ร่วมมือกับครอบครัวและผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต ทำให้เกิดระบบการช่วยเหลือที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ได้พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา ตามแนวคิดทฤษฎีการเห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้วัยรุ่นมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในตนเอง สร้างทักษะการปรับตัวและการตอบสนองต่อสถานการณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยลดความเครียดและความกดดัน สอดคล้องกับการศึกษาของอนุกูล หุ่นงาม และคณะ (2566) ได้พบว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและความแข็งแกร่งในชีวิต เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายซ้ำในผู้ป่วยโรคซึมเศร้า และการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจ มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา ส่งผลให้การเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นและลดความคิดฆ่าตัวตายในผู้ที่พยายามฆ่าตัวตาย (ธัญชนก จิงา และศรีแพร เข็มวิชัย, 2563) ร่วมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เนื่องจากนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตหลังจากที่ได้รับการรักษาแล้วต้องกลับไปดำเนินชีวิตร่วมกับครอบครัว เข้าเรียนในโรงเรียน และใช้ชีวิตในชุมชน การสื่อสารในครอบครัวใช้คำพูดที่กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกไม่เป็นที่ต้องการ คำเปรียบเทียบกับผู้อื่น และคำพูดที่เป็นโทษ รู้สึกไร้ค่า เมื่อพูดโดยคนสำคัญโดยเฉพาะสมาชิกในครอบครัวอาจทำให้เกิดความคิดฆ่าตัวตาย (ชนิษฐา คำภาพงษ์ และดร.ณิ รุจกรกานต์, 2566) กลุ่มเพื่อนและโรงเรียนพบว่าเป็นปัจจัยด้านสังคมที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่น การใช้โรงเรียนเป็นฐานในการป้องกันปัญหาการฆ่าตัวตายในวัยรุ่นถือเป็นสิ่งที่ควรให้ความสนใจ เช่น การคัดกรองวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง การฝึกอบรมครูผู้ให้คำปรึกษาเบื้องต้น (สมบุญรณ์ หทัยอยู่สุข และสุพร อภินันท์เวช, 2563) โดยการศึกษาครั้งนี้ได้พัฒนารูปแบบ 4 องค์ประกอบ คือ 1. การพัฒนาศักยภาพครูในโรงเรียน ทำให้ครูมีโอกาสฝึกอบรมและพัฒนาทักษะการดูแลนักเรียนที่มีปัญหา

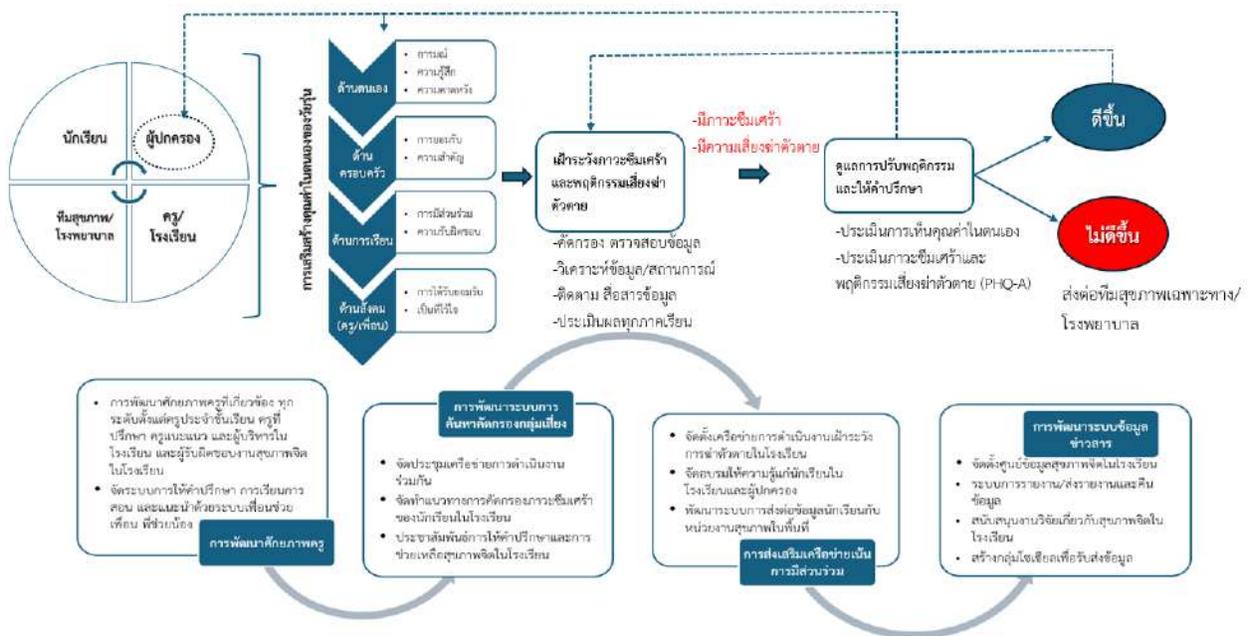
สุขภาพจิต สนับสนุนให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและเรียนรู้ใหม่ๆ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ระหว่างครูภายในโรงเรียน 2. การพัฒนาการค้นหาคัดกรองกลุ่มเสี่ยง สอดคล้องกับเบญจมาภรณ์ รุ่งสาธ และคณะ (2560) พบว่าการสร้างวิธีการเพื่อตรวจจับและระบุกลุ่มเสี่ยงภาวะซึมเศร้าในโรงเรียน เช่น การประเมินความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ประเมินภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยงการฆ่าตัวตายของนักเรียน และการติดตามพฤติกรรมแสดงออกของนักเรียน สามารถทำนายแนวโน้มการคิดฆ่าตัวตายของวัยรุ่น ส่วน 3. การส่งเสริมเครือข่ายเน้นโรงเรียนและผู้ปกครอง และ 4. การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารในโรงเรียน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับผลการศึกษาระบบเสริมสร้างการเรียนรู้และสุขภาวะเพื่อการลดการฆ่าตัวตายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำพูน (สามารถ บุญรัตน์, 2562) พบว่าการส่งเสริมระบบการอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว ชุมชน และสังคม ช่วยลดการฆ่าตัวตาย โดยมีกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้ ดังนี้ 1. การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ 2. การสนับสนุนกิจกรรมตามแผนงบประมาณท้องถิ่น 3. อบรมและพัฒนาสมาชิกชมรม 4. การพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ 5. การจัดตั้งและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ประจำชุมชน และ 6. การผลักดันและตระหนักถึงการสร้างระบบเรียนรู้สุขภาวะ

ผลลัพธ์ของรูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นไปใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายลดลง และไม่มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายในปัจจุบัน สอดคล้องกับการศึกษาของเกษม ตั้งเกษมสำราญ (2565) พบว่ารูปแบบการพัฒนาการป้องกันการฆ่าตัวตายซ้ำในกลุ่มผู้พยายามฆ่าตัวตาย จังหวัดอุดรดิต ทำให้ผู้พยายามฆ่าตัวตายมีภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายลดลง ไม่พบผู้พยายามฆ่าตัวตายซ้ำในปี 2563 เช่นเดียวกับการศึกษาของศรีไพร ทองนิมิต (2565) พบว่าหลังการทดลองใช้รูปแบบการดำเนินการใหม่ ผลลัพธ์ ผลการประเมินภาวะซึมเศร้าและความคิดฆ่าตัวตายในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ส่วนการนำรูปแบบการเข้าถึงบริการของผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น พบว่าวัยรุ่นได้รับการคัดกรองภาวะซึมเศร้าเพิ่มขึ้นครอบคลุมนักศึกษาทุกชั้นปี (ฉวีวรรณ เผ่าพันธุ์ และคณะ, 2565) เช่นเดียวกับโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดภาวะซึมเศร้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสมเท่ากับ 4.36 (โสภา ช้อยชด และคณะ, 2565)

องค์ความรู้จากการวิจัยสู่การพัฒนา

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้รับผิดชอบงานสุขภาพจิต บุคคลในครอบครัว และครูในโรงเรียนจะต้องมีความรับผิดชอบในการรับรู้และตรวจจับสัญญาณหรืออาการที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในโรงเรียน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมหรือการประพฤติปฏิบัติที่ผิดปกติของนักเรียน จะต้องมีการให้คำแนะนำและการสนับสนุนที่เหมาะสมให้แก่เด็กที่มีความเสี่ยงในเรื่องของสุขภาพจิต รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพบปัญหาและการรับการช่วยเหลือ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะสำหรับการจัดการกับอารมณ์และสุขภาพจิตให้แก่เด็กนักเรียน โรงเรียนสร้างกลไกในการรับรู้และรายงานสัญญาณหรืออาการที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายของเด็กนักเรียนให้แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้รับผิดชอบงานสุขภาพจิตและผู้ปกครอง ซึ่งอาจเป็นทีมงานสุขภาพจิตในสถานบริการทางสุขภาพจิตที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีคุณภาพ การบูรณาการจะช่วยให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและ

มีการดูแลที่เหมาะสมเพื่อลดความเสี่ยงของการเกิดเหตุการณ์ที่การฆ่าตัวตายของนักเรียนในโรงเรียนได้มีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. รูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา สามารถสร้างกระบวนการเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคซึมเศร้าในวัยรุ่น จากเครือข่ายดำเนินงานด้านสุขภาพจิตร่วมกับ ผู้ปกครอง ครอบครัว ครูและผู้บริหารในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรขยายรูปแบบสู่โรงเรียนอื่น ๆ ในจังหวัดพะเยา และเขตพื้นที่การศึกษาที่ใกล้เคียงที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน
2. ควรพัฒนาศักยภาพครูในโรงเรียนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เน้นทักษะในการรับรู้และจัดการกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้า การให้คำแนะนำและการสนับสนุน เพราะถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ
3. ควรประยุกต์แนวความคิดการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ระบุบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของครูในโรงเรียนและผู้ปกครอง ในการดูแลเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคซึมเศร้าในวัยรุ่น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นที่พัฒนาได้ไปศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบในบริบทที่แตกต่างกัน
2. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยด้านสื่อสารมวลชนและอิทธิพลของสื่อต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าและพฤติกรรมเสี่ยงการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น ซึ่งในปัจจุบันการนำเสนอของสื่อทำให้วัยรุ่นรับรู้และเรียนรู้ในทางที่ไม่เหมาะสม มีแนวโน้มเลียนแบบการแก้ปัญหาคล้ายกับสิ่งที่ได้เห็นจากสื่อ
3. ควรวิจัยประสิทธิผลของรูปแบบการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในกลุ่มผู้พยายามฆ่าตัวตาย โดยติดตามและประเมินผลในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา อภิพรชัยสกุล. (2564). *สุขภาพคนไทย*. สืบค้น 13 พฤษภาคม 2567 จาก: https://www.thaihealthreport.com/th/articles_detail.php?id=40.
- เกษม ตั้งเกษมสำราญ. (2565). การขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนาการป้องกันการฆ่าตัวตายซ้ำในกลุ่มผู้พยายามฆ่าตัวตาย จังหวัดอุดรดิตถ์. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 31(4), 638-647.
- ชนิษฐา คำภาพงษ์ และดร.รุณี รุจกรกานต์. (2566). การให้ความหมายต่อคำพูดของสมาชิกครอบครัวที่ส่งผลต่อความคิดฆ่าตัวตายในผู้ป่วยโรคซึมเศร้า. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 37(1), 49-64.
- ฉวีวรรณ เผ่าพันธ์, มณฑนา กลมเกลียว และวัชรินทร์ ทองสีเหลือง. (2565). การพัฒนารูปแบบการเข้าถึงบริการของผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น. *วารสารวิชาการสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม*, 6(12), 57-69.
- ธัญชนก จิงา และศรีแพร เข้มวิชัย. (2563). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจต่อการเห็นคุณค่าในตนเองและความคิดฆ่าตัวตายในผู้ที่พยายามฆ่าตัวตาย. *วารสารสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ*, 14(1), 1-9.
- นลินี คำกำยาน. (2566). *เปิดยอดปี 66 คนเหนือเป็นซึมเศร้า 115,238 เชียงใหม่พุ่งสูงถึง 34,692*. สืบค้น 13 พฤษภาคม 2567, จาก: <https://www.lannernews.com/05012567-01/>.
- เบญจมาภรณ์ รุ่งสาธ, นุจรี ไชยมงคล และวรรณิ เตียววิศเรศ. (2560). ปัจจัยทำนายนายการคิดฆ่าตัวตายในวัยรุ่นไทย. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 18(1), 64-73.
- ศรีไพร ทองนิมิต. (2566). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเฝ้าระวังและดูแลโรคซึมเศร้า ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอไพร่พิง จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2565. *วารสารสุขภาพและสิ่งแวดล้อม*, 8(1), 220-231.
- สมบูรณ์ หทัยอยู่สุข และสุพร อภินันทเวช. (2563). การฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในประเทศไทย: อุบัติการณ์ สาเหตุ และการป้องกัน. *เวชบัณฑิตศิริราช*, 13(1), 40-47.
- สมรทิพย์ วิภาวนิช. (2567). บทบาทพยาบาลจิตเวชในการป้องกันภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9 :วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม*, 18(1), 72-82.
- สามารถ บุญรัตน์. (2562). กระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้และสุขภาพเพื่อลดการฆ่าตัวตายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำพูน. *วารสารธรรมวิทย์*, 2(2), 281-292.

- สิประภา บุบผารรรณา, ประจวบ แหลมหลัก และอนุกุล มะโนทน. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเครียด
ในนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 จังหวัดพะเยา. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*, 7(4), 128-140.
- โสภา ช้อยชด, จินตนา สรายุทธพิทักษ์ และกลมวรรณ ตังธนกานนท์. (2565). การพัฒนาโปรแกรมปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมเพื่อลดภาวะซึมเศร้าสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการกีฬา
แห่งชาติ*, 14(2), 281-298.
- อนุกุล หุ่นงาม, สมบัติ สกุลพรรณ และภัทรารณณ์ ภัทรสกุล. (2566). การสนับสนุนทางสังคม ความรู้สึกมีคุณค่า
ในตนเอง ความแข็งแกร่งในชีวิตและความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายซ้ำของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า. *วารสารไทย
เภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ*, 18(3), 244-252.
- Chen, M., Zhou, Y., Luo, D., Yan, S., Liu, M., Wang, M., Li, X., Yang, B. X., Li, Y., & Liu, L. Z. (2023).
Association of family function and suicide risk in teenagers with a history of self-harm
behaviors: mediating role of subjective wellbeing and depression. *Frontiers in public
health*, 11, 1164999.
- Kemmis S and McTaggart R. (2005). *Participatory action research: communicative action and
the public sphere*. In: Denzin N, Lincoln Y, editors. *The SAGE handbook of qualitative
research*. 3^{ed}. London: SAGE Publications.

วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

URU Journal of Integrated Sciences
for Development

 SCAN ME

วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
ศูนย์ส่งเสริมบัณฑิตศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
เลขที่ 27 ถนนอินใจมี ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง
จังหวัดอุตรดิตถ์ 53000
โทร. 089-9617456, 089-9617457